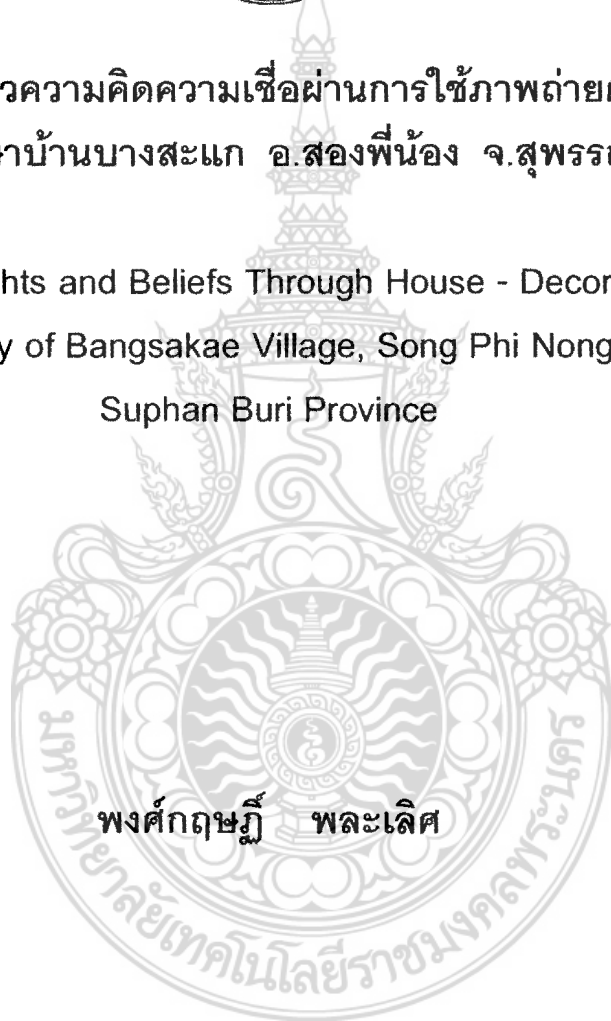

การถ่ายทอดแนวความคิดความเชื่อผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน
กรณีศึกษานบ้านบางสะแก อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

Transmitting Thoughts and Beliefs Through House - Decorated Pictures :
A Case Study of Bangsakae Village, Song Phi Nong District,
Suphan Buri Province

พงศ์กฤษฎี พละเลิศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณเงินรายได้ประจำปี พ.ศ. 2553
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาววิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

- ชื่อเรื่อง : การถ่ายทอดแนวความคิดความเชื่อผ่านการถ่ายภาพตกแต่งบ้าน
กรณีศึกษาบ้านบางสะพาน อ. สองพี่น้อง จ. สุพรรณบุรี
- ผู้วิจัย : นายพงศ์กฤษฏ์ พลเลิศ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจแนวความคิดความเชื่อผ่านการถ่ายภาพตกแต่งบ้าน รวมทั้งวิเคราะห์วิธีการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพถ่ายตกแต่งบ้าน โดยแหล่งข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ภาพถ่ายตกแต่งบ้านของชุมชนแห่งหนึ่งใน อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกบ้านหลังหนึ่งมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยเนื่องจากว่ามีปรากฏการณ์ของการถ่ายภาพตกแต่งบ้านที่มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับแนวความคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยา ผลของการวิจัยพบว่า ภาพถ่ายตกแต่งบ้านมีแนวความคิดความเชื่อปรากฏให้เห็นใน 3 ประการ คือ ประการแรก คุณค่าทางสังคม อันได้แก่ ความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และการปฏิบัติตามจารีตประเพณีของสังคม ประการที่สอง ความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ ความรักและศรัทธาในบรรพบุรุษ และประการที่สาม การนำเสนอตนเอง ที่มีภาพของความสำเร็วจิต และการนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์ เป็นแนวความคิดที่ซุกซ่อนอยู่ในส่วนของวิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์พบว่า ภาพถ่ายตกแต่งบ้านมีลักษณะของการสื่อความหมายโดยนัย การใช้ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่ และมีการใช้ชุดของสัญลักษณ์สื่อความหมายในกระบวนทัศน์เดียวกัน ทั้งนี้ข้อค้นพบที่น่าสนใจก็คือ สัญลักษณ์ที่เกิดจากการถ่ายภาพตกแต่งบ้านมีการผสมผสานและหยิบยืมความหมายของสัญลักษณ์ในบริบทอื่นมาใช้ในการสร้างความหมายให้กับบริบทอื่นๆ ด้วยเช่นกัน

Title : Transmitting Thoughts and Beliefs Through House - Decorated Pictures :
A Case Study of Bangsakae Village, Song Phi Nong District,
Suphan Buri Province

Author : Pongkit Phalalert

Abstract

This research was aimed at gaining understanding about the thoughts and beliefs embedded in the house-decorated pictures and analyzing the methods used in constructing semiotic meaning embedded in the pictures use for decorating the houses. The sources for the study were the pictures set up to decorate the houses of the people in a community in Song Phi Nong District, Suphan Buri Province. The research had selected a house to serve as the sample for the study. The research project was inspired by the phenomenon of using pictures to decorate the house. This phenomenon was interesting and reflecting the notions proposed by semiotics. The findings reveal that the pictures used in decorating the house had reflected 3 beliefs: firstly, social values covering the love and stronghold in the institutions of nation, religion, and monarchy, and the maintenance of one's life in compliance to societal customs and traditions; secondly, the social relationship covering the love and faith of ancestors, and; thirdly, the self-presentation signifying personal life successes and adoration of bureaucratic rankings. Regarding the method of semiotic communication, it was found that the house-decorated pictures indirectly carried the meaning. There was the use of parts to represent the whole and the use of sets of signs in the same paradigm. Another interesting finding was the signs used in the house decoration were blended and borrowed from other contexts to construct the meaning in a particular context as well.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง “การถ่ายทอดแนวความคิดความเชื่อผ่านการถ่ายภาพตกแต่งบ้าน” ฉบับนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมในเชิงลึกผ่านกระบวนการวิเคราะห์ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยทำให้เกิดมุมมองและประเด็นใหม่ๆ เกี่ยวกับแนวคิดทางด้านการสื่อสาร ในการทำงานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากเงินงบประมาณรายได้ประจำปี 2553 ของคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่ได้ให้โอกาสและเงินทุนในการทำวิจัยเรื่องนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์สามารถ ศรีจำนงค์ ที่กรุณาได้ให้คำปรึกษาและช่วยชี้แนะประสบการณ์ดีๆ เกี่ยวกับการทำงานวิจัย เหนือสิ่งอื่นใดขอขอบคุณรองศาสตราจารย์มิลพรพรรณ อภาภเวท คณบดีคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนที่ได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้วิจัยมาโดยตลอด สุดท้ายขอขอบคุณครอบครัวที่อบอุ่น รวมทั้งเพื่อนๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ช่วยทำให้งานวิจัยเรื่องนี้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด

ผู้วิจัยหวังว่ารายงานการวิจัยฉบับนี้ คงจะมีประโยชน์ต่อผู้ที่กำลังสนใจทำงานด้านการทำวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

พงศ์กฤษฎี พละเลิศ
กันยายน 2553

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญเรื่อง	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญภาพถ่าย	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการถ่ายภาพ	6
บทบาทของภาพถ่ายและการสื่อความหมายด้วยภาพ	12
ทฤษฎีสัญญาะวิทยาและแนวคิดโครงสร้างนิยม	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	39
แหล่งข้อมูลและพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	39
ประเภทของแหล่งข้อมูล	40
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	42
การนำเสนอข้อมูล	42

สารบัญเรื่อง(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	44
การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายตกแต่งบ้าน	44
วิธีการสื่อความหมายเชิงสัญญาณของภาพถ่ายตกแต่งบ้าน	79
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	87
สรุปผลการวิจัย	87
อภิปรายผลการวิจัย	91
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	93
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	93
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	97
ประวัติผู้วิจัย	103

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	46
2 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ	48
3 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายสมเด็จพระบรมราชินีนาถ	50
4 ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ	51
5 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายสมเด็จพระบรมโสภาธิราชฯ และพระบรมวงศานุวงศ์	54
6 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายพระพุทธรูป	55
7 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายพระสงฆ์	57
8 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายพระสงฆ์แบบหมู่	58
9 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายพระสงฆ์ที่เป็นญาติพี่น้อง	60
10 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายงานศพ	62
11 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายการรับพระราชทานปริญญาบัตร	64
12 ภาพถ่ายการเข้ารับการประดับยศ	65
13 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายการรับมอบเกียรติบัตร	67
14 การวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายบรรพบุรุษ	68
15 การวิเคราะห์องค์สัญญาณภาพถ่ายครอบครัว	70
16 สัญญาณเกี่ยวกับความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์	71
17 สัญญาณเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคม	72
18 สัญญาณเกี่ยวกับความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษ	74
19 สัญญาณเกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิต	75
20 สัญญาณเกี่ยวกับการนำเสนอตนเอง	77
21 วิธีการสื่อความหมายความเกี่ยวกับความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์	80
22 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคม	82
23 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษ	83
24 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิต	84
25 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับการนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์	85

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์	22
2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์กับความหมายของสัญลักษณ์	22
3 ความหมายที่เกิดจากคู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม	30
4 แสดงการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพถ่ายตักแตงบ้าน	78

สารบัญภาพถ่าย

ภาพถ่ายที่	หน้า
1 ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์	45
2 ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ	47
3 ภาพถ่ายสมเด็จพระบรมราชินีนาถ	49
4 ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ	51
5 ภาพถ่ายสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ และพระบรมวงศานุวงศ์	53
6 ภาพถ่ายพระพุทธรูป	55
7 ภาพถ่ายพระสงฆ์	56
8 ภาพถ่ายพระสงฆ์แบบหมู่	57
9 ภาพถ่ายพระสงฆ์ที่เป็นญาติพี่น้อง	59
10 ภาพถ่ายงานศพ	61
11 แสดงภาพถ่ายต่างๆ ที่อยู่ในบ้าน	63
12 ภาพถ่ายการเข้ารับการประดับยศ	65
13 ภาพถ่ายการรับมอบเกียรติบัตร	66
14 ภาพถ่ายบรรพบุรุษ	68
15 ภาพถ่ายครอบครัว	69

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาบทบาทของภาพถ่ายกับวิถีชีวิตของคนไทยนับว่ามีความผูกพันกันมาอย่างแนบแน่นและยาวนาน ความสำคัญของภาพถ่ายเกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตาย ภาพถ่ายเป็นสื่อที่ทุกคนดูแล้วเข้าใจ มีความหมายลึกซึ้งเกินกว่าคำพูดหรือคำบรรยายใดๆ สมกับคำสุภาษิตที่ว่า “ภาพหนึ่งภาพมีความหมายมากกว่าคำพันคำ” วัฒนธรรมการใช้ภาพถ่ายปรากฏให้เห็นในทุกๆ สังคม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วภาพถ่ายมักจะถูกใช้ประโยชน์ในการเก็บเล่าเรื่องราวและบันทึกข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ของเหตุการณ์สำคัญๆ เอาไว้ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล(สุมิตรา ชันตยาหลงกต, 2521 : คำนำ) สำหรับในสังคมไทยภาพถ่ายเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนในสังคมมาโดยตลอด ซึ่งสิ่งที่สังเกตเห็นได้ทั่วไปก็คือ ถ้ามีกิจกรรมสำคัญต่างๆ คนส่วนใหญ่ก็จะมักหาโอกาสถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึกเสมอ หลายต่อหลายภาพที่ได้ถูกนำมาสะสมไว้เป็นอัลบั้มภาพครอบครัว หรือบางภาพที่น่าสนใจหรือสำคัญๆ ก็มักจะใส่กรอบรูปติดไว้เป็นที่ระลึกภายในบ้านเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของภาพนั้นๆ ให้ใครต่อใครได้รับรู้ลักษณะของการบอกเล่าประสบการณ์หรือเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้านนี้ไม่ใช่เพื่อความสวยงามเพียงเท่านั้น ในมิติของการสื่อสารภาพถ่ายเหล่านั้นนัยหนึ่งก็คือสื่อที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดตลอดจนความเชื่อในเรื่องต่างๆ ของเจ้าของบ้านส่งผ่านไปยังผู้คนต่างๆ ให้ได้รับรู้กันโดยผ่านตัวภาพถ่ายเป็นสื่อกลางในการให้ความหมาย โดยเฉพาะในสังคมไทยทั่วไปมีความนิยมในการนำเอาภาพถ่ายที่ตนภูมิใจต่างๆ มาใช้ในการตกแต่งบ้านซึ่งนอกจากจะใช้เพื่อความสวยงามแล้วยังใช้เป็นที่ระลึกอีกด้วย

ลักษณะของภาพถ่ายที่ใช้ตกแต่งภายในบ้านโดยทั่วไปแล้วพบว่าเป็นภาพถ่ายบุคคลในครอบครัวอันได้แก่ พ่อ-แม่-ลูก และญาติพี่น้องที่มีความสนิทสนมติดตั้งไว้ในส่วนต่างๆ ภายในบ้าน บางบ้านมีภาพถ่ายของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วติดตั้งไว้ให้ได้กราบไหว้บูชา นอกจากนี้ยังมีภาพถ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความคิดความเชื่อของคนในบ้าน เช่น ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาซึ่งถือว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยอย่างหนึ่งก็มักจะมีสัญลักษณ์ที่เป็นภาพพระพุทธรูปหรือภาพพระสงฆ์ที่ได้ล้อมใส่ใส่กรอบรูปติดตั้งไว้ในที่สูงๆ เพื่อให้คนในบ้านได้กราบไหว้บูชา ส่วนภาพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ก็สามารถพบเห็นได้ทั่วไป คือ ภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รวมทั้งภาพถ่ายของพระบรมวงศานุวงศ์ต่างๆ ก็มีให้เห็นในบ้านเช่นเดียวกัน ซึ่งหากมองในบริบทของสังคมไทยแล้วภาพต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดง

ถึงความรักและเทิดทูนของปวงชนชาวไทยที่มีต่อสถาบันอันสูงสุดของคนในชาติอันได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ขณะเดียวกันยังมีภาพในลักษณะอื่นๆ อีกที่เป็นภาพตัวแทนในเรื่องเกี่ยวกับ ความภาคภูมิใจ เกียรติยศ ชื่อเสียงของคนในครอบครัว อาทิ ภาพถ่ายเนื่องใน โอกาสสำคัญๆ ของ ชีวิต เช่น งานอุปสมบท งานแต่งงาน งานศพ งานรับพระราชทานปริญญาบัตร รวมทั้งภาพถ่ายที่ระลึก ต่างๆ ที่คนในครอบครัวได้เดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อหาประสบการณ์ก็ได้รับความนิยมนำมาจัดแสดงไว้ในบริเวณส่วนต่างๆ ของบ้าน เช่น ที่ฝาผนังในห้องรับแขก ตู้โชว์ หรือที่อื่นๆ ที่ง่ายแก่การมองเห็น โดยเฉพาะถ้าภาพไหนมีความสำคัญมากๆ ก็จะถูกนำมาใส่กรอบที่มีขนาดใหญ่พร้อมกับติดตั้งไว้ในที่ ที่คนทั่วไปมองเห็นได้สะดวก

ปรากฏการณ์ของการใช้ภาพถ่ายเพื่อตกแต่งหรือประดับบ้านเรือนดังที่ปรากฏให้เห็น ตามตู้โชว์ ฝาบ้าน ผนังห้อง ฯลฯ มิได้มีไว้เพื่อความสวยงามเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังมีนัยความหมาย แฝงเร้นไว้ด้วยความคิดความเชื่อของคนในบ้านหรือชุมชนที่มีต่อภาพนั้นๆ ด้วย เช่น ภาพถ่ายของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภาพของพระพุทธรูปที่ติดไว้ในที่สูงๆ ภายในบ้านมิไว้เพื่อเป็นการแสดง ออกถึงความรัก เคารพ และเทิดทูนในสถาบันศาสนาและพระมหากษัตริย์ สมกับการเป็น “คนไทย” ที่ มักจะมีแนวความคิดในเรื่องของความรักในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของ ตนเองเสมอมา (ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นโดยมีภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และภาพของ พระพุทธรูปติดตั้งไว้ในบ้าน) ในขณะที่ภาพถ่ายของคนในครอบครัวหรือที่เกี่ยวข้องเป็นญาติพี่น้องซึ่งมี อาชีพรับราชการเป็นทหาร ตำรวจ หรือครูก็มักจะมีภาพของคนๆ นั้น สวมใส่ชุดเครื่องแบบราชการเต็ม ยศเพื่อแสดงสถานภาพหรือบอกเล่าให้คนอื่น ๆ ได้รับรู้ เช่นเดียวกันกับภาพของพระสงฆ์ที่แขวนไว้ใน บ้านเพื่อเป็นการบ่งบอกถึงการเป็นผู้ที่มีจิตใจเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา รวมทั้งการเป็นผู้ที่ปฏิบัติตน ตามจารีตประเพณีของสังคม(คนไทยมีความเชื่อว่าชายไทยเมื่อมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะต้องเข้าพิธี อุปสมบทบวชเรียนเป็นพระภิกษุ)

อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณาถึงความคิดและความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้านนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางการสื่อสารเป็น อย่างมาก โดยเฉพาะเนื้อหา(Content)ที่อยู่ในสัญลักษณ์(Sign) ของภาพถ่ายที่ใช้ตกแต่งบ้าน ในหลาย กรณีพบว่ามีความเชื่อมโยงกับแนวความคิดความเชื่อของผู้คนในสังคม เช่น แนวความคิดในเรื่องของ ความจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ที่สะท้อนให้เห็นจากการใช้ภาพถ่ายของสมเด็จพระเจ้าอยู่ หัวฯ ที่ถูกจัดวางไว้ในตำแหน่งสูงๆ ภายในบ้าน ทั้งนี้หากจะมุ่งวิเคราะห์ภายใต้กรอบทฤษฎีสัญญา วิทยาเชิงโครงสร้าง(Structural Semiotics) ซึ่งได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากกับการวิเคราะห์และ ตีความเนื้อหาที่อยู่ในตัวสื่อและปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นโดยอาศัยรูปของ สัญลักษณ์เป็นเครื่องมือและกลไกในการสร้างความหมาย (เช่น เห็นสัญลักษณ์ไฟแดงหมายถึงการหยุด) จากแนวความคิดดังกล่าวนี้เองตัวภาพถ่ายจึงเปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ชนิดหนึ่งที่สามารถสื่อความ

หมายให้คนในสังคมได้เข้าใจกันได้เหมือนกับสื่อชนิดต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ซึ่งแนวความคิดดังที่กล่าวนี้มีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ กาญจนา แก้วเทพ (2543:6-7) ที่มีมุมมองเกี่ยวกับสัญญาณว่าเป็นเรื่องของการสื่อสารชนิดหนึ่งที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและซ่อนเร้นยากแก่การทำความเข้าใจเพื่อให้เห็นความหมายที่แท้จริงได้โดยง่าย ต้องอาศัยประสบการณ์ในการเรียนรู้และบริบททางสังคมนั้นๆ มาช่วยตีความจึงจะสามารถเข้าใจความหมายเหล่านั้นได้อย่างถ่องแท้ วิธีการสร้างความหมายเชิงสัญญาณนี้จะมีลักษณะคล้ายกับกฎเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ที่ใช้เป็นกลไกในการสร้างความเข้าใจของคนในสังคมร่วมกัน เช่น สัญญาณไฟแดงเป็นเครื่องหมายจราจรที่ทุกคนในสังคมเห็นแล้วก็เข้าใจความหมายได้ทันทีว่าหมายถึงการหยุดรถ เป็นต้น ดังนั้นจากการประมวลแนวความคิดทั้งหมดจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงนัยยะแฝงที่ซุกซ่อนอยู่ในภาพถ่ายตกแตงบ้านที่ถูกสร้างขึ้นมาจากกระบวนการทางสังคม ซึ่งภาพถ่ายก็นับว่าเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่งในหลายๆ สื่อที่มีการผลิตและถ่ายทอดค่านิยม อุดมการณ์ ตลอดจนความเชื่อต่างๆ ไปยังผู้ชม (นับทอง ทองใบ, 2553:110) และด้วยเหตุดังที่กล่าวมาจึงเป็นคำถามของการวิจัยเรื่องนี้ที่จะพยายามขุดคุ้ยให้เห็นถึงแก่นแท้ของความคิดความเชื่อ ตลอดจนอุดมการณ์ทางสังคมบางอย่างที่แฝงฝังอยู่ในตัวบท(Text) ซึ่งในที่นี้ได้แก่การใช้ภาพถ่ายตกแตงบ้าน โดยวิธีการศึกษาทั้งหมดนี้ผู้วิจัยจะอาศัยวิธีวิทยา(Methodology) สัญญาวิทยาเครื่องมือในการค้นหาคำตอบเพื่อที่จะสนับสนุนข้อยืนยันว่าทุกสิ่งทุกที่เป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ล้วนแล้วแต่นัยความหมายซุกซ่อนและแฝงเร้นอยู่แทบทั้งสิ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ของการใช้ภาพถ่ายตกแตงบ้าน เพื่อค้นหาัยความหมายที่แฝงเร้นอยู่ในภาพถ่ายตกแตงบ้าน ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 2 ประการ คือ

2.1 เพื่อทำความเข้าใจแนวความคิดความเชื่อผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแตงบ้าน

2.2 เพื่อวิเคราะห์วิธีการสร้างความหมายของภาพถ่ายตกแตงบ้าน

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิง “วัฒนธรรมศึกษา”(Cultural Studies) โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์และตีความตัวบท (Text) ที่ได้จากการศึกษาภาพถ่ายตกแตงบ้านเท่านั้น ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะทำความเข้าใจกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาควบคู่ไปกับการวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏให้เห็นจากปรากฏการณ์ของการใช้ภาพถ่ายตกแตงบ้าน สำหรับวิธีการศึกษาจะใช้แนวความคิดสัญญาวิทยาเป็นกรอบในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อตีความหมายแฝงที่ซุกซ่อนอยู่ในภาพ

ถ่ายตกแต่งบ้าน โดยในส่วนของทฤษฎีวิเคราะห์เนื้อหาผู้วิจัยจะทำการเชื่อมโยงกับแนวความคิดรวมทั้งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเทียบเคียงให้เห็นความหมายว่าที่ได้จากการศึกษาว่ามีลักษณะของความสอดคล้องกับและเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมอย่างไร

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ อยู่ในช่วงเดือนตุลาคม 2552 - กันยายน 2553

ขอบเขตด้านสถานที่

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้เลือกชุมชนบ้านบางสะแก อ. สองพี่น้อง จ. สุพรรณบุรี มาเป็นพื้นที่ศึกษา โดยในเบื้องต้นได้ทำการสำรวจปรากฏการณ์ของการใช้ภาพถ่ายตกแต่งในชุมชนพื้นที่ศึกษา พบว่าชุมชนแห่งนี้มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อนำเอารอบแนวความคิดสัญญาะวิทยาแล้วมาเป็นหลักการในการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่จะพบว่าชุมชนแห่งนี้มีร่องรอยของแนวความคิดความเชื่อปรากฏให้เห็นในหลายลักษณะ ในแต่ละลักษณะก็จะมีสัญลักษณ์ที่เป็นภาพถ่ายแสดงให้เห็น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นภาพถ่ายบุคคลในครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้อง ภาพถ่ายเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา รวมทั้งภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตลอดจนภาพถ่ายอื่นๆ ซึ่งทั้งหมดได้ถูกจัดวางไว้อย่างน่าสนใจภายในตัวบ้าน บางภาพมีการประดับและตกแต่งด้วยแผ่นทองคำเปลวเพื่อแสดงถึงความเคารพ บูชา ขณะเดียวกันบางรูปก็มีเครื่องเซ่นไหว้ติดตั้งไว้เพื่อให้คนในบ้านได้กราบไหว้สักการะ เช่น ภาพถ่ายบรรพบุรุษที่ล่องลับไปแล้ว ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้หากมองโดยรวมแล้วพบว่า เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับแนวความคิดเชิงสัญญาะวิทยาแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่ในภาพถ่ายตกแต่งบ้านล้วนแล้วแต่มีนัยทางสังคมที่แฝงเร้นไว้ให้ได้ศึกษาเป็นอย่างมาก

ในส่วนขอบเขตของพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาเฉพาะแต่ภาพถ่ายตกแต่งบ้านที่ปรากฏให้เห็นในชุมชนบ้านบางสะแกเท่านั้น โดยวิธีวิทยาจะอาศัยแนวความคิดสัญญาะวิทยาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ตัวภาพถ่ายควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจกับบริบทของการใช้ภาพถ่ายตกแต่งภาพเท่านั้น สำหรับความหมายที่ถูกค้นพบจะถูกเชื่อมโยงและเทียบเคียงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องต่างๆ

4. นิยามศัพท์

การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ หมายถึง รูปแบบของการสื่อความหมายชนิดหนึ่งที่สามารถสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันได้ สัญลักษณ์จะมีความหมายที่ลึกซึ้งเกินกว่าคนทั่วไปจะเข้าใจได้โดยง่าย ผู้ที่จะเข้าใจความหมายนี้ได้จะต้องมีการเรียนรู้และอาศัยประสบการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมจึงจะเข้าใจความหมายนั้นได้อย่างถ่องแท้

ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน หมายถึง ภาพถ่ายต่างๆ ที่ใส่กรอบติดตั้งหรือแขวนตกแต่งภายในตัวบ้าน ซึ่งเป็นภาพถ่ายนี้เกิดจากระบวนการถ่ายภาพจากกล้องแล้วนำมาอัด - ขยายภาพ รวมทั้งเป็นภาพถ่ายที่เกิดจากระบวนการทางการพิมพ์ด้วย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การทำความเข้าใจกับแนวความคิดความเชื่อของคนโดยการศึกษาปรากฏการณ์ของการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน นับเป็นมิติใหม่ของการศึกษางานด้านการสื่อสารที่ไม่ได้ยึดติดกับแนวทางการศึกษาแบบเดิมๆ ที่มักจะวางกรอบการศึกษาไว้ในงานสื่อสารมวลชนเป็นหลัก ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการเปิดพรมแดนของการเรียนรู้ไปสู่แนวทางใหม่ๆ ที่คำตอบของการวิจัยจะช่วยให้สังคมเกิดความเข้าใจที่ตีร่วมกันได้ต่อไปในอนาคต สำหรับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับผู้วิจัยได้แยกแยะออกมาให้เห็นได้ ดังนี้

5.1 มีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดแนวทางในแสวงหาคำความรู้ใหม่ๆ ในด้านการสื่อสารมวลชนต่อไป

5.2 มีความเข้าใจถึงพฤติกรรมรวมทั้งความเชื่อ อุดมการณ์ และคุณค่าทางวัฒนธรรมของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งในบางครั้งอาจจะไม่แสดงออกด้วยการกระทำแต่จะแสดงผ่านในเชิงสัญลักษณ์แทน

5.3 ผลของการวิจัยจะก่อให้เกิดประเด็นทางวิชาการที่มีความลุ่มลึก ซึ่งจะนำไปสู่การขยายแนวทางการวิจัยไปยังสื่อประเภทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะคล้ายๆ กัน เช่น สื่อพื้นบ้านต่างๆ ขณะเดียวกันผลของการวิจัยยังทำให้เกิดกระบวนการเรียนในด้านเกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นต่อไป

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นความเพียรพยายามที่จะทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมผ่านกระบวนการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงสัญลักษณ์ที่ได้จากการศึกษาภาพถ่ายตกแต่งบ้าน สำหรับการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมเนื้อหาสำคัญๆ เป็นต้นว่าแนวคิดและทฤษฎีด้านการสื่อสาร การถ่ายภาพ รวมทั้งแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการศึกษา ซึ่งในที่นี้สามารถแยกแยะออกเป็นประเด็นๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการถ่ายภาพ
2. บทบาทของภาพถ่ายและการสื่อความหมายด้วยภาพ
3. ทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวคิดโครงสร้างนิยม
4. แนวความคิดเกี่ยวกับความเชื่อและการดำเนินชีวิตของคนไทย

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการถ่ายภาพ

ศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องราวของการถ่ายภาพนับว่าเป็นส่วนสำคัญของงานวิจัยเรื่องนี้ เนื่องจากว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการมองปรากฏการณ์ของการวิเคราะห์ภาพถ่ายที่ใช้ในการตกแต่งบ้าน ซึ่งต้องอาศัยแนวความคิดทางด้านการถ่ายภาพมาทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ใช้ศึกษา สำหรับในเบื้องต้นนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการถ่ายภาพไว้พอสังเขป ดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของการถ่ายภาพ

การถ่ายภาพ (Photography) มาจากคำในภาษากรีกโบราณ 2 คำ คือ Photos แปลว่า แสงสว่าง และอีกคำหนึ่งคือ Gropho แปลว่า ฉันทเขียน เมื่อนำเอาคำสองคำมารวมกันจะมีความหมายว่า "ฉันทเขียนด้วยแสงสว่าง" ทั้งนี้เนื่องจากว่าแสงสว่างเป็นองค์ประกอบสำคัญของการถ่ายภาพและถ้าหากขาดแสงสว่างแล้วการถ่ายภาพก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการถ่ายภาพได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน โดยเฉพาะการพัฒนากล้องถ่ายภาพและวัสดุไวแสงซึ่งถือว่่าสิ่งสำคัญหลักของการถ่ายภาพที่จะขาดเสียไม่ได้ สำหรับชนชาติแรกที่คิดค้นประดิษฐ์กล้องถ่ายภาพได้เป็นชาติแรกๆ ของโลก ก็คือ ชาวกรีกโบราณที่เป็นผู้คิดค้นกล้องถ่ายภาพออบสคูร่า (Camera Obscra) ซึ่งกล้องชนิดนี้ถือว่่าเป็นต้นกำเนิดของกล้องถ่ายภาพในยุคต่อๆ มา (สุมิตร ชันตยา ลงกต, 2521:1-2)

กล้องถ่ายภาพในยุคแรกๆ จะมีขนาดและน้ำหนักค่อนข้างใหญ่ เคลื่อนย้ายลำบาก ถ้าจำเป็นที่จะต้องเคลื่อนย้ายต้องอาศัยแรงงานคนมาช่วย ตัวกล้อง คือ Camera เป็นภาษาลาติน ซึ่งแปล

ว่า “ห้องมืด”(Darkroom) หลักการทำงานของกล้องชนิดนี้มีพื้นฐานมาจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือ การอาศัยแสงสว่างจากภายนอกส่องผ่านรูหรือช่องเข้าไปยังผนังห้องที่มีมืดจะปรากฏเป็นภาพขึ้น โดยลักษณะของภาพที่ได้จะเป็นภาพหัวกลับ ต่อมามีคนประดิษฐ์ห้องมืดนี้ให้มีขนาดเล็กกลง เคลื่อนย้ายได้ง่ายและให้คนสามารถเข้าไปยืนหรือนั่งข้างในได้ ห้องมืดแบบนี้ในถูกออกแบบมาเพื่อเป็นเครื่องมือของจิตรกรในสมัยนั้นใช้เป็นอุปกรณ์ช่วยในการวาดรูปทิวทัศน์ต่างๆ โดยให้ผู้วาดเข้าไปในกระโจมหรือห้องมืดและอาศัยแสงที่ส่องเข้ามาช่วยในการวาดแบบหรือภาพ(เอนก นาวิกมูล ก, 2541: 63)

ในช่วงเวลาต่อมาเมื่อผู้พัฒนาระบบการถ่ายภาพขึ้น โดยบุคคลแรกที่เป็นผู้บุกเบิกการถ่ายภาพด้วยแสงจนประสบความสำเร็จซึ่งถือว่าเป็นภาพถ่ายรูปแรกของโลก ก็คือ ชาวฝรั่งเศสที่ชื่อ **โจเซฟ นีเยฟเฟอร์ นีเยฟซ์ (Joseph Nicéphore Niépce)** โดยการถ่ายรูปเมืองซาลองเชอร์ซึ่งเป็นบ้านเกิดของเขา ภาพนี้ใช้เวลาเปิดหน้ากล้องนานถึง 8 ชั่วโมง และถือว่าเป็นภาพแรกของโลกในปี ค.ศ. 1826 ต่อมาในปี ค.ศ. 1829 จิตรกรชาวฝรั่งเศสชื่อ หลุยส์ แจคกัวส์ ม้านเดตาแก ได้ทำข้อต่อกล้องร่วมกับนีเยฟซ์ในการค้นคว้าวัสดุไวแสงเพื่อใช้ในการถ่ายภาพ แต่พอเวลาผ่านไป 4 ปี นีเยฟซ์ก็ได้ถึงแก่กรรม ดาแกร์จึงทำการพัฒนาต่อจนประสบความสำเร็จ โดยใช้กระบวนการถ่ายภาพในแบบฉบับของตนเองที่ได้พัฒนามาตั้งแต่แรกเรียกว่า **ดาแกร์โรไทป์ (Daguerrotype)** ซึ่งเป็นวิธีการถ่ายภาพที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ซึ่งเขาเองก็ประกาศให้สาธารณชนรับรู้ว่าในปี พ.ศ. 2382 ไม่เว้นแม้แต่ในประเทศไทยที่อยู่ห่างไกลออกไปก็ยังได้รับการอิทธิพลของระบบดาแกร์โรไทป์ในการถ่ายภาพด้วยเช่นกัน(ตรงกับรัชกาลที่ 3 ของประเทศไทย) และในขณะเดียวกันทางฝั่งของประเทศอังกฤษมีนักประดิษฐ์อีกคนหนึ่งชื่อ **ฟ็อก ทัลบอต (Fox Talbot)** ก็ประสบความสำเร็จในวิธีการถ่ายภาพตามแบบฉบับของเขาที่เรียกว่า **ทอลโบไทป์ (Tolbotype)** ซึ่งในเวลาต่อมาได้เป็นต้นกำเนิดของการใช้ต้นฉบับในการถ่ายภาพแบบที่เรียกว่า เนกาตีฟ-โพสิทีฟ(กองบรรณารักษาร, 2551:15-18)

ในยุคต่อมาวงการการถ่ายภาพได้พัฒนาและรุดหน้าขึ้นไปตามลำดับ มีบริษัทผลิตกล้องถ่ายภาพออกจำหน่ายสำหรับผู้ที่สนใจถ่ายภาพ จวบจน ปี พ.ศ. 2432 มีชาวอเมริกันชื่อ **ยอร์ช อีสต์แมน (George Eastman)** ได้คิดค้นฟิล์มที่ทำมาจากเซลลูโลสยัดซึ่งโดยธรรมชาติแล้วมีความคงทนมากกว่าวัสดุไวแสงประเภทอื่นๆ ที่ใช้ในการถ่ายภาพ ในเบื้องต้นเขาได้พยายามใช้ฟิล์มม้วนยาวถ่ายภาพได้ประมาณ 100 ภาพ และในขณะเดียวกันก็มีโรงงานที่ประดิษฐ์กล้องพร้อมกับบรรจุฟิล์มมากับกล้อง เมื่อผู้ถ่ายถ่ายเสร็จก็ต้องส่งกล้องพร้อมฟิล์มมาล้างที่บริษัทเพื่อทำการล้าง-อัด-ขยายภาพตามความต้องการ กล้องถ่ายภาพชนิดนี้เริ่มเป็นที่นิยมสำหรับคนทั่วไปที่ชื่นชอบการถ่ายภาพ ทั้งนี้ทางบริษัทที่มีการจำหน่ายกล้องถ่ายภาพเหล่านี้ได้ใช้คำโฆษณาว่า **“ท่านเพียงแต่กดถ่าย ที่เหลือเราทำให้” (You Press the Button, We do the Rest)** และนับตั้งแต่นั้นมาก็กิจกรรมการถ่ายภาพโดยใช้ฟิล์มแทนกระดาษเคลือบน้ำยาจึงได้กลายมาเป็นงานอดิเรกที่แพร่หลายของคนในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก (สุภาณี กอสุวรรณศิริ และสุมิตรา ชันตยาลงกต, 2531: 80)

จวบจนมาถึงยุคปัจจุบันที่เข้าสู่ระบบการถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัล (Digital) ที่ใช้ตัวอิมเมจเซ็นเซอร์ (Image Sensor) เป็นอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่แทนฟิล์มเพื่อใช้รับภาพและแปลงสัญญาณทางไฟฟ้าและบันทึกเก็บไว้ในหน่วยความจำของกล้องที่มีขนาดความจุต่างๆ ให้เลือกใช้ การถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัลจะมีความสะดวกรวดเร็ว คือเมื่อเวลาถ่ายเสร็จจะสามารถเห็นภาพได้ทันที ไม่ต้องมาเสียเวลาในการนำฟิล์มไปล้างเหมือนอย่างกล้องที่ใช้ฟิล์ม ทำให้ประหยัดเวลาเป็นอย่างมาก ซึ่งข้อดีของการถ่ายภาพในลักษณะนี้ก็คือผู้ถ่ายจะเห็นภาพได้ทันทีและสามารถลบภาพที่ไม่ต้องการทิ้งออกไปได้ ซึ่งตรงนี้ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายลงได้เป็นอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัลนี้ก็สามารถเชื่อมต่อกับอุปกรณ์อย่างเครื่องคอมพิวเตอร์โดยมีซอฟต์แวร์ที่ใช้สำหรับตกแต่งภาพถ่ายได้ (กนกรัตน์ ยศไกร, 2551: 23-24)

1.2 วิวัฒนาการของการถ่ายภาพในประเทศไทย

หลังจากที่มีการพัฒนาความรู้และวิทยาการทางด้านภาพถ่ายภาพ ส่งผลให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพตามมาอย่างมากมาย เช่น การผลิตกล้อง วัสดุไวแสง ตลอดจนน้ำยาต่างๆ สำหรับในประเทศไทยการถ่ายภาพได้เริ่มเข้ามาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โดยบุคคลที่นำเอาวิทยาการทางด้านภาพถ่ายเข้ามาในสยามประเทศคือ สังฆราชชาวฝรั่งเศสที่มีนามว่า ปาเลอกัว เป็นผู้ถ่ายรูปแผ่นเงินในกรุงสยามก่อนมนุษย์ที่ 1 ภายหลังเป็นพระยากระสาปนิกิจโกศล (โหมด) ซึ่งสมัยนั้นยังเป็นมหาดเล็กเป็นผู้ถ่ายในครั้งที่ 2 โดยกล้องที่ใช้ถ่ายได้นำเข้ามาจากต่างประเทศโดยบาทหลวง ลาริโนดี จากหลักฐานที่ยืนยันได้เชื่อว่าสังฆราชปาเลอกัว เป็นช่างภาพคนแรกในประเทศไทย ส่วนนายโหมดนับเป็นช่างภาพคนแรกที่เป็นคนไทย โดยนายโหมดผู้นี้เป็นศิษย์ของบาทหลวงปาเลอกัวที่ได้ร่ำเรียนวิชาการถ่ายรูปมาโดยตรง และเคยเป็นช่างชุบเงินทองมาก่อน ทำให้สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว นายโหมดผู้นี้มีความรู้ความสามารถทางการถ่ายรูปจนกลายเป็นผู้ที่รู้จักและมีชื่อเสียงเป็นอย่างมากในสมัยนั้น จนต่อมาได้รับการเชิดชูให้เป็นพระยากระสาปนิกิจโกศล(เอนก นาวิกมูล ข, 2541: 37-38)

ในเบื้องต้นการถ่ายภาพในสมัยนั้นค่อนข้างจำกัดแต่อยู่ในแวดวงชั้นสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกล้องและอุปกรณ์การถ่ายภาพมีราคาแพง อุปกรณ์ต่างๆ ต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศอย่างเดียวประกอบกับผู้รู้ในสมัยนั้นมีจำนวนน้อย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้วิวัฒนาการของการถ่ายภาพไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร แนวความคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องอย่างมากกับที่ กองบรรณาธิการ(2551:20-22) ซึ่งได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับประวัติของการถ่ายภาพในประเทศไทยในยุคเริ่มต้น มีความสรุปได้ว่า การถ่ายภาพในสมัยนั้นต้องนำอุปกรณ์เข้ามาจากต่างประเทศ เพราะไม่สามารถผลิตได้เอง โดยเชื่อกันว่ากล้องถ่ายภาพที่ใช้ถ่ายเจ้านายต่างๆ ในสมัยนั้นเป็นกล้องถ่ายภาพที่ใช้ระบบดาแกรโรไทป์จากประเทศฝรั่งเศส และบาทหลวงลาริโนดีเป็นผู้นำกล้องเข้ามาในประเทศไทยเป็นคนแรก

บทบาทของคนไทยกับการถ่ายภาพในยุคเริ่มต้น

กิจกรรมเกี่ยวกับการถ่ายภาพในยุคเริ่มต้นของประเทศไทย เป็นที่รับรู้และเข้าใจกันโดยทั่วไปว่าส่วนใหญ่จะถูกดำเนินการโดยชาวต่างประเทศ ส่วนคนไทยค่อนข้างน้อย จวบจนกระทั่งในรัชการที่ 4 คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพนอกเหนือไปจากสังฆราชปาเลอกัวและบาทหลวงลาร์โนตีซึ่งถือว่าเป็นผู้บุกเบิกการถ่ายภาพในประเทศแล้ว ยังมีคนไทยที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการด้านการถ่ายรูปอยู่อย่างน้อยสองท่าน คือ พระยากระสาปนิภิกโกศล หรือ นายโหมศ อมาตยกุล ซึ่งเป็นลูกศิษย์ที่เรียนวิชาการถ่ายรูปมาจากบาทหลวงปาเลอกัวกับนายจิตร จิตราคนี หรือเป็นที่รู้จักกันดีในนามของหลวงอัคนีนฤมิตร ซึ่งต่อมานายจิตรผู้นี้ก็คือช่างถ่ายรูปคนไทยคนแรกที่เปิดดำเนินการกิจการร้านถ่ายภาพเป็นแห่งแรกในสยามประเทศ โดยร้านถ่ายรูปของนายจิตรคนนี้ตั้งอยู่บนแพที่ลอยอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่บริเวณหน้าวัดกุฎีจีน ช่างตาครูช มีชื่อร้านว่า Francis Chit & Son สันนิษฐานว่านายจิตรผู้นี้เรียนวิชาถ่ายรูปมาจากบาทหลวงลาร์โนตี และศึกษาหลักการถ่ายรูปแบบกระจกเปียกเพิ่มเติมมาจากนายจอห์น ทอมสัน ชาวอังกฤษที่มีความสนใจและเชี่ยวชาญทางด้านถ่ายภาพ ในการเปิดให้บริการร้านถ่ายภาพของนายจิตรได้รับความสนใจจากผู้คนในสมัยนั้นจนต่อมานายจิตรได้เข้ามารับใช้ราชการเป็นช่างภาพหลวงในวังของพระเจ้าอยู่หัว ในช่วงรัชสมัยรัชการที่ 4 และ รัชการที่ 5 ตามลำดับ (กองบรรณาธิการ, 2551: 29)

สำหรับนายจิตรถือว่าเป็นช่างภาพอาชีพคนแรกที่เป็นคนไทย ทำการเปิดกิจการร้านถ่ายรูปขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจัง คือตั้งร้านเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2406 และในขณะเดียวกันก็ยังเป็นผู้ที่ลงข้อความโฆษณาเชิญชวนให้คนทั่วไปได้รู้จักกับร้านของตนเองโดยลงตีพิมพ์ในหนังสือบางกอกรีคอร์เดอร์ของโหมศบรัดเลย์ และหนังสือจดหมายเหตุสยามสมัยของหมอสมิท นายจิตรเป็นช่างภาพที่มีความทันสมัยอย่างยิ่ง และเป็นคนไทยคนแรกที่มีการใช้เครื่องหมายหรือโลโก้ของตนเองกำกับลงไป ในภาพถ่ายที่อยู่ด้านหน้าหรือด้านหลังของตัวภาพที่ถ่ายจากร้านของตนเอง ซึ่งทำให้ทราบว่าเป็นของใคร ผลงานของนายจิตรปรากฏให้ได้พบเห็นมากมาย ส่วนใหญ่จะเป็นภาพบุคคลสำคัญๆ ของคนในบ้านเมือง เช่น ภาพถ่ายของพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และภาพถ่ายของข้าราชการชั้นสูง รวมทั้งภาพของพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง พ่อค้า และผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ปัจจุบันภาพส่วนใหญ่ของนายจิตรถูกเก็บรักษาไว้ ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ(เอนก นาวิกมูล ก, 2541: 43)

การถ่ายภาพในรัชกาลที่ 5

สำหรับการถ่ายภาพในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือรัชกาลที่ 5 ถือได้ว่าเป็นยุคทองของการถ่ายภาพ ในรัชสมัยนี้มีช่างภาพเกิดขึ้นมากมายทั้งที่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติ ในขณะที่คนทั่วไปที่มีฐานะทางการเงินก็เริ่มหันมาสนใจการถ่ายภาพกันมากขึ้น โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยการถ่ายภาพเป็นอันมาก โดยทรง

จัดให้มีการประกวดภาพขึ้น และประชันรูปขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ณ วัดเบญจมบพิตร ในปี พ.ศ. 2447 และ พ.ศ. 2448 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังทรงซื้อกล้องเพิ่มเติมอีกหลายชุดเพื่อใช้สำหรับบันทึกภาพครั้นเมื่อเสด็จพระพาสตามที่ต่างๆ ก็ทรงมักถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึกเสมอ นับได้ว่าในยุคสมัยของรัชกาลที่ 5 วงการถ่ายภาพได้เริ่มคึกคักขึ้นมาโดยประมาณว่ามีรูปถ่ายในสมัยนี้เป็นหมื่นแผ่น ซึ่งมีทั้งภาพบุคคลและภาพสถานที่ต่างๆ เช่น วัด บ้านเรือน หรือวิวทิวทัศน์ต่างๆ (เอนก นาวิกมูล ก, 2541: 44)

สำหรับวิธีการถ่ายรูปนั้น รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชนิพนธ์เรื่อง “การถ่ายรูปในเมืองไทย” ไว้ในหนังสือกุมากรวิทยา ฉบับที่ 22 วันจันทร์ที่ 3 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 114(พ.ศ. 2438) หน้า 156-157 ความโดยย่อว่า วิธีการถ่ายรูปในปลายสมัยรัชกาลที่ 3 นั้นใช้ระบบดาแกรโรโทป โดยใช้แผ่นเงินขัดใช้เวลาถ่ายนาน ติดเห็นรางๆ และถ่ายที่ละรูปพิมพ์หรืออัดสำเนาต่อมิได้ จนถึงต้นรัชกาลที่ 4 ประมาณ พ.ศ. 2398 จึงได้ใช้ระบบกระจกเปียก คือการใช้น้ำยาสด มีช่างภาพคือ กรมหมื่นอลงกฎ กับนายโหมด ต่อมามีนายจิตรหรือหลวงอัคนีนฤมิตร ส่วนน้ำยาแห่งเข้ามาในเมืองไทยประมาณ พ.ศ. 2423 ภายหลังวิวัฒนาการเป็นกระจกฉาบน้ำยาสำเร็จรูปใช้สะดวกและรวดเร็วขึ้น (สมาน เจตระการ, 2551: 12)

ความเฟื่องฟูของการถ่ายภาพในรัชกาลที่ 5 ได้ก่อให้เกิดกิจการร้านถ่ายรูปอาชีพต่างชาติดีกว่า 10 ร้าน เช่น Schuren, Robert Lenz & Co ร้านถ่ายภาพของชาวญี่ปุ่นชื่อ K.Isonaga และร้านถ่ายรูปของชาวจีนที่ชื่อ เจี้ย เบ็ง เซ็ง ส่วนร้านถ่ายรูปที่มีชื่อเสียงมากที่สุดก็คือ ร้านของนายชูเรน นายเลนซ์ และนายเจ.อันโตนิโอ ซึ่งนับได้ว่าวงการถ่ายภาพในยุคนี้ได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว มีช่างภาพที่มีฝีมือเกิดขึ้นมากมาย ขณะเดียวกันก็มีกิจกรรมและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพตามมาอย่างรวดเร็ว (กองบรรณาธิการ, 2551: 34) โดยเฉพาะกล้องถ่ายรูปนับเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ทุกๆ คนสามารถใช้กล้องถ่ายรูปได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้มากนัก และกล้องถ่ายรูปนี้ก็สามารถถ่ายได้ทุกอย่างตามที่ตัวเองต้องการ บางครอบครัวเก็บสะสมไว้เป็นอัลบั้มภาพเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของตนเองรวมทั้งเป็นสื่อในการสืบทอดประวัติศาสตร์วงศ์ตระกูลโดยใช้ “ภาพ” เป็นสิ่งบอกเล่าประสบการณ์แทน “ความเป็นจริง” (กาญจนา แก้วเทพ, 2549: 69-70)

จากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้น ทำให้ทราบกันโดยทั่วไปว่าการถ่ายภาพนั้นมีเรื่องราวที่เป็นประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจและจดจำ เนื้อหาบางแง่มุมช่วยสะท้อนให้เห็นถึงยุคสมัยของคนในสังคม ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยในยุคต่างๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อของคนไทยกับการถ่ายภาพในยุคเริ่มต้นที่จะช่วยฉายภาพว่า ทำไมคนไทยในสมัยดั้งเดิมจึงไม่ค่อยนิยมถ่ายภาพกันเท่าที่ควร ทั้งทั้งที่วิวัฒนาการด้านการถ่ายภาพก็ค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาตามลำดับ

1.3 ความเชื่อของคนไทยกับการถ่ายภาพในยุคเริ่มต้น

ในสมัยที่การถ่ายภาพได้เข้ามามีบทบาทในประเทศไทยในระยะแรกๆ บุคคลทั่วไปยังไม่เป็นที่รู้จักและคุ้นเคยมากนัก มีหลายคนไม่กล้าที่จะถ่ายรูปเพราะเกรงว่าจะเอาภาพของตนเองไปทำมิดีมิร้าย หรือไสยศาสตร์จึงทำให้ไม่ค่อยมีผู้คนกล้าที่จะถ่ายรูปกันเท่าใดนัก เพราะความกลัวนั่นเอง แนวความคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องอย่างมากกับที่ เอนก นาวิกมูล ข (2541: 61-64) ที่ได้ระบุในทำนองเดียวกันว่า คนไทยในสมัยนั้นยังแนบแน่นอยู่กับไสยศาสตร์หรือความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจ พอมีเครื่องมือประหลาดๆ อย่างกล้องถ่ายภาพเข้าไป คนไทยจึงไม่ค่อยไว้วางใจ ดังมีเกร็ดเล่าเรื่องเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างเกี่ยวกับความกลัวถ่ายรูปของคนไทยในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพและสมเด็จพระยานริศรานุวงศ์กำลังทรงวินิจฉัยเรื่องรูปปั้นรัชกาลที่ 4 กับช่างถ่ายรูป ดังความตอนหนึ่งที่ว่า "... หม่อมฉันไม่เคยได้ยินคำเล่าว่า เมื่อแรกมีช่างถ่ายรูปฉายาลักษณะเข้ามา มิใคร่มีใครยอมให้ถ่ายด้วยเกรงว่าจะเอารูปไปให้ทำร้ายด้วยกฤตยาคม สมเด็จพระเจ้าพระยาสององค์ องค์ใหญ่ไม่ยอมให้ถ่าย ยอมแต่องค์น้อย..."

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การถ่ายรูปของคนไทยในสมัยก่อนยังไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าที่ควร เนื่องจากความเกรงกลัวที่เชื่อกันมาว่าจะมีใครเอารูปถ่ายไปทำไสยศาสตร์ ซึ่งจะส่งผลทำให้ได้รับอันตรายต่างๆ ตามมา แนวความคิดกล่าวสอดคล้องกับที่ พูน เกษจำรัส(2523: 65-76) ได้ถึงวิวัฒนาการของการถ่ายภาพในประเทศไทย มีความสรุปได้ว่า การถ่ายภาพในสมัยแรกๆ ยังไม่เป็นที่นิยมของคนไทยเท่าใดนัก เพราะเรื่องของความเชื่อในด้านไสยศาสตร์ที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของคนในสมัยนั้น จึงทำให้ไม่มีใครยอมให้ถ่ายรูปกันเท่าใด

สำหรับจุดเริ่มต้นของการถ่ายรูปของคนไทยในยุคเริ่มแรกนั้น ส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นในแวดวงของกษัตริย์ ชั้นชั้นสูง ข้าราชการ พ่อค้า หรือผู้มีฐานะทางการเงินเป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากว่า วิทยาการด้านการถ่ายภาพมาจากต่างประเทศ ซึ่งหากวิเคราะห์ก็ทันภายในต้นรัชสมัยนั้นแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องกันโดยตรงมักจะมีสถานภาพทางสังคมค่อนข้างสูง เช่น ในสถาบันกษัตริย์ เจ้านายชั้นสูง ข้าราชการ พ่อค้า ดังนั้นกิจกรรมการถ่ายรูปจึงอยู่ในแวดวงของคนมีเงินพอสมควร ซึ่งสอดคล้องอย่างมากกับที่ เอนก นาวิกมูล ข (2541: 59) ได้เขียนไว้ในหนังสือเล่าเรื่องถ่ายรูป ดังความสรุปที่ว่า คนที่มาถ่ายรูปในสมัยนั้นมีทั้งผู้ชายและผู้หญิง ส่วนใหญ่ก็ต้องเป็นผู้มีฐานะทางการเงินพอสมควร มีทั้งคนไทยชั้นสูง ชั้นกลาง ซึ่งคนเหล่านี้แต่งกายแบบสมัยนิยม เช่น ถ้าหากเป็นผู้ชายก็จะไว้ผมทรงมหาดไทย บางคนสวมเสื้อ บางคนไม่สวมเสื้อ แต่ถ้าเป็นพวกขุนนางหรือข้าราชการจะแต่งกายค่อนข้างดี เนื้อผ้าที่สวมใส่ดูมีราคา

2. บทบาทของภาพถ่ายและการสื่อความหมายด้วยภาพ

ภาพถ่ายได้เข้ามามีบทบาทกับสังคมมนุษย์ในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทั้งนี้เนื่องจากว่าภาพถ่ายเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดและความรู้สึกไปยังบุคคลอื่นๆ ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน แม้กระทั่งบุคคลต่างชาติต่างภาษาก็สามารถเรียนรู้ และทำความเข้าใจความหมายผ่านภาพถ่ายได้ เช่นเดียวกับสื่อและภาษาต่างๆ ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสื่อความหมาย (สมาน เจริญการ, 2551: 15)

2.1 บทบาทและความสำคัญของภาพถ่าย

ความสำคัญและบทบาทของภาพถ่ายมักจะปรากฏให้เห็นอยู่ในแทบทุกสังคม ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาพถ่ายหรือการถ่ายภาพนอกจากจะเป็นสื่อสากลแล้วยังเป็นตัวแทนในการบอกเล่าประสบการณ์และศิลปวิทยาการต่างๆ ของสังคมอีกด้วย ซึ่งสุภาณี กอสุวรรณศิริ และสมิตรา ชันตยาภรณ์ (2531: 94-95) ได้กล่าวถึงบทบาทของภาพถ่ายไว้อย่างน่าสนใจ ดังสรุปความได้ ดังนี้

1. ภาพเป็นสื่อที่ให้ข้อมูล (Information) ภาพเป็นสิ่งที่ให้ข้อเท็จจริงของสิ่งต่างๆ
2. ภาพใช้บันทึกข้อมูล (Recording) ภาพเป็นสื่อที่หาง่ายและราคาถูก สามารถใช้บันทึกข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ได้ ช่วยจัดเก็บเอกสาร การบันทึกข้อมูลภาพลงในรูปของไมโครฟิล์ม รวมทั้งการบันทึกข้อมูลต่างๆ จากหนังสือหรือหลักฐานสำคัญ
3. ภาพเป็นสื่อแห่งความบันเทิง (Entertainment) คนใช้ภาพถ่ายเป็นสื่อเพื่อสร้างความบันเทิงในหลากหลายรูปแบบ ภาพถ่ายแสดงออกถึงความสวยงาม หรือเป็นเรื่องราวที่เป็นความตึงพอใจ เช่น ภาพถ่ายของครอบครัว ภาพบันทึกการท่องเที่ยว ฯลฯ
4. ภาพเป็นสื่อที่แสดงความรู้สึกนึกคิดของบุคคล (Self Expression) ภาพต่างๆ ที่พบเห็นอยู่ทั่วไปจำนวนมากเกิดขึ้นจากความต้องการแสดงแนวความคิดของช่างภาพ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดภาพถ่ายแนวความคิดสร้างสรรค์ขึ้นจำนวนมาก
5. ภาพเพื่องานค้นคว้าวิจัย (Discovery) เป็นลักษณะของการใช้ภาพเพื่อการค้นคว้าวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจจะใช้ภาพถ่ายหรือการถ่ายภาพบันทึกรายละเอียดของสิ่งต่างๆ ที่สายตามนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ในการพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของภาพถ่ายในแง่มุมต่างๆ ก็มีอีกนัยนับประการซึ่งล้วนแล้วแต่ครอบคลุมสังคมในวงกว้าง ดังที่ สมาน เจริญการ (2551: 15-16) ได้สรุปถึงประโยชน์ของภาพถ่ายไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

1. ด้านการศึกษา ซึ่งโดยปกติแล้วภาพถ่ายสามารถนำมาใช้ประกอบเป็นสื่อการเรียนการสอน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ทำให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ เช่น การบันทึกภาพเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นและนำมาศึกษาต่อในปัจจุบันและอนาคต

ภาพถ่ายสามารถแสดงสิ่งที่มีความละเอียดซับซ้อนให้คนสามารถเข้าใจได้โดยง่าย ซึ่งบางครั้งคำพูดไม่สามารถจะกระทำได้

2. ด้านการสำรวจ ค้นคว้าวิจัย เช่น สาขาวิทยาศาสตร์ การแพทย์ จำต้องใช้กล้องมาเป็นเครื่องมือในการบันทึกภาพเพื่อตรวจสอบหาปฏิกิริยาบางอย่างที่เกิดขึ้น

3. ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ เป็นที่เข้าใจกันดีว่าภาพถ่ายเป็นสื่อหลักที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานโฆษณาและประชาสัมพันธ์ เช่น การออกแบบทำใบปลิวโฆษณาขายสินค้า หรือป้ายโฆษณากลางแจ้งต่างๆ ที่มีภาพถ่ายเป็นองค์ประกอบในการสื่อความหมาย

4. ด้านการสื่อสารมวลชน ภาพถ่ายสามารถถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ไปยังผู้รับสารโดยผ่านช่องทางสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

5. ภาพถ่ายสามารถบันทึกภาพเหตุการณ์ในช่วงต่างๆ เพื่อใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นประจักษ์พยานได้

6. ภาพถ่ายสามารถนำมาประกอบหลักฐานและเอกสารที่สำคัญได้ เช่น บัตรประจำตัว ใบแสดงวุฒิทางการศึกษา ในรับรองต่างๆ

7. ด้านศิลปะ ภาพถ่ายถูกใช้ประโยชน์และมีคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์ ช่วยจรรโลงจิตใจของคน

8. ภาพถ่ายช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน เป็นงานอดิเรกในยามว่างของคน ขณะเดียวกันก็สามารถยึดเป็นอาชีพได้ เช่น ช่างภาพ นักข่าว ฯลฯ

ดังที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นว่าภาพถ่ายมีบทบาทและความสำคัญต่อกิจกรรมในทุกๆ ด้านของคนในสังคม โดยเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล เช่น การถ่ายภาพที่ระลึกเก็บเล่าเรื่องราวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อใช้แทนภาพความทรงจำ ในระดับกลุ่มเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ต่อกัน เช่น การถ่ายภาพสมาชิกในชุมชนเนื่องในวันคล้ายต่างๆ และในระดับสังคมทั่วไปที่มีผู้รับสารเป็นแบบมวลชน(Mass) เพราะภาพถ่ายเป็นสื่อ(Media) เช่น ภาพในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้ กนกรัตน์ ยศโกร(2551:28-30) ได้มีมุมมองในเรื่องประโยชน์ของภาพถ่ายไว้ 3 ด้านสำคัญๆ ดังนี้

1. ประโยชน์ด้านสังคม เนื่องจากภาพถ่ายทำให้เกิดการสื่อสารทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และมวลชน ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันผ่านทางภาพถ่าย

2. ด้านเศรษฐกิจ ภาพถ่ายช่วยในการส่งเสริมการขาย การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการต่างๆ

3. ด้านการเมือง คือการใช้ภาพถ่ายในงานประเพณีงานวารสารศาสตร์ และงานสื่อสารมวลชน เช่น งานข่าว หรือกิจกรรมที่ใช้ภาพถ่ายในการถ่ายทอดความรู้ทางด้านการเมืองการปกครอง

ไปสู่ท้องถิ่นหรือจนกระทั่งระดับชาติ

ขณะเดียวกันการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีทางการถ่ายภาพก็ส่งผลให้เข้าสู่ยุคของการถ่ายภาพด้วยกล้องระบบดิจิทัลที่ค่อนข้างจะเอื้ออำนวยให้ช่างภาพสามารถสร้างสรรค์ผลงานด้วยการใช้ซอฟต์แวร์ตกแต่งภาพ ตลอดจนการพิมพ์งานภาพถ่ายผ่านเครื่องพิมพ์ระบบอิงค์เจ็ทที่มีคุณภาพสูงทดแทนการทำงานแบบดั้งเดิมที่จะต้องใช้กระบวนการทางห้องมืด สำหรับในส่วนของการเผยแพร่ผลงานจะมีอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหนึ่งในการส่งข้อมูลไปยังกลุ่มคนต่างๆ ที่หลากหลายและกว้างไกลมากยิ่งขึ้น เช่น การรับส่งภาพไปกับอีเมลล์หรือเว็บไซต์(Lezano Daniel, 2006:7)

2.2 การสื่อความหมายด้วยภาพถ่าย

ภาพถ่ายที่ดีนอกจากจะได้รับการบันทึกแสงในอัตราส่วนที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว เรื่องของเนื้อหาและการจัดเรื่องราวของภาพที่ถ่ายยังคงเป็นปัจจัยช่วยให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากมองในมิติของการสื่อสารการกำหนดรูปแบบ(Form) และเนื้อหา(Content) ให้มีความผสมผสานเข้าด้วยกันจนเป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ไปยังผู้ชมได้ให้เข้าใจร่วมกันได้นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต่อกระบวนการนำเสนอภาพ ด้วยเหตุนี้การถ่ายภาพจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะต้องเรียนรู้เช่นเดียวกับการสื่อสารในรูปแบบอื่นๆ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ดนตรี หรือแม้แต่กระทั่งภาษาใบ้ ฯลฯ ซึ่งในแต่ละภาษาก็ต้องมีโครงสร้าง กฎเกณฑ์ และข้อกำหนดที่แตกต่างกันออกไป ภาษาหรือสื่อที่จะใช้นำมาใช้สื่อสารกันนี้จะต้องประกอบไปด้วยไวยากรณ์(Gramma) ทางภาษาที่ใช้เป็นส่วนเฉพาะยึดถือเป็นแนวทางหลักของภาษาภาพ ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นหรือเรื่องราวต่างๆ (สุทัศน์ นุริภักดี, 2529: 263)

กระบวนการสื่อความหมายด้วยภาพที่ได้จากกล้องเข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตของคนในสังคมทั่วไป ทุกคนสามารถใช้กล้องถ่ายภาพได้โดยไม่ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้มากนัก และในขณะที่เดียวกันกล้องถ่ายภาพก็สามารถถ่ายได้ทุกอย่างตามที่ต้องการ ด้วยเหตุนี้กล้องถ่ายภาพจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกภาพต่างๆ ของครอบครัว มีการสร้างอัลบั้มภาพครอบครัวซึ่งภาพที่ได้เป็นภาพเหมือนจริง ทำให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ได้โดยง่าย โดยการผ่านสื่อที่เป็นภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจได้โดยง่าย ไม่ต้องแปลไปเป็นตัวอักษร ทั้งนี้เนื่องจาก “ภาพ” จะบอกเล่าเหตุการณ์ได้ใกล้เคียงกับ “ความเป็นจริง” มากกว่าถ้อยคำหรือตัวอักษร สมกับคำกล่าวที่ว่า “ภาพมันฟ้อง” (กาญจนา แก้วเทพ, 2549: 70)

ธรรมชาติของภาพถ่ายเป็นสื่อที่มีความใกล้ชิดและผูกพันกับผู้คนแทบทุกวงการ โดยเฉพาะงานทางด้านสื่อสารมวลชน ภาพนับว่าเป็นปัจจัยในการนำเสนอเนื้อหาในสื่อแทบทุกๆ ประเภท ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งภาพถ่ายคือ การเป็นทั้งสื่อและเนื้อหาในตัวเดียวกัน ภาพถ่ายสามารถถ่ายทอดข่าวสาร ความบันเทิง รวมทั้งช่วยบันทึกความทรงจำของสังคมเก็บไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ ซึ่ง

หากจะมองภายใต้กรอบของกระบวนการสื่อสารก็จะมืองค์ประกอบของผู้ส่งสารและรับสาร โดยทั้งสองฝ่ายจะเป็นผู้ใส่รหัส - ถอดรหัสภายใต้การสื่อสารนั้นๆ ซึ่งคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของภาพถ่ายก็คือ มีความใกล้ชิดกับคนในครอบครัวและมวลชน ขณะเดียวกันภาพถ่ายช่วยสะท้อนความคิดและความรู้สึกของช่างภาพให้ออกมาสู่สาธารณะชนผ่านการจัดฉาก ภาษาท่าทาง ฯลฯ ซึ่งเป็นความหลากหลายที่ช่างภาพต้องการสื่อให้คนได้เห็นโดยอาศัยการมอง(ทัศนีย์ บุญนาค,2546:150-151)

การถ่ายภาพเป็นกระบวนการสื่อความหมายเหมือนกับการสื่อสารประเภทต่างๆ ซึ่งมีหลักการที่จะต้องเรียนรู้เหมือนกับศาสตร์อื่นๆ ในลำดับต่อไปจะขอนำเสนอลักษณะของการใช้ภาษาภาพในการสื่อความหมาย ดังนี้

2.2.1. ขนาดของภาพ(Image Size)

เป็นการกำหนดลักษณะของภาพให้มีขนาดความกว้างหรือแคบให้กับภาพ ทั้งนี้เพื่อบรรลุสิ่งที่ต้องการให้คนได้เห็น ขนาดของภาพเป็นการกำหนดขอบเขตให้ภาพที่ถ่ายโดยคำนึงถึงความกว้างหรือแคบของมุมรับภาพ ซึ่งได้จากเลนส์ถ่ายภาพ โดยอาจจะเกี่ยวข้องกับระยะใกล้ไกลระหว่างสิ่งที่ถ่ายกับกล้อง รวมทั้งชนิดของเลนส์ที่ถ่าย วิธีการเลือกใช้ขนาดของภาพจะช่วยให้สามารถถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ของภาพถ่ายได้ ซึ่ง สุธี พลพงษ์(2548:26-29) ได้สรุปถึงขนาดของภาพไว้ดังนี้

1.) ภาพระยะไกล (Long Shot) ใช้ตัวย่อ LS เป็นการสื่อความหมายของภาพทุกๆ ไป ไม่ได้เน้นไปที่ส่วนหนึ่งส่วนใดของภาพเป็นพิเศษ แต่เป็นการนำเสนอภาพแบบกว้างๆ เช่น ภาพวิว ทิวทัศน์ ซึ่งภาพในลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมทุกๆ ไป (Wideangle Lens)

2.) ภาพระยะปานกลาง (Medium Shot) ใช้ตัวย่อ MS เป็นการกำหนดของภาพให้แคบลงกว่าภาพระยะไกล นับเป็นการสื่อความหมายของภาพเพื่อแสดงรายละเอียดของภาพพอประมาณ ถ้าเป็นภาพบุคคลจะถ่ายตั้งแต่บริเวณเอวขึ้นไปจนถึงบริเวณศีรษะ ภาพในลักษณะนี้จะช่วยให้คนดูสามารถเห็นรายละเอียดของสิ่งต่างๆ ที่ถ่ายได้ เช่น กริยา อารมณ์ เครื่องแต่งกาย ของคนที่อยู่ในภาพได้อย่างเด่นชัด

3.) ภาพระยะใกล้ (ClosUp Shot) ใช้ตัวย่อ CU เป็นการกำหนดขนาดของภาพที่ต้องการเน้นสิ่งที่ต้องการถ่ายเพื่อให้คนดูสามารถมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้คนดูรับรู้อารมณ์ของภาพได้อย่างเด่นชัด ทั้งสีหน้า ความรู้สึกในดวงตา การนำเสนอภาพในลักษณะนี้จะทำให้คนดูรู้สึกมีความใกล้ชิดกับผู้แสดงได้มากกว่าภาพระยะปานกลาง

อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับการสร้างความหมายจากการใช้ขนาดของภาพเพื่อถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของเรื่องราวต่างๆเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกล้องกับสิ่งที่ถูกถ่าย(Subject) เช่น หากต้องการให้ผู้ชมเห็นบริบทของตัวละครทั้งหมดในลักษณะเต็มตัวและยังรวมถึงฉากหลังที่ต้องการบอกกับผู้ชมว่าตัวละครอยู่ที่ไหนอย่างไรก็ต้องใช้ขนาดภาพแบบเต็มตัวหรือที่เรียก

ว่า Full Shot ส่วนในกรณีภาพระยะใกล้หรือ Close-Up ซึ่งวัตถุที่ถูกถ่ายจะดูมีขนาดใหญ่กว่าความเป็นจริงมักจะถูกใช้เพื่อแสดงความหมายในเชิงสัญลักษณ์เพื่อนำถึงสิ่งที่ถ่ายหรือต้องการบอกความอารมณ์ของสิ่งนั้นๆ ในเชิงปฏิบัติแล้วลักษณะของการใช้ขนาดภาพไม่มีกฎตายตัวที่แน่นอนเสมอไปขึ้นอยู่กับผู้ใช้งานที่ต้องการจะสื่อสารอะไรกับคนดู (ประวิทย์ แต่งอักษร, 2551: 31-33)

2.2.2. มุมกล้อง (Angle of View)

สำหรับการสื่อความหมายของภาพโดยใช้มุมกล้องก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งของการสื่อความหมายของภาพ ซึ่งจะส่งเสริมให้ภาพมีความสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งในที่นี้ สุทัศน์ บุรีภักดี(2529:280-286) ได้สรุปถึงรูปแบบการใช้มุมภาพในการสื่อความหมายไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

1. ภาพถ่ายระดับสายตา (Eye Level Shot) เป็นรูปแบบการกำหนดตำแหน่งของกล้องให้อยู่ในระดับเดียวกับสายตา หรือเส้นสมมติที่เป็นจริงตามสภาพปะกติกของบุคคล ภาพในลักษณะนี้จะช่วยให้ความรู้ที่เป็นจริงตามสภาพที่คนทั่วไปมองเห็น สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในภาพจะมีลักษณะคงไว้ให้เห็นอย่างถูกต้อง

2. ภาพถ่ายมุมสูง (High Angle Shot) เป็นการถ่ายภาพที่เกิดจากการกำหนดตำแหน่งของกล้องไว้ให้สูงกว่าสิ่งที่จะถ่าย การนำเสนอภาพในลักษณะนี้จะใช้กำหนดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ได้หลายกรณี เช่น ใช้ในกรณีให้ดูว่าสิ่งที่ถูกถ่ายดูด้วยค่า อ่อนแอ หรือไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ต่างๆ ด้วยตัวเองได้

3. ภาพถ่ายมุมต่ำ (Low Angle Shot) เป็นการถ่ายภาพที่เกิดจากการกำหนดตำแหน่งของกล้องไว้ให้ต่ำกว่าสิ่งที่จะถ่าย มุมของกล้องจะแหงนขึ้น รูปแบบการนำเสนอภาพในลักษณะนี้จะสร้างความรู้สึกให้กับผู้ชมว่าสิ่งที่ถ่ายจะดูมีพลัง และแข็งแรง ดูเด่นสง่ากว่าคนธรรมดา การใช้ภาพในมุมต่ำนี้จะถูกแทนด้วยความรู้สึกของผู้มีอำนาจ มีพลัง และสามารถควบคุมสถานการณ์แวดล้อมไว้ได้

ลักษณะของการใช้มุมกล้องเพื่อสื่อความหมายก็จะมีลักษณะเดียวกันกับการใช้ขนาดภาพเพื่อบอกเรื่องราวต่างๆ ตามที่ผู้ใช้งานต้องการจะสื่อถึง นับเป็นเครื่องมืออันแยบยลอย่างหนึ่งที่ช่วยแสดงความรู้สึกของภาพในการถ่ายทอดความละเอียดอ่อนทางด้านอารมณ์ หรือแสดงสถานการณ์ของสิ่งที่ถ่ายให้ดูมีบทบาทความสำคัญกับเนื้อเรื่องที่ต้องการจะสื่อสาร เช่น ภาพมุมสูงใช้เพื่อแสดงถึงสถานการณ์ต่างๆ ไป หรือภาพมุมต่ำก่อให้เกิดความรู้สึกตรงข้ามกับภาพมุมสูง ซึ่งเป็นมุมที่เหมาะสมแก่การแสดงออกถึงความยิ่งใหญ่ของสิ่งที่ถ่ายในแนวดิ่ง (ประวิทย์ แต่งอักษร, 2551: 43-45)

2.3 การจัดองค์ประกอบภาพ(Composition)

ภาพถ่ายที่ดีไม่ใช่แค่รับแสงที่ถูกต้องพอดีเท่านั้น แต่ต้องเป็นภาพที่สามารถสื่อเรื่อง

ราวและมีองค์ประกอบภาพที่ดีด้วย ซึ่ง กนกรัตน์ ยศไกร(2551:172-174) ได้กล่าวสรุปถึงหลักการของศิลปะการถ่ายภาพไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

1. องค์ประกอบทัศนศิลป์(Visual Element) หมายถึงโครงสร้างทางวัตถุของงานศิลปะทุกชนิด ซึ่งการถ่ายภาพก็คือศิลปะอย่างหนึ่งที่ต้องใช้องค์ประกอบทางทัศนศิลป์อันได้แก่ เส้น รูปร่าง-รูปทรง สี น้ำหนัก เนื้อที่ว่าง และพื้นผิว สิ่งดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานภาษาของภาพ และเป็นสิ่งที่ช่างภาพต้องใช้องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ผสมผสานเข้าด้วยกัน

2. เนื้อหา(Content) หมายถึง ลักษณะที่เห็นเป็นรูปธรรม หรือนามธรรมเพื่อสื่อความหมายถึงเรื่องราวหรือความคิดของช่างภาพโดยถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรม เป็นการสื่อความหมายของภาพที่ปรากฏ เช่น เห็นพระอาทิตย์ขึ้นหมายถึงเวลาเช้า หรือพบเห็นคนแต่ชุดดำไปวัดก็นึกถึงงานศพ เป็นต้น

3. เทคนิค(Techniques) หมายถึง โครงสร้างทางวัสดุ การใช้วัสดุให้มีความเหมาะสมกับการแสดงออกในการถ่ายภาพ หากต้องการสื่อความหมายให้ตรงกับความตั้งใจผู้รับสาร บางครั้งต้องใช้เทคนิคสร้างสรรค์ในการถ่ายภาพเพื่อให้ได้ภาพที่มีความน่าสนใจและดูแปลกตา

สมาน เจตระการ(2551:74-75) ได้กล่าวสรุปถึงเรื่องการจัดองค์ประกอบภาพว่ามีลักษณะเหมือนกับการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น การวาดภาพของจิตรกร โดยเริ่มต้นจากกระดาษที่ว่างเปล่า ช่างภาพสามารถเติมเต็มเรื่องราวต่างๆ ลงไปได้ตามที่ตนต้องการเพื่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจซึ่งในที่นี้สรุปความได้ ดังนี้

1. องค์ประกอบภาพ เป็นการใช้องค์ประกอบขั้นพื้นฐานของศิลปะ เช่น รูปทรง(Form) รูปร่าง(Shape) น้ำหนักสี(Tone) พื้นผิว(Texture) รูปแบบ(Pattern) เส้น(Line)

2. การสร้างความสมดุลย์ของภาพ(Balance) วิธีนี้การนี้เป็นการจัดวางตำแหน่งขององค์ประกอบภาพเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ

1.) ความสมดุลเท่าเทียมกัน(Formal or Symmetry Balance) หมายถึงการจัดองค์ประกอบที่ให้องค์ประกอบที่มีขนาด รูปทรง น้ำหนักสี ทั้งสองข้างซ้าย-ขวาเท่ากัน ดูแล้วสมดุลกัน

2.) ความสมดุลแบบไม่เท่าเทียมกัน(Informal or Asymmetry Balance) การจัดภาพในลักษณะนี้จะมีการจัดองค์ประกอบโดยการนำเอาองค์ประกอบต่างๆ เช่น ขนาด รูปทรง และน้ำหนักสีทั้งสองข้างไม่เท่ากัน แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมทั้งหมดแล้วจะดูสมดุลหรือเท่าเทียมกัน ลักษณะการใช้ความสมดุลแบบไม่เท่ากันโดยมากจะเป็นที่นิยมกันมาก

3. การเน้นจุดสนใจ(Point of Interest) เป็นการสร้างจุดสนใจของการถ่ายภาพ โดยในการถ่ายจะต้องคำนึงถึงตำแหน่งที่อยู่ในจุดสนใจของการมอง ซึ่งเป็นจุดที่คนส่วนใหญ่มองเห็น การวางตำแหน่งจุดสนใจของภาพในวงการถ่ายภาพและในงานศิลปะจะไม่นิยมวางไว้ตรงจุดศูนย์กลางของภาพ เพราะจะทำให้ภาพเกิดความรู้สึกสงบนิ่ง ดูแล้วไม่ตื่นเต้นและเร้าใจคนดูเท่าที่ควร

ส่วนการวางตำแหน่งจุดสนใจของภาพจะนิยมใช้กฎ 3 ส่วน(Role of Third) เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ภาพให้ดูน่าสนใจ สามารถทำได้โดยการแบ่งพื้นที่ของภาพทั้งในแนวตั้งและในแนวนอนออกเป็นสามส่วนเท่าๆ กัน ซึ่งจะทำให้เกิดจุดตัดกัน และจุดตัดของเส้นต่างๆ ที่ตัดกันจะถือว่าเป็นตำแหน่งที่เหมาะสมกับการวางเป็นจุดสนใจของภาพ

4. ฉากหน้าและฉากหลัง(Foreground and Background) ในการถ่ายภาพให้มีทั้งฉากหน้าและฉากหลังจะช่วยเสริมให้ภาพดูมีมิติและเกิดเป็นความสวยงามขึ้นมาได้ ทำให้ภาพดูมีระยะใกล้-ไกล ลักษณะการถ่ายภาพเพื่อให้เกิดความงามโดยอาศัยวิธีการเช่นนี้ผู้ถ่ายภาพต้องเลือกมุมในการถ่ายที่ไม่มีอะไรมารบกวนสิ่งที่จะถ่าย เพราะถ้ามีอาจจะส่งผลทำให้ภาพขาดความงดงามลงไปได้ ขณะเดียวกันการเพิ่มองค์ประกอบของสิ่งที่จะถ่าย เช่น การนำเอาโซดหิน ใบไม้ ฯลฯ มาเป็นฉากหน้าก็จะส่งผลให้ภาพมีความลึกขึ้นมาได้ ซึ่งจะทำให้ภาพถ่ายนั้นเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้ดีขึ้น

5. กรอบภาพ(Frame) เป็นการถ่ายที่ใช้กรอบภาพมาเป็นองค์ประกอบหรือฉากหน้าของภาพ ซึ่งจะช่วยทำให้ภาพดูมีมิติและดูเด่นสะดุดตา น่าสนใจ ช่างภาพสามารถถ่ายภาพในลักษณะนี้ได้ เช่น ภาพถ่ายที่ถ่ายผ่านกรอบประตู หน้าต่าง กิ่งไม้ ฯลฯ เป็นต้น

ความสำคัญของการนำเอาหลักการจัดองค์ประกอบภาพมาใช้ในการสร้างสรรค์ภาพถ่าย นอกจากจะทำให้ภาพถ่ายมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านเนื้อหาแล้วตัวภาพยังมีความน่าสนใจชวนให้คนมอง ซึ่งนอกเหนือจากองค์ประกอบพื้นฐานของศิลปะแล้ว การถ่ายภาพยังต้องคำนึงถึงหลักการสื่อความหมาย ซึ่งในที่นี้ กนกรัตน์ ยศไกร(2551:200) ได้สรุปถึงบริบทที่เกี่ยวข้องกับภาพถ่ายว่าเป็นสิ่งที่ห่อหุ้มหรือแวดล้อมเกี่ยวข้องกับวัตถุนั้นๆ (สิ่งที่ถ่าย) อาจจะเป็นสังคม ประวัติศาสตร์ หรือบริบทของวัตถุที่เราถ่ายภาพนั้นๆ มา เช่น ภาพทิวทัศน์ทำให้เกิดความรู้สึถึงความร่มรื่นได้ เป็นต้น

2.4 แสงเพื่อการถ่ายภาพ(Lighting for Photography)

การในบันทึกภาพ "แสงสว่าง" นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการถ่ายภาพ ทั้งนี้เพราะหากปราศจากแสงสว่างแล้วการถ่ายภาพจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย สำหรับการถ่ายภาพมาจากรากศัพท์ดั้งเดิมซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Photography" มีความหมายว่า "การเขียนด้วยแสง" หรือ Writing in Light ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากคำในรากศัพท์เดิมดูแล้วจะพบว่าศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของศิลปะการถ่ายภาพได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของ "แสง" มากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ดูได้จากรากศัพท์ที่ให้มา สำหรับในส่วนของการใช้แสงเพื่อสื่อความหมายคงเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนและลึกซึ้งมากกว่าการใช้แสงเพื่อการถ่ายภาพเพียงเท่านั้น เพราะในเรื่องของการสื่อความหมายโดยการใช้แสงต้องพิจารณาถึง 4 หัวข้อสำคัญ คือ ทิศทางของแสง(Direction) คุณภาพของแสง (Quality) แหล่งกำเนิดแสง(Source) และรูปแบบการจัดแสง(Style) ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่ส่งผลถึงการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของภาพถ่าย(ประวิทย์ แต่งอักษร, 2551: 59)

3. ทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวคิดโครงสร้างนิยม

ทฤษฎีสัญญาวิทยาและแนวความคิดโครงสร้างนิยม เป็นแนวทางการศึกษาหลักที่งานวิจัยเรื่องนี้ใช้เป็นกรอบในการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจกับความหมายและปรากฏการณ์ทางสังคมในเชิงลึกต่อไป ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมเนื้อหาที่เป็นแนวความสำคัญไว้ ดังนี้

3.1 ที่มาและจุดเริ่มต้นของทฤษฎีสัญญาวิทยา

แนวทางการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม โดยอาศัยศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของสัญญาวิทยา(Semioology) หรือสัญญาศาสตร์(Semiotics) ทั้งนี้คำสองคำนี้ถือว่าเป็นคำคำเดียวกัน มาจากรากศัพท์ในภาษากรีกที่แปลว่า สัญญา(Sign) หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบของความหมายที่ได้ถูกสร้างขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นอะไรก็ได้ที่อยู่รอบตัวเรา เช่น ภาษา เครื่องหมาย สัญญาณ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้แทนความหมายของอีกสิ่งหนึ่ง อย่างกรณี ป้ายจราจร หรือสัญญาณไฟเขียวไฟแดงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ใครเห็นแล้วก็ต้องเข้าใจความหมายนั้นได้ทันทีว่าหมายถึงอะไร การรับรู้ความหมายของสัญญาณนี้ นับเป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ที่เกิดจากเชื่อมโยงระหว่างภาพที่เห็น(สิ่งที่เห็นกายภาพ เช่น ตัวอักษร เสียง ภาพ)กับมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดของคนนั้นๆ ซึ่งได้จากการมองเห็น เช่น เมื่อเห็น คำว่า นก หรือ Bird ก็รับรู้ความหมายได้ทันทีว่าหมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่งที่มีปีกและสามารถบินได้ การสร้างและรับรู้ความหมายอันเกิดจากสัญญาณนี้ไม่ได้ถูกจำกัดแต่เฉพาะแวดวงภาษาศาสตร์เพียงเท่านั้น หากแต่ยังได้ครอบคลุมไปถึงเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นด้วย เช่น รหัสมอร์ส ภาษาเบรลล์ สิ่งประดิษฐ์ รวมทั้งการโฆษณาขายสินค้าทุกชนิดล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาณที่บ่งบอกถึงสถานะทางสังคม เช่น ความร่ำรวย หรือรสนิยมสมัยใหม่ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 3 และนับทอง ทองใบ, 2553: 5)

โรลิ่งค์ บาร์ตส์ (1915-1980) เป็นนักภาษาศาสตร์ชาวฝรั่งเศสที่มีความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการสร้างสัญญาณเพื่อใช้ในการสื่อความหมาย โดยมีมุมมองพื้นฐานที่ว่าสิ่งต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมายเป็นผลที่เกิดมาจากกระบวนการทางภาษาศาสตร์ ซึ่งมีกฎเกณฑ์ทางด้านภาษา เป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายขึ้นมา เช่น ในภาษาจะมีไวยากรณ์(Gamma) เป็นหลักการในการประกอบสร้างความหมายขึ้นมา ผู้ที่จะเข้าใจความหมายนั้นได้จะต้องอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ในการตีความจึงจะเข้าใจความหมายนั้นได้ ซึ่งลักษณะของตัวภาษานี้จะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความคิด(Concept)เข้ากับภาพ(Image) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เช่น การรับรู้ความหมายของคำว่า "ความมืด" ได้ก็ต่อเมื่อในโลกนี้มี "ความสว่าง" อยู่นั่นเอง หรือการที่จะเข้าใจความหมายของคำว่า "จน" ได้ก็ต่อเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคำว่า "รวย" เสียก่อนจึงจะเข้าใจความหมายของความจนได้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2551:219-223)

3.2 แนวความคิดเชิงโครงสร้างนิยมกับการศึกษาสัญวิทยาวิทยา

ต้นกำเนิดของแนวความคิดโครงสร้างนิยมมาจากองค์ความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ ซึ่งมีนักวิชาการในสาขาชื่อ F.de Saussure (1915) เป็นผู้พัฒนาแนวคิดนี้ โดยคำว่า “โครงสร้าง” (Structure) ที่ใช้กันในภาษาศาสตร์นั้น หมายถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ความหมายถูกสร้างขึ้นมาให้สามารถสื่อสารเข้าใจร่วมกันได้ ซึ่งอาจเกิดจากการนำเอาองค์ประกอบย่อยๆ มาผสมผสานตามแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ทางภาษาอย่าง เช่น ในการแสดงละคร ก็จะมีผู้แสดง ฉาก ดนตรีประกอบ เสียงพูด เทคนิคการจัดแสง ฯลฯ มารวมกันอย่างมีแบบแผนที่แน่นอนและชัดเจน การประกอบสร้างความหมายขึ้นมาไม่ได้ปรากฏอยู่ในแวดวงวรรณกรรมเพียงเท่านั้น หากแต่ยังได้ปรากฏตัวให้เห็นอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น กรณีประโยคในภาษาไทย ประธานจะต้องมาก่อนกริยา หรือ การสร้างหนังสือมีแม่เ็นาคก็จะต้องมีฉากกลางคืน ต้องมีเสียงหมาหอน เพื่อสร้างบรรยากาศของความน่ากลัว แล้วจากนั้นแม่เ็นาคจึงจะปรากฏตัว(กาญจนา แก้วเทพ, 2547:398)

ในเชิงของภาษาศาสตร์ ผู้ที่จะประดิษฐ์หรือสร้างความหมายได้ดีจะต้องมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งในด้านของโครงสร้างทางภาษา โดยเฉพาะระบบสัญวิทยาหรือแนวความคิดโครงสร้างนิยม (Structuralism) ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่า สัญวิทยาหรือระบบภาษาทุกภาษาจะมีไวยากรณ์ร่วมกันอยู่ เมื่อเราเข้าใจไวยากรณ์เหล่านั้น เราก็จะเข้าใจและสามารถใช้ความหมายของสัญวิทยาต่างๆ ได้ดีขึ้น เช่น คำที่ใช้เรียกชื่อสีเหลืองในภาษาไทยมีอยู่หลายคำด้วยกัน บางคนใช้คำว่า เหลืองอ้อย บางคนใช้คำว่า เหลืองอำพัน ซึ่งก็ให้ระดับความหมายที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นหน้าที่ของนักสัญวิทยาหรือโครงสร้างนิยมจะต้องศึกษาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมหนึ่งๆ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์รายการกีฬา การออกแบบงานโฆษณา การแสดงดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน งานปาร์ตี้ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อค้นหาความหมายในเชิงลึกของปรากฏการณ์นั้นๆ ให้มีความชัดเจนขึ้น รวมทั้งเพื่อเข้าใจกฎเกณฑ์ทางภาษานั้นด้วย(ธีรยุทธ บุญมี, 2551:11-12)

สำหรับการประยุกต์ใช้แนวคิดโครงสร้างนิยมมาใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม หรือกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้ร่วมกันสร้างขึ้น มีพื้นฐานความเชื่อว่า “สังคม” คือ ระบบที่เกิดจากกลไกการทำงานที่ของส่วนต่างๆ ร่วมกันเกี่ยวข้องกัน มีโครงสร้างที่อยู่ภายในซ่อนอยู่เพื่อรักษาระบบของการทำงานให้สามารถดำเนินต่อไปได้ นักคิดที่อยู่ในแวดวงนี้จึงมองว่าสังคม คือส่วนต่างๆ ของโครงสร้างที่สัมพันธ์เชื่อมโยงเข้าหากัน แต่สังคมก็จะมีโครงสร้างเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคนให้ดำรงความเป็นสถาบันสังคมเอาไว้ สำหรับแนวคิดที่มีความพยายามในการทำความเข้าใจกับโครงสร้างของสังคมในระดับที่ลึกเริ่มขึ้น เริ่มมาจาก F.de Saussure ซึ่งเป็นนักภาษาศาสตร์ชาวสวิสเซอร์แลนด์ที่มีความเชี่ยวชาญในระบบของภาษา โดยเขาได้มองว่า ภาษาที่เราใช้พูดและเขียนกันเป็นสิ่งที่อยู่ในระบบหรือมีโครงสร้างอยู่ภายใน ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ โดยไม่มีที่มาที่ไป และในขณะเดียวกันก็มีระดับของภาษา ส่วนนี้ เดอโซสซูร์ ได้แบ่งระดับของภาษาของออกเป็นสองระดับ

ด้วยกัน ระดับแรก เรียกว่า “ภาษา” (Langue) คือ ส่วนที่เป็นโครงสร้างหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นไวยากรณ์ ที่ทำหน้าที่ในการสร้างระบบความหมาย เช่น ถ้าเอ่ยถึงโครงสร้างเบื้องต้นของภาษาที่เป็นประโยค คือ จะต้องมีการประธาน กริยา และกรรม เป็นองค์ประกอบหลักที่ขาดไม่ได้ ส่วนระดับที่สอง เรียกว่า “คำพูด” (Parole) เป็นส่วนที่เป็นกระบวนการเปล่งเสียง หรือ ถ้อยคำ ในภาษาของมนุษย์ที่ใช้อยู่จึงสองส่วน ประกอบนี้เสมอ ซึ่งทั้งหมดจะมีโครงสร้างซ่อนอยู่ภายในโดยที่มนุษย์ไม่ทันรู้ตัวเพราะเป็นโครงสร้างที่อยู่ในระดับลึกลงไป (สุภาวศ์ จันทรวานิช, 2551:145-146)

สำหรับการใช้มุมมองเชิงโครงสร้างนิยมมาทำความเข้าใจกับผลผลิตทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดของคนทั่วไป ซึ่งในที่นี้รวมทั้งการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานด้านศิลปะด้วย เช่นในกรณี การวิเคราะห์ผลงานทางด้านศิลปะ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ผ่านการรับรู้ด้วยสายตา หากผู้อ่านงานศิลปะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับไวยากรณ์ของผลงานนั้นๆ ก็จะช่วยทำให้ผู้อ่านสามารถการรับรู้ถึงสุนทรียศิลป์ในงานศิลปะได้เช่นเดียวกับภาษาพูดภาษาเขียนที่ใช้องค์ประกอบทางวรรณศิลป์เป็นสิ่งสร้างความไพเราะให้กับชิ้นงาน แต่ในงานศิลปะอาจจะถูกถ่ายทอดด้วยการใช้เนื้อที่ สี ลายเส้น แสงเงา ตลอดจนเทคนิคต่างๆ เพื่อให้งานมีคุณค่าและความหมาย(ทัศนีย์ บุญนาค,2546:156)

จากแนวความคิดดังที่กล่าวมาในข้างต้น ช่วยสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษานวศิลป์ วิทยาที่มีพื้นฐานมาจากความคิดเชิงโครงสร้างนิยม ซึ่งเป็นระบบและกลไกที่มีอยู่ในสังคมของมนุษย์ โดยในลำดับต่อไปจะเป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของสัญลักษณ์ ดังข้อมูลต่อไปนี้

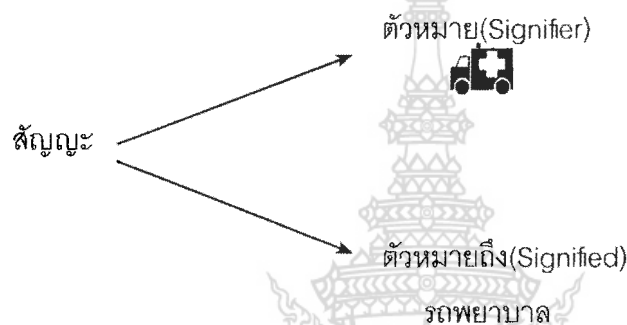
3.3 องค์ประกอบของสัญลักษณ์

การศึกษาในเชิงสัญลักษณ์วิทยาเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อความหมาย ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วเป็นศาสตร์ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง ปรัชญาการณ์บางอย่างหรือสัญลักษณ์บางประเภทไม่สามารถอธิบายด้วยคำพูดได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ต้องอาศัยบริบททางสังคมวัฒนธรรมมาใช้ในการอ่านหรือตีความจึงจะสามารถเข้าใจความหมายนั้นได้ ทั้งนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2543:2-3) ได้สรุปถึงคุณสมบัติสำคัญของสัญลักษณ์ไว้ 3 ประการ คือ

1. มีลักษณะเป็นรูปธรรม สามารถรับรู้ได้โดยใช้โสตประสาททั้ง 5
2. มีความหมายมากกว่าตัวมันเอง
3. ผู้ใช้สัญลักษณ์ต้องตระหนักว่า รูปธรรมดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์

สำหรับคุณสมบัติทั้งสามประการนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์รับรู้กันโดยทั่วไปอยู่แล้ว เช่น ในกรณีเมื่อเห็นเพื่อนกับมาจากการแข่งขันกีฬา แล้วชูสองนิ้วเป็นรูปตัว V เพื่อแสดงความหมายว่าชนะการแข่งขัน ซึ่งนั่นก็คือ “สัญลักษณ์” แล้ว แนวความคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ นันทอง ทองใบ(2553:56) ที่ได้ใช้แนวความคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยามาเป็นกรอบในการวิจารณ์ภาพยนตร์

โดยได้กล่าวสัญญะว่าการเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นอาจจะเป็นสัญลักษณ์หรือสิ่งใดก็ได้ที่เพื่อใช้แทนของจริง ในตัวบท(Text) หนึ่งๆ ซึ่งตัวสัญญะเองต้องมีลักษณะทางกายภาพ และต้องมีการอ้างอิงไปถึงสิ่งอื่นนอกเหนือไปจากตัวมัน ขณะเดียวกันสัญญะนี้จะต้องถูกนำมาใช้และรับรู้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดว่านี่คือสัญญะ ยกตัวอย่างเช่น ในงานศพของคนไทย ผู้ที่จะมาร่วมงานจะต้องสวมใส่เสื้อผ้าสีดำหรือสีขาว เท่านั้น ในที่นี้ดำหรือสีขาวก็คือ สัญญะ (สิ่งที่เห็นทางกายภาพ เช่น สี) โดยในสัญญะวิทยาแล้วเราเรียกว่า ตัวหมาย(Signifier) ส่วนความหมายที่ได้ เรียกว่า ตัวหมายถึง(Signified) คือความคิดรวบยอดของสัญญะที่ผู้อ่านหรือผู้รับสารนึกถึง

แผนภาพที่ 1 แสดงสัญญะและความหมายของสัญญะ

สำหรับ สุกางค์ จันทวานิช(2551:218-219) ได้ถึงองค์ประกอบของสัญญะตามแนวทางของ โรลิ่ง บาร์ตส์ (1915-1980) ไว้ที่น่าสนใจ ซึ่งในที่นี้สรุปความได้ว่า สัญญะ คือ หน่วยของการสื่อความหมายที่มีองค์ประกอบด้วยกัน 2 ส่วน คือ สิ่งที่เราใช้เรียกหรือเขียน ก็คือ รูปของสัญญะ (Signifier) ในที่นี้อาจจะเป็นคำพูดหรือหรือภาษาเขียนก็ได้กับสิ่งที่สื่อความหมายออกมาหรือความหมายสัญญะ(Signified) โดยบาร์ตส์ได้กล่าวว่า สิ่งที่เราเรียกหรือเขียนกับสิ่งที่สื่อความหมายออกมาเป็นกระบวนการทางสัญญะ(Sign) ที่เกิดจากการเชื่อมโยงความคิด(Concept)เข้ากับภาพ(Image) ทั้งนี้กระบวนการสร้างสัญญะขึ้นมาใช้เพื่อสื่อความหมายทางวัฒนธรรมได้ปรากฏให้เห็นในสื่อต่างๆ เช่น ภาพนางร้ายในละครโทรทัศน์ ภาพสินค้าแบรนด์เนมที่นักแสดงสวมใส่เพื่อต้องการที่จะแสดงให้เห็นตนดูดีสำหรับในกรณีนี้ บาร์ตส์ เรียกว่า “มายาคติ”

รูปสัญญะ → ความหมายสัญญะ → สัญญะ

แผนภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญญะกับความหมายของสัญญะ

3.4 ความหมายและระดับความหมายของสัญลักษณ์

การถ่ายทอดความหมายเชิงสัญลักษณ์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของการสื่อสาร โดยธรรมชาติแล้วจะปรากฏตัวให้เห็นผ่านรูปของสัญลักษณ์ ซึ่งสามารถจับต้องได้โดยอาศัยประสาททั้ง 5 ของมนุษย์ในการสัมผัส สำหรับการจำแนกความหมายของสัญลักษณ์เพื่อทำความเข้าใจกับระดับความหมายของสัญลักษณ์เองนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับกระบวนการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามได้มีการมีนักวิชาการในประเทศไทยหลายคนที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับสัญลักษณ์ ในที่นี้จะขอนำเอาแนวความคิดของ ธีรยุทธ บุญมี(2551:112-113) ที่ได้จากการสรุปเอาแนวความคิดของ เดอ โซซูร์ส์ ที่กล่าวถึงระดับความหมายของสัญลักษณ์ไว้ 2 ประเภท คือ

1. ความหมายโดยตรง (Denotative Meaning) เป็นความหมายขั้นแรก ที่เป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างสัญลักษณ์กับตัวอ้างอิง ลักษณะของความหมายที่ได้นี้จะมีความหมายแบบตรงไปตรงมา เช่น รถยนต์ มีความหมายว่าเป็นยานพาหนะชนิดหนึ่งที่มีเครื่องยนต์ สามารถพาผู้โดยสารหรือเราไปไหนมาไหนได้(แบบไม่ต้องเดิน)

2. ความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) เป็นความหมายขั้นที่สอง ซึ่งให้ความหมายที่ลึกซึ้ง กินใจ กว่าความหมายในขั้นแรก ความหมายในระดับนี้จะมีนัยความหมายที่ลุ่มลึก แฝงเร้นไปด้วยความหมายทางสังคมหรือเป็นความหมายที่เป็นข้อตกลงของแต่ละสังคม ความหมายนี้จะแปรผันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เช่น รถยนต์อาจจะหมายถึง ความหรูหรา ความมีรสนิยม หรือดูแตกต่างจากคนอื่น ซึ่งความหมายที่ได้นี้จะดูมีความแตกต่างจากความหมายโดยตรงที่มองว่าเป็นเพียงยานพาหนะประเภทหนึ่งที่มีเครื่องยนต์

สำหรับประเด็นความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความหมายของสัญลักษณ์ ที่นักสัญลักษณ์วิทยาได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากก็คือ ความหมายโดยนัยซึ่งเป็นความหมายทางวัฒนธรรมที่แฝงฝังอยู่ในปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นความหมายในเชิงลึก โดยผู้อ่านความหมายหรือผู้ศึกษาจะต้องวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่ได้โดยผูกโยงเข้ากับค่านิยมหรือความเชื่อทางสังคมจึงจะช่วยให้สามารถเข้าถึงความหมายนั้นๆ ได้ ซึ่งปกติแล้วสัญลักษณ์จะประกอบไปด้วยความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยเสมอ เช่น สัญลักษณ์ในด้านวิทยาศาสตร์จะมีสัดส่วนของความหมายในขั้นแรกสูงกว่าความหมายโดยนัย ในขณะที่สัญลักษณ์ด้านศิลปะจะมีสัดส่วนที่ตรงข้ามกัน คือ มีความหมายโดยนัยมากกว่า (กาญจนา แก้วเทพ, 2543:34-35) อย่างไรก็ตามหากจะวิเคราะห์ความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในปรากฏการณ์ทางสังคมโดยใช้กรอบแนวคิดของสัญลักษณ์วิทยามาใช้ในกระบวนการค้นหาความหมายเชิงลึกซึ่งมีปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราให้ศึกษามากมาย เป็นต้นว่า แผ่นพับโฆษณาบ้านจัดสรรที่ได้ชูช่อนความหมายแฝงบางอย่างลงไป หรือกรณีป้ายโฆษณาหาเสียงของนักการเมืองที่มีการใช้ภาพถ่ายของผู้สมัครสวมใส่ชุดเครื่องแบบทหารเต็มยศยืนอยู่เบื้องหลังครอบครัวของเขา ล้อมรอบด้วยลูกๆ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึง ชายชาติรักรบ ผู้มีเกียรติ และรักครอบครัว(สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2551:223-224)

3.5 ประเภทของของสัญลักษณ์

หลังจากที่ทำความเข้าใจกับความหมายของสัญลักษณ์ไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในลำดับต่อไปจะเน้นให้เห็นถึงรายละเอียดของการวิเคราะห์สัญลักษณ์ โดยจะขอเริ่มจากการจัดแบ่งประเภทของสัญลักษณ์ ซึ่งในที่นี้ กาญจนา แก้วเทพ(2553:27-29) ได้จำแนกประเภทของสัญลักษณ์ตามแนวทางของ Peirce (1859-1914) ไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้

1. รูปเหมือน (Icon) เป็นสัญลักษณ์ที่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงหรือเหมือนกับวัตถุ เช่น ภาพถ่าย ภาพวาด รูปปั้น ฯลฯ ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในสังคม ไม่ต้องอาศัยการตีความในเชิงลึกก็สามารถจะเข้าใจความหมายนั้นๆ ได้

2. ดัชนี (Index) เป็นสัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับวัตถุที่มีอยู่จริง เป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่บ่งชี้ให้เห็นถึงอีกสิ่งหนึ่ง เช่น เมื่อพบเห็น "รอยเท้าสัตว์" บางชนิดที่ประทับลงบนพื้นดิน เราจะนึกถึงหมี่หรือเสือ ในการถอดรหัสของดัชนีนั้นจะต้องค้นหาเหตุผลเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างดัชนีกับวัตถุ

3. สัญลักษณ์(Symbol) คือ สัญลักษณ์ที่ไม่มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอันใดระหว่างตัวสัญลักษณ์กับวัตถุที่มีอยู่จริง หากแต่ความเกี่ยวเนื่องที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากข้อตกลงร่วมกันของคนในสังคม และจะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อที่จะเข้าใจความหมายนั้นๆ ได้ เช่น ป้ายจราจร สัญลักษณ์เตือนภัยต่างๆ ที่มีใช้อยู่ทั่วไปในสังคม ทั้งนี้ในการถอดรหัสเพื่อทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ในลักษณะนี้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้สัญลักษณ์นั้นๆ อย่างเพียงพอจึงจะรับรู้ความหมายได้

สำหรับการทำความเข้าใจกับความหมายและประเภทของสัญลักษณ์ จะช่วยให้ผู้อ่านสัญลักษณ์และผู้ที่ใช้สัญลักษณ์มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัญลักษณ์ ซึ่งในที่นี้ก็คือ รูปแบบการสื่อสารชนิดหนึ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นให้มีความหมายทั้งในเชิงความหมายแบบขั้นแรกและความหมายในเชิงลึก โดยความพิเศษของมนุษย์ก็คือ ความสามารถที่จะใช้สิ่งต่างๆ เหล่านี้มาสื่อสารความหมาย ความรู้สึกนึกคิดได้อย่างหลากหลาย ทั้งจากสีหน้า อารมณ์ การแต่งกาย อากัปกริยา หรืออื่นๆ เช่น ควันทไฟ การแสดง ดนตรี ภาพถ่าย รวมทั้งเรื่องเล่า ตำนาน นิทาน คติประจำใจ ฯลฯ ก็สามารถสื่อความหมายได้เช่นเดียวกับเครื่องมือการสื่อสารต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง ซึ่งก็ต้องอาศัยกระบวนการสร้างความหมายขึ้นมาใช้เพื่อสื่อกับผู้ชม โดยลักษณะของกระบวนการสร้างความหมายนี้ผู้สร้าง(ผู้กำกับ) อาจจะมีการใช้สัญลักษณ์ทางภาพและสัญลักษณ์ทางเสียง เช่น การใช้มุมกล้อง เทคนิคการจัดองค์ประกอบภาพ รวมทั้งเทคนิคการใส่เสียงพิเศษต่างๆ ให้กับภาพ เพื่อสื่ออารมณ์ของตัวละครและเรื่องราวให้ดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของผู้สร้าง โดยเฉพาะงานทางด้านภาพยนตร์และโทรทัศน์มีการใช้สัญลักษณ์พิเศษเพื่อสื่อความหมาย เช่น นางเอกสวมใส่ชุดสีขาวตลอดทั้งเรื่อง ทั้งที่ในบางตอนเธอได้ถูกข่มขืนจนชีวิตตกไปเป็นโสเภณีจำเป็นแล้วก็ตาม นั่นหมายความว่าผู้กำกับต้องการสื่อสารไปยังคนดูว่าความบริสุทธิ์ของเธอไม่จำเป็นที่

จะต้องมาแสดงออกให้เห็นเพียงแต่ภาพลักษณ์ภายนอกเท่านั้น หากแต่อยู่ที่จิตใจอันดีงามของเธอต่างหาก(นับทอง ทองใบ, 2553:50 และ ธีรยุทธ บุญมี, 2551:55)

ดังที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นว่าความละเอียดอ่อนและลึกซึ้งของความหมายที่ได้จากการใช้สัญลักษณ์ดังที่ปรากฏให้เห็นในข้างต้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการใช้สัญลักษณ์ ดัชนี หรือแม่แต่รูปเหมือน ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการก่อตัวของความหมายแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะการสร้างและการถอดรหัสความหมายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วจะอยู่ในบริบทของการสื่อสารที่มักจะมีองค์ประกอบของ “รหัส”(Code) เป็นสิ่งสำคัญในสร้างความหมายขึ้นมาให้สามารถสื่อสารร่วมกันได้ และผู้ที่จะเข้าใจในความหมายของรหัสนั้นได้จะต้องมีการเรียนและมีประสบการณ์ร่วมกันจึงจะสามารถเข้าใจความหมายนั้นได้อย่างถ่องแท้

3.6 รหัสแห่งความหมาย

ในกระบวนการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์เพื่อให้สามารถสื่อสารร่วมกันได้นั้น ในแนวทางการวิเคราะห์สัญลักษณ์จะเริ่มต้นจากการค้นหาความหมายของตัวบท(Text) หนึ่งๆ ที่จะถูกอ่านความหมายออกมาในแบบใดนั้น จำเป็นต้องสัมพันธ์และขึ้นอยู่กับบริบท(Context)ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ตัวบทนั้นๆ เกิดขึ้นมา เช่น “หมู” อาจจะมี ความหมายว่า “เป็นอาหารชนิดหนึ่ง” แต่ในวัฒนธรรมมุสลิมมีความหมายว่าเป็นอาหารไม่ได้ ส่วนในวัฒนธรรมจีนจะมีความหมายว่า “เป็นของหมั้น” ที่ใช้ในพิธีแต่งงาน เป็นต้น ทั้งนี้ในการรับรู้ความหมายตามแนวทางของสัญลักษณ์วิทยานั้น โดยธรรมชาติแล้วจะไม่มีคู่มือการแปลหรือพจนานุกรมมาเพื่อให้เปิดดูความหมายของคำแปลเหล่านั้น ผู้อ่านสัญลักษณ์จะต้องสร้างคู่มือการแปลของตนเองโดยใช้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ มาช่วยในการตีความสิ่งที่ตนเองสัมผัสได้จากอวตยนะทั้ง 5 เช่น เป็นรูปภาพ เสียง หรือการสัมผัสอย่างอื่นๆ ที่ทำให้เรานึกถึง(Refer) วัตถุหรือความเป็นจริงขึ้นมา เช่น เมื่อมองดูภาพหรือเครื่องหมาย ตามพื้นที่สาธารณะทุกคนก็จะทราบถึงทันทีว่าหมายถึง “ ไทรคัพท์ ” ซึ่งในการรับรู้ความหมายของสัญลักษณ์ โดยการใช้คำพูดหรือภาษาเขียนนี้ จะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของผู้ที่อ่านสัญลักษณ์ เช่น กรณี คนในกรุงเทพฯ พบเห็นแหล่งน้ำที่มารวมอยู่กันมากๆ ก็อาจจะเรียกว่าคลอง แม่น้ำ ทะเลสาบ แต่สำหรับคนในต่างจังหวัด อาจจะเป็น ห้วย หนอง คลอง บึง ฯลฯ (กาญจนา แก้วเทพ,2547:401-402)

สำหรับการวิเคราะห์สื่อโดยเน้นไปที่ “รหัสความหมาย” สามารถนำไปใช้ได้กับสื่อทุกๆ แขนง ทั้งนี้ไม่ว่าจะจะเป็นสื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวอย่างภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่เกิดจากการประกอบสร้างของมนุษย์ โดยสิ่งที่เห็นอาจจะเป็นภาพ เสียง กราฟิก ฯลฯ ที่ปรากฏในสื่อต่างๆ นับเป็นได้ “รหัสความหมาย” ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสารที่จะต้องทำการใส่รหัส - ถอดรหัสความหมายที่ได้จากสื่อ ถือว่าเป็นกระบวนการสื่อสารอย่างหนึ่งผ่านการเลือกสัญลักษณ์ รหัส ไวยากรณ์ การนำเสนอ ฯลฯ เช่น ในกรณีของภาพถ่ายจะมีการถ่ายทอดเรื่อง

ราวซึ่งแต่งแต้มไปด้วยแสงเงาของชีวิตและธรรมชาติ การจัดฉาก การเลือกใช้มุมมองในการสื่อความหมาย รวมทั้งเทคนิคการถ่ายภาพ ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นรูปแบบที่ช่างภาพหรือผู้ส่งสารต้องการสื่อความหมายบางอย่างให้ผู้ชม “อ่าน” ด้วยกระบวนการมองเห็น ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้รับสาร โดยเฉพาะภาพนิ่งที่โดยธรรมชาติแล้วเป็นได้ทั้งข่าวสาร บันเทิง และความทรงจำที่ดี อย่างหนึ่งที่คนในสังคมมักจะเลือกใช้ในการบรรจุเรื่องราวต่างๆ เพื่อสื่อความหมาย (ทัศนีย์ บุนนาค, 2546:150-151)

ธีรยุทธ บุญมี (2551:185-186) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารตามแนวทางของ โรมัน จากอบสัน(1960) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการสื่อความหมาย ดังความสรุปได้ว่า วงจรการสื่อสาร(Communication Circuit) ประกอบด้วย สาร (Message) ฝ่ายส่งสาร (Addresser)ฝ่ายรับสาร(Addressee) บริบท (Context) หน้าที่อ้างอิง (Referential) ลักษณะความสัมพันธ์และเชื่อมโยง(Contact) และรหัส(Code) ที่เป็นกฎเกณฑ์โครงสร้างค่านิยมซึ่งจะแฝงอยู่ในกระบวนการสื่อสาร โดยอาจจะอยู่ในส่วนขององค์ประกอบใดก็ได้ ทั้งนี้ในการศึกษาความหมายของภาษาภายใต้แนวความคิดโครงสร้างนิยม มีนักการสื่อสารอย่าง S.Hall (1980:28) ได้ให้ความสำคัญกับ “การเข้ารหัส” (Encoding) และ “การถอดรหัส” (Decoding) เพื่อทำความเข้าใจกับความหมายทางสังคมที่มักจะปรากฏตัวให้เห็นจากการใช้ระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในทางการสื่อสาร เช่น ในภาพยนตร์มักจะเห็นการใส่รหัสประเภทของภาพยนตร์ไว้อย่างชัดเจน เช่นถ้าเป็นภาพยนตร์ตลก มักจะเริ่มต้นด้วยองค์ประกอบจากที่มีสีสันฉูดฉาดแบบการ์ตูน ดูไม่ค่อยสมจริง หรือไม่เป็นระเบียบ แต่ถ้าเป็นภาพยนตร์แนวบู๊(Action) เช่น เจมส์ บอนด์ มักจะเริ่มต้นด้วยฉากที่ปฏิบัติการเสี่ยงตายของพระองค์เอง ตามด้วยการไล่ล่า การผจญภัย ด้วยฉากที่ตื่นเต้นตื่นใจ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อเข้ารหัสให้ผู้ชมสามารถเข้าใจว่าเป็นภาพยนตร์ประเภทใดได้อย่างรวดเร็ว

การรับรู้ความหมายของสัญลักษณ์องค์ประกอบที่เป็นผลมาจากกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร โดยความหมายที่อยู่ในตัวสารนั้นเกิดจากระบบของการประกอบสร้างสัญลักษณ์(Construction of Sign) จากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทั้งหมด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นผู้รับสารและผู้ส่งสาร ซึ่งถ้าหากจะพิจารณาภายใต้องค์ประกอบของการสื่อสารจะเริ่มจากผู้ส่งสารใช้ระบบสัญลักษณ์ต่างๆ มาสร้างเนื้อหาหรือใส่ความหมาย(Encoding) เพื่อสื่อไปยังผู้รับสาร จากนั้นผู้รับสารก็ต้องใช้ประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับระบบสัญลักษณ์นั้นๆ(ใช้รหัสชุดเดียวกัน) มาอ่านหรือตีความเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้(Decoding) ทั้งนี้การตีความเนื้อหาเพื่อที่จะทำความเข้าใจความหมายจากตัวสารนี้ บางกรณีผู้รับสารอาจจะรับรู้ความหมายได้ไม่ตรงตามเจตนาของของผู้ส่งสารก็อาจจะเป็นไปได้ เช่น ภาพยนตร์ของบริษัทสร้างภาพยนตร์จากต่างประเทศที่มีวัฒนธรรมความเชื่ออย่างหนึ่งจะถูกกองเซ็นเซอร์ห้ามฉายในอีกประเทศหนึ่งซึ่งที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อย่างเช่นภาพยนตร์ เรื่อง Anna and the King ที่บริษัทผู้สร้างไม่มีความรู้ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสถาบัน

พระมหากษัตริย์ที่เพียงพอจึงทำให้กระบวนการสร้างเนื้อหาในภาพยนตร์ผิดเพี้ยนไปจากการรับรู้ของคนไทยในประเทศ เป็นอย่างมาก(กาญจนา แก้วเทพ (2553: 22-24)

อย่างไรก็ตามสิ่งที่นักสัญวิทยาได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ก็คือ แนวความคิดเชิงโครงสร้างนิยมที่มีความพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงการวิเคราะห์โครงสร้างผลงานต่างๆ ที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง เช่น วรรณกรรมคลาสสิก นวนิยาย ภาพยนตร์ร่วมสมัยที่ผู้ผลิตมีการวางโครงเรื่องหรือเหตุการณ์ที่เป็นตัวเดินเรื่องในภาพยนตร์อย่างไร เช่น ใช้พระเอกเป็นตัวเดินเรื่อง หรือใช้เหตุการณ์เป็นตัวเดินเรื่อง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เรียกว่า “ไวยากรณ์” ซึ่งเป็นโครงสร้างที่คอยกำกับในการนำเสนอเรื่องราวทั้งหมด เช่น ภาพยนตร์แนวผจญภัยจะมีโครงเรื่องที่พระเอกจะต้องเดินทางไปในดินแดนที่ห่างไกลเสี่ยงกับอันตราย หรือถูกกลุ่มคนร้ายโจมตีด้วยวิธีการต่างๆ นานา จนสุดท้ายพระเอกก็สามารถเอาชนะกลุ่มคนร้ายได้ในที่สุด ไวยากรณ์ของเรื่องในลักษณะนี้มีความสอดคล้องกับวรรณกรรม เรื่องเล่า หรือตำนานดั้งเดิมที่พบเห็นได้ในอดีตซึ่งก็จะมีแบบแผนความสัมพันธ์ของตัวละคร โครงเรื่อง ฯลฯ ปรากฏให้เห็นโดยอาจจะอยู่ในรูปของรหัสที่ซ่อนอยู่ในตัวบท(Text) นั้นๆ ดังนั้นถ้าหากผู้อ่านสามารถค้นหาวิธีการสร้างความหมายแฝงได้ก็จะเข้าใจในลำดับคุณค่าของสิ่งต่างๆ ได้ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดถูกสร้างขึ้นมาจากได้แบบแผนของระบบของภาษาที่เป็นเครื่องมือการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หรือที่เรียกว่า “วาทกรรม”(สุภาวศ์ จันทวานิช, 2551: 230-231) แนวความคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ กฤษดา เกิดดี(2547: 10) ที่ได้ศึกษาเชิงลึกประวัติศาสตร์ภาพยนตร์โดยใช้กรอบแนวความคิดเชิงสัญยะของ อุมแบร์โต เอโค ซึ่งเขาได้เน้นย้ำให้เห็นว่ากระบวนการสร้างภาพยนตร์ ผลงานศิลปะ งานวรรณกรรม และงานสื่อสารมวลชน รวมทั้งผลผลิตทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นการ “สร้าง” จากแบบแผนหรือโครงเรื่องเก่าๆ จากคนที่เคยสร้างมาก่อนแทบทั้งสิ้น ซึ่งก็มีด้วยกันหลายลักษณะ เช่น สร้างต่อ(Retake), สร้างใหม่(Remake) เป็นต้น

วิธีการทำความเข้าใจกับสัญยะเพื่อเข้าถึงความหมายหรือองค์ประกอบของสัญยะย่อยๆ ในกระบวนการสื่อสารผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพิจารณาถึงขั้นตอนของการเข้ารหัสและถอดรหัสที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการสื่อความหมายของสัญยะในรูปแบบต่างๆ ซึ่งในลำดับต่อไปจะขอเอาความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2547: 401-402) ได้ได้กล่าวสรุปถึงการเข้ารหัสและการถอดรหัสไว้ อย่างน่าสนใจ ดังนี้

1. การเข้ารหัส (Eecoding) ถือว่าเป็นขั้นตอนแรกของการสร้างความหมายให้เกิดขึ้นตามเจตนาของผู้รับสาร ซึ่งโดยปกติแล้วจะเริ่มต้นจากขั้นตอนของการใส่รหัส โดยรหัสความหมายนี้จะถูกกำหนดมาจากอุดมการณ์ของผู้ผลิตเอง เช่น ถ้าเป็นช่องรายการโทรทัศน์ของรัฐบาล จะมีรหัสอย่างหนึ่งก็คือ การไม่สร้างความแตกแยกในสังคม ซึ่งในทางปฏิบัติก็อาจจะเป็นเลือกภาพที่ดูแล้วไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง ไม่นำสังคม ฯลฯ

2. การถอดรหัส (Decoding) เป็นขั้นตอนที่ผู้รับสารจะต้องทำความเข้าใจกับความ

หมายของสารที่อยู่ในตัวเนื้อหา ซึ่งโดยปกติปฏิกิริยาของผู้รับสารนั้นจะมีลักษณะของการถอดรหัสยู่สองแบบด้วยกัน คือ ถ้าผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายของสารนั้นได้ก็จะรู้เรื่อง ก็จะทำให้ความหมายกับสารนั้น กับอีกปฏิกิริยาหนึ่งก็คือ ถ้าผู้รับสารเกิดถอดรหัสสารนั้นไม่ได้ ก็จะส่งผลให้เนื้อหาสารนั้นไม่สามารถสร้างความหมายให้เกิดขึ้นได้ กรณีนี้จะเป็นเพียงแค่การเปิดรับ(Exposure) เท่านั้น เช่น ในกรณีที่เราพบเห็นได้ทั่วไป คือ การโฆษณาขายสินค้าวัยรุ่นบางเรื่อง คุณปู่ คุณย่า ดูแล้วไม่สื่อความหมายใดๆ เลย ก็มีให้เห็นมากมาย

ขณะเดียวกัน กาญจนา แก้วเทพ ยังชี้ให้เห็นว่าการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายตามแนวทางของสัญญวิทยา การศึกษา “ตัวบท” หนึ่งๆ จำเป็นที่จะต้องดูความสัมพันธ์ระหว่างสัญญะย่อยๆ ในตัวบทนั้นๆ จึงจะเข้าใจความหมายนั้นได้ ยกตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์งานโฆษณาสินค้าประเภททรูทราแม็กจะมีภาพของชายหนุ่ม-หญิงสาวสวมใส่เสื้อผ้า เครื่องประดับที่มีราคาแพง และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมชั้นสูง รวมทั้งขับขีรถยนต์ยี่ห้อดังจากต่างประเทศ ฯลฯ ทั้งนี้สัญญะย่อยๆ เหล่านี้จะนำผู้ชมไปสู่ภาพตัวแทนของการใช้ชีวิตตามแบบอย่างของคนรวย มีฐานะ

3.7 แนวทางการวิเคราะห์สัญญะ : ความหมาย

ความหมายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทางสัญญะ นับว่าเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง และมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับแนวความคิดทางด้านภาษาศาสตร์ ซึ่งในที่นี่ถือว่าเป็นระบบภาษาที่ใช้เป็นกฎเกณฑ์ในการสร้างความหมายขึ้นมา สำหรับแนวทางการวิเคราะห์สัญญะ ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบการวิเคราะห์สัญญะของนักวิชาการไทยหลายท่านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านของสัญญะ ในเบื้องต้นนี้จะขอใช้กรอบแนวทางการความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ(2543:112-117) ที่ได้นำเอาแนวความคิดของนักสัญญวิทยามาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพอให้เห็นสังเขป ดังนี้

3.7.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Relation)

การค้นหาคำหมายเชิงสัญญะเพื่อทำความเข้าใจกับนัยความหมายแฝงนั้น ในเชิงการวิเคราะห์ทางด้านภาษาศาสตร์ได้มีมุมมองว่า ความหมายที่เกิดขึ้นทุกอย่างมีส่วนประกอบมาจากส่วนย่อย เช่นในกรณีของภาษาไทย “ประโยค” จะมีองค์ประกอบมาจาก “คำ” หรือส่วนย่อยๆ ที่มารวมตัวกันทำให้สามารถสื่อความหมายตามที่ต้องการได้ เช่น

ประโยคที่ 1 : เขา ตะ เธอ

ประโยคที่ 2 : เธอ ตะ เขา

จากตัวอย่างประโยคจะเป็นว่า ทั้งสองประโยคจะมีคำว่า “เขา” “ตะ” และ “เธอ”

เหมือนกัน เป็นองค์ประกอบย่อยเหมือนกัน แต่ถ้าเรามีการจัดลำดับใหม่ไปเป็นรูปประโยคที่สอง คือ เธอ แตะ เขา ความหมายที่ได้จะกลับกันทันที ปรากฏการณ์ในลักษณะเช่นนี้เป็นความสัมพันธ์ด้านลำดับ (Order Relation) ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์นี้จะทำให้ความหมายเปลี่ยนไป จากเดิม หรือในบางกรณีถ้ามีการจัดวางรูปประโยคผิดความหมายที่สื่อออกมา ก็จะผิดเพี้ยนไปด้วย ยกตัวอย่าง เช่น

ประโยคที่ 1 : ยานี้กินแล้ว แข็งแรงดี

ประโยคที่ 2 : ยานี้กินแล้วแข็ง แรงดี

หรือ

ประโยคที่ 1 : ห้ามผู้หญิง นุ่งกางเกงใน ที่ทำงาน

ประโยคที่ 2 : ห้ามผู้หญิง นุ่งกางเกง ในที่ทำงาน

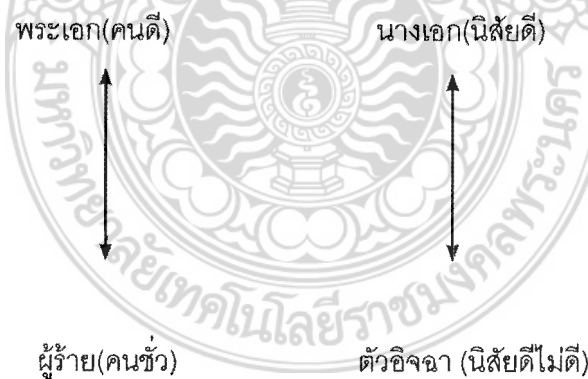
จะเห็นได้ว่าการจัดลำดับความสำคัญของส่วนย่อยต่างๆ ต่างก็มีกฎเกณฑ์ทางด้านภาษาศาสตร์กำกับไว้ หน้าที่ของนักวิเคราะห์หัตถ์ญะคือ การเข้าไปค้นหาแบบแผนหรือโครงสร้างดังกล่าวเพื่อที่จะทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ที่เกิดจากความสามารถทางการใช้ภาษาของมนุษย์เอง นักภาษาศาสตร์ต้องอธิบายให้ได้ว่ากระบวนการค้นหาความหมายต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างและถ่ายทอดขึ้นมาถูกกำหนดหรือกำกับโดยภาษาอย่างไร มีรูปแบบการเข้ารหัสและถอดรหัสอย่างไร และทั้งหมดล้วนแล้วแต่มีที่มาจากลัทธิโครงสร้างนิยมที่มองว่าภาษาเป็นระบบของสัญญาณที่นำมาถอดรหัสได้ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 87-88)

จากแนวความคิดเกี่ยวเรื่องของคำและประโยคในทางด้านภาษาศาสตร์ดังที่กล่าวมานี้สามารถนำไปใช้อธิบายเรื่องของกรวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ได้ โดยเฉพาะในเชิงภาษาศาสตร์ลักษณะของภาษาจะ “ดิ่ง” และมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ โดยพื้นฐานแล้วอย่างความหมายจากสัญญาณที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง “คำ” กับสิ่งที่เรียกว่า “ความหมาย” จะไม่ตายตัวเสมอไป เช่น ในแวดวงกรพิมพ์แต่เดิมอุปกรณ์ที่ใช้ในการพิมพ์งานจะเป็นเครื่องพิมพ์ดีด แต่มาในยุคปัจจุบันถ้าเอ่ยถึงอุปกรณ์สำหรับพิมพ์งานก็ต้องคอมพิวเตอร์ซึ่งมีคุณสมบัติที่เอื้อประโยชน์ต่อการพิมพ์งานได้มากกว่าเครื่องพิมพ์ดีด และนี่คือสายสัมพันธ์ของคำกับสิ่งที่เรียกว่าความหมายซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบไม่แน่นอนและตายตัวเสมอไป ทั้งนี้ นักภาษาศาสตร์อย่าง ไชซูร์ ได้นิยามความแตกต่างของความหมายเหล่านี้ว่ามีทั้งที่ไม่ขึ้นและขึ้นอยู่กับช่วงเวลา ลักษณะแรกเรียกว่า Synchrony แบบนี้ไม่คำนึงถึงช่วงเวลา ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาเรียกว่า Diachrony อย่างไรก็ตามทั้งสองแบบนี้ นักภาษาศาสตร์ได้พยายามวิเคราะห์หาว่ามีโครงสร้างอะไรบ้างที่เหมือนกันในภาษาที่ต่างยุคสมัยกัน และใช้ทดแทนกันได้โดยที่ไม่มีการเปลี่ยนความหมาย รวมทั้งการศึกษาในแง่ของคำและประโยคที่ใช้กันในภาษาด้วย (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2551: 147-148)

ลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ความหมายที่เป็นคู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม ซึ่งถือว่าแนวความคิดของมนุษย์ที่มักจะใช้ในกิจกรรมทางด้านการสื่อสารเสมอๆ ซึ่งในที่นี้สามารถนำเสนอหลักการวิเคราะห์ได้ดังนี้

3.7.2 การวิเคราะห์คู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม(Birary Opposition)

สำหรับความหมายที่ได้จากสัญลักษณ์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อถูกนำไปเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์ที่อยู่ในระบบ แนวความคิดนี้มีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ ธีรยุทธ บุญมี (2551:94-95) ที่ได้กล่าวถึงความหมายหรือค่าของสัญลักษณ์จะมีความชัดเจนมากขึ้นเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์อื่นๆ เช่น การที่บอกว่าสมชายเป็นคนเรียนเก่ง จึงไม่ได้หมายความว่าสมชายเก่งเสมอไป ต้องนำไปเปรียบเทียบกับคนอื่นๆ ด้วย หรืออย่างกรณีราคาที่ดินแถวจังหวัดสุพรรณบุรี มีราคาสูงถึงตารางวาละ 1 ล้านบาท อาจจะไม่มีความหมายเท่าไร แต่ถ้าบอกว่ามันอยู่ในช่วงภาวะทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2600 ที่ขณะนั้นประเทศไทยกำลังประสบปัญหาค่าเงินเพื่อจนข้าวแกงมีราคาจานละ 30,000 บาท และเมื่อเป็นดังนั้นราคาที่ดินตารางวาละ 10 ล้านบาท ก็ถือว่าถูกมากเกินไปเสียด้วยซ้ำ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการนำเสนอความหมายโดยนำไปเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์ที่เป็นคุณสมบัติตรงข้ามจะเป็นวิธีการที่สื่อความหมายได้ชัดเจนมากที่สุด หลักการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้ในการสร้างเรื่องราวในภาพยนตร์ ละคร นวนิยาย ฯลฯ ที่ผู้สร้างมักจะสร้างตัวละครที่เป็นพระเอกให้เป็นคนดี ส่วนผู้ร้ายเป็นคนเลว ในขณะที่สร้างภาพนางเอกให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี และสร้างตัวอิจฉาให้มีบุคลิกนิสัยที่ตรงข้ามกับนางเอก

แผนภาพที่ 3 ความหมายที่เกิดจากคู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม

สำหรับการทำความเข้าใจกับความหมายโดยอาศัยวิธีการเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะตรงข้ามกัน เป็นโครงสร้างวิธีคิดของมนุษย์ที่มักจะมีกรอบคิดเชิงเปรียบเทียบระหว่างคำ

หรือความหมายตรงข้ามกันอยู่แล้ว ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ได้ปรากฏให้เห็นจากผลงานการสร้างสรรคของ มนุษย์เองที่มักจะแสดงออกมาในรูปแบบของศิลปะ วรรณกรรม ละคร ภาพยนตร์ เรื่องเล่า นวนิยาย สื่อพื้นบ้าน ฯลฯ เช่น ในงานภาพยนตร์ถ้าต้องการสร้างให้ผู้ชมเห็นว่าพระเอกเป็นคนดี ชอบช่วยเหลือ สังคม ผดุงความยุติธรรม ก็ต้องสร้างผู้ร้ายให้มีบุคลิกที่ตรงข้ามกัน คือ เป็นคนประพฤติชั่ว มีนิสัยเอาเปรียบสังคม ชอบรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ฯลฯ ซึ่งลักษณะการนำเนื้อหาแบบนี้จะช่วยให้ความแตกต่างกัน อย่างชัดเจน และในขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อการสื่อความหมายของผู้สร้าง-ผู้กำกับ ที่ต้องการจะให้เนื้อ เรื่องดำเนินไปตามที่ตนต้องการ(นับทอง ทองใบ,2553:59)

ลักษณะของการสร้างความหมายจากความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้ามจนกลายเป็น ความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้ง(Opposition) เป็นปรากฏการณ์ที่อยู่คู่กับโลกมานานจนกลายเป็นคู่ของ ความหมายอย่างที่เราทั่วไปก็สามารถรับรู้ได้เป็นอย่างดี การคิดแบบแบบคู่ตรงข้ามหรือขัดแย้งนี้เป็น ลักษณะเด่นของมนุษย์มาตั้งแต่โบราณ ขณะเดียวกันมันก็ถูกถ่ายทอดผ่านให้เห็นจากโครงเรื่องของ ภาพยนตร์ ละคร เรื่องเล่า หรือแม้แต่ในนวนิยายที่มักจะมีขั้วของความขัดแย้งเป็นประเด็นในการนำ เสนอเรื่องราวให้คนดูได้รับรู้เสมอ เช่น แนวคิดในเรื่องของฟ้าสูง - แผ่นดินต่ำ, ทำดีขึ้นสวรรค์ - ทำชั่ว ลงนรก ซึ่งลักษณะของความหมายที่เกิดจากความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้งนี้อาจจะถูกถ่ายทอดให้เห็น ผ่านตัวละครของเรื่อง อย่างกรณี พระเอกมักจะถูกวางบุคลิกให้เป็นทำดี ส่วนผู้ร้ายมักจะมีบุคลิกและ พฤติกรรมที่ตรงข้ามกัน เช่น ชอบประพฤติชั่วหรือไม่ก็ชอบชมเชยรังแกคนที่อ่อนแอกว่า ดังนั้นในการ สร้างความหมายนี้จึงต้องมีการใส่รหัสทางภาษาเข้าไป (ธีรยุทธ บุญมี,2551: 107-108)

จากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้น ช่วยสะท้อนให้เห็นว่าการนิยามความหมายให้กับสิ่ง ต่างๆ ที่อยู่รอบตัวของมนุษย์ เกิดจากระบบวิธีคิดและคุณสมบัติเฉพาะตัวที่มีมานานในตัวของมนุษย์ ในลำดับต่อไปจะเน้นไปที่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง "ตัวบท" กับ "บริบท" ซึ่งมีความเกี่ยวข้อง กับการตีความและการรับรู้ความหมายของผู้ใช้สัญญาณโดยตรง

3.7.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง "ตัวบท"(Text) กับ "บริบท"(Context)

เพื่อให้ผู้อ่านสัญญาณมีความเข้าใจในความหมายที่เกิดจากสัญญาณมากยิ่งขึ้น การ ค้นหาความหมายที่ซ่อนเร้นจากตัวบทซึ่งในที่นี้อาจจะเป็นอะไรก็ได้ที่เราต้องการจะศึกษา สิ่งที่สำคัญ เป็นอย่างมากก็คือ การตีความตัวบทภายใต้บริบทนั้นๆ ทั้งนี้เนื่องจากว่าความหมายไม่ได้อยู่ที่ตัว สัญญาณเท่านั้น หากแต่ความหมายจะเกิดขึ้นภายใต้บริบทที่สัญญาณตัวนั้นๆ ดำรงอยู่ เช่น กรณีชุมชน ทางภาคอีสานของประเทศไทย เวลาเห็นฝนตกหนัก มีเมฆและฟ้าร้อง อาจจะเป็นผลมาจากฤดูมรสุม หรือไม่ก็เกิดจากสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ในทางตรงข้ามกับกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ที่มองปรากฏการณ์ ในลักษณะนี้ว่าเป็นเพียงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดจากผิวน้ำในมหาสมุทรระเหยกลายเป็นไอน้ำ ควบแน่นเป็นละอองน้ำในอากาศรวมตัวกันเป็นเมฆและเกิดฝนตกลงมาในที่สุด จะเห็นได้ว่าใน

เรื่องเดียวกันการอ่านตัวบทและการแปลความก็จะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ที่แตกต่างกัน

สำหรับในประเทศไทยแนวทางการศึกษาวรรณกรรม สื่อ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นโดยอาศัยหลักการอ่านความหมายเชิงสัญลักษณ์วิทยาเป็นเครื่องมือในการค้นหาความหมายในระดับโครงสร้างที่อยู่ลึกลงไป ซึ่งมีนักวิชาการแนววัฒนธรรมศึกษาได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยนักวิชาการกลุ่มนี้มองว่า การศึกษาตัวบททุกประเภทไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์หรือวาทศิลป์ต้องนำตัวบทมาศึกษาในลักษณะของกระบวนการ (Textuality) โดยแนวทางการศึกษาจะต้องผสมผสานเป็นลักษณะของ "สหวิทยาการ" ที่ขยายพรมแดนความรู้ไปสู่การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับสิ่งที่เป็ผลผลิตทางวัฒนธรรมของมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันนี้ได้จำกัดอยู่แต่ในแวดวงวรรณกรรมหรือภาษาศาสตร์เท่านั้น หากแต่รวมไปถึงการศึกษาภาพยนตร์ วรรณกรรม และสิ่งที่อยู่ในวัฒนธรรมทางสายตาหรือ "ทัศนวัฒนธรรม" (Visual Culture) อื่นๆ เช่น ละคร ศิลปะ ภาพถ่าย สถาปัตยกรรม แฟชั่น กิจกรรมทางการตลาด รวมทั้งวัฒนธรรมที่อยู่ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ ทั้งนี้วิธีวิทยาตามแนวทาง "วัฒนธรรมศึกษา" (Cultural Studies) จะเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงและเป็นต้นกำเนิดของสาขาวิชาใหม่ๆ จำนวนมาก เป็นต้นว่าภาพยนตร์ศึกษา(Film Studies) สตรีศึกษา(Women Studies) ทฤษฎีวิพากษ์(Critical Theory) และอื่นๆ (นัทธนัย ประสานนาม,2551:19-21)

จากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแนวทางการวิเคราะห์สัญลักษณ์นั้นมีแนวทางในการศึกษาค่อนข้างชัดเจน รวมทั้งเป็นศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับศาสตร์สาขาต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะวัฒนธรรมศึกษาซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่คล้ายกันนั่นก็คือ การเน้นไปที่การวิเคราะห์ตัวบทต่างๆ อย่างที่ปรากฏอยู่ในสังคม อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์สัญลักษณ์ยังมีหลักและวิธีการอื่นๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งในที่นี้จะได้นำเสนอต่อไปให้เห็นดังนี้

3.7.4 การวิเคราะห์วากยสัมพันธ์ (Syntagmatic) และเชิงกระบวนการทัศน์ (Paradigmatic)

ลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ความหมายโดยจะใช้กรอบความคิดทางด้านภาษาศาสตร์เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจสัญลักษณ์ ซึ่งในที่นี้จะขอนำเอาแนวความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2553: 46-49) ที่ได้จำแนกแนวทางการวิเคราะห์สัญลักษณ์ไว้สองแนวทาง คือ

1.) การวิเคราะห์เชิงวากยสัมพันธ์ หรือที่เรียกว่า Syntagmatic เป็นวิธีการประกอบสัญลักษณ์ย่อยๆ เข้าด้วยกันตามลำดับขั้นตอน (Sequence) เพื่อให้ได้ความหมายตามที่ต้องการ ตัวอย่างที่สังเกตได้ง่ายๆ ก็คือ สิ่งที่เราคุ้นเคยอยู่ในชีวิตประจำวันอย่างกรณีเรื่องของภาษาไทยจะมีรหัสหรือโครงสร้างของการประกอบประโยคโดยการนำเอาคำประเภทต่างๆ มาจัดเรียงกันไปตามลำดับขั้นเพื่อให้เป็นประโยคที่สื่อสารกันได้ เช่น

	ประธาน	กริยา	กรรม
ตัวอย่าง	เขา	ตบ	เธอ

การสร้างประโยคโดยการนำเอาคำย่อต่างๆ มาผสมผสานหรือจัดเรียงกันไปตามลำดับที่ต้องการจะมีกฎเกณฑ์ทางภาษาเป็นกรอบในการควบคุมที่ค่อนข้างชัดเจน ถ้าในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงลำดับหรือขั้นตอน เช่น อาจจะมีการสลับตำแหน่งของคำหรือรหัสก็จะส่งผลต่อความหมายที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

	ประธาน	กริยา	กรรม
ตัวอย่าง	เธอ	ตบ	เขา

ถ้าในกรณีเป็นภาษาอังกฤษจะมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหากมีการสลับตำแหน่งหรือลำดับขั้นตอนผิด ความหมายก็จะมีผิดเพี้ยนไปด้วย เช่น

ตัวอย่าง	d	o	g
	g	o	d

การจัดลำดับสัญญาณในข้างต้นนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือเทียบเคียงกับวงจรสื่อสารมวลชนได้ในเรื่องของการจัดเรียงลำดับตอนหรือช่วงเวลา ยกตัวอย่างเช่น การถ่ายทอดรายการโทรทัศน์จะมีการจัดเรียงลำดับตอนหรือเนื้อหาแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบของแต่ละสถานี เช่น บางสถานีจะเอารายการข่าวมาก่อนรายการบันเทิง และถ้าเป็นข่าวก็จะเอาข่าวหนัก(Hard News) มาก่อนข่าวเบา(Soft News) เสมอ ทั้งนี้เพื่อจัดลำดับความสำคัญและคุณค่าของข่าวที่นำเสนอ ในทางกลับกันบางสถานีอาจจะเลือกนำเสนอข่าวนับบันเทิงมาก่อนก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าให้ความหมายกับรายการประเภทนี้มากกว่า(นับทอง ทองใบ, 253: 60)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นว่าความหมายที่เกิดจากการจัดเรียงลำดับหรือช่วงของสัญญาณสามารถนำมาใช้สื่อสารเป็นโครงสร้างเชิงประโยค หรือถ้อยคำได้นั้นจะต้องมีเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ทางภาษาเป็นตัวควบคุมเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ผู้อ่านสัญญาณจึงจะต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับรหัสหรือสัญญาณย่อๆ เหล่านั้นควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ทั้งนี้เพื่อที่จะเข้าใจและใช้สัญญาณนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นในมุมมองของสัญญาณวิทยาแล้วแนวทางการศึกษาเชิงสัญญาณจึงไม่ได้ถูกจำกัดแต่เฉพาะแวดวงภาษาศาสตร์เพียงเท่านั้น หากแต่ได้ขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่วรรณกรรม นวนิยาย นาฏกรรม แพ้ชั้น ดนตรี วิถีการดำรงชีวิต ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนับเป็นทักษะและความ

สามารถของมนุษย์ที่เกิดจากการใช้สัญลักษณ์อย่างเป็นระบบจนทำให้เกิดความหมายที่ทับซ้อนขึ้นมาได้ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 99)

2.) การวิเคราะห์เชิงกระบวนทัศน์ หรือที่เรียกว่า Paradigmatic เป็นความสัมพันธ์อีก รูปแบบหนึ่งของสัญลักษณ์ ซึ่งเกิดจากชุดของสัญลักษณ์ในชุดหนึ่งที่มีความหมายเหมือนกัน (Set of Sign) โดยที่สัญลักษณ์ย่อยๆ (Unit) แต่ละตัวอยู่ในกระบวนทัศน์ หรือ Paradigm เดียวกัน ยกตัวอย่างง่ายๆ คือ ชุดอาหารอาหารไทยภาคกลาง จะประกอบไปด้วย ข้าวสวย น้ำพริก ปลาหู และต้มจืด ซึ่งทั้งหมดนี้ต่าง แสดงความเป็น อาหารไทยภาคกลาง เป็นต้น

สรุปข้อมูลดังที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นว่า Paradigmatic จะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกชุดของกระบวนทัศน์ เช่น การเลือกเมนูอาหารคาว อาหารหวาน และผลไม้ ก็จะมีรายการอาหารหลักๆ ของแต่ละประเภทให้เลือกสรรกัน และจะไม่นำมาปะปนกัน เช่น ไม่เอารายการ อาหารคาวไปไว้ในรายการอาหารหวาน ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วคนทั่วไปมักจะมึลไกในการวิเคราะห์ ความหมายในลักษณะของกระบวนทัศน์ติดตัวอยู่แล้ว จนอาจจะกลายเป็นการรับรู้ของสังคมกันโดยทั่วไป เช่น ถ้าพูดถึงกระบวนทัศน์ของความเป็น "ผู้หญิง" ก็จะมีเรื่องเกี่ยวกับ ความสวยความงาม ความอ่อนโยน ฯลฯ เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงความเป็นผู้หญิง เป็นต้น

ลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ความหมายในอีกลักษณะหนึ่งซึ่งมักจะปรากฏให้เห็น ในเชิงสัญลักษณ์วิทยา ซึ่งในที่นี้ก็คือ Metaphor และ Metonymy

3.7.5 การวิเคราะห์แบบ Metaphor และ Metonymy

1.) การวิเคราะห์แบบ Metaphor เป็นวิธีการถ่ายทอดความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์สองตัวที่คล้ายคลึงกันและนำมาถ่ายทอดความหมายด้วยวิธี "เปรียบเทียบ อุปมาอุปมัย" เพื่อช่วยในการหาความหมายจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม ถ้าเป็นในภาษาไทยอาจจะเป็น ประโยคหรือวลีที่ทำให้เกิดการก้าวกระโดดจากความหมายหนึ่งไปสู่อีกความหมายหนึ่ง หรือจากภาพหนึ่งไปเป็นอีกภาพหนึ่ง เช่น ประโยคที่บอกว่า ความรักหอมหวานเหมือนดอกกุหลาบ, ไซในหิน, ดำ เป็นตอตะโก ซึ่งการก้าวกระโดดจากความหมายหนึ่งไปยังอีกความหมายหนึ่งนั้น นับเป็นการถ่ายโอนความหมายโดยเลือกเอาสัญลักษณ์ 2 ตัวมาวางคู่กัน (Associate) โดยที่สัญลักษณ์ตัวหนึ่งมีความหมายที่รับรู้กันโดยทั่วไปอยู่แล้ว อีกสัญลักษณ์หนึ่งยังไม่วัดรู้ความหมาย แต่เมื่อนำมาเข้าคู่กันแล้วความหมายที่เกิดจากสัญลักษณ์ตัวแรกก็จะถูกถ่ายโอนมายังสัญลักษณ์ตัวหลังได้ในทันที ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจในความหมายนั้นได้ในที่สุด (กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 42 และธีรยุทธ บุญมี, 1551: 224)

จากประโยคข้างต้นในเรื่องของ Metaphor แสดงให้เห็นว่าการถ่ายโอนความหมายจากสัญญาะที่ 1 คือ เทพบุตรนั้นจะต้องมีความหมายในเชิงว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถสูงส่ง เพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติต่างๆ ที่มีมากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป ไปสู่สัญญาะที่ 2 คือ นักฟุตบอลไทย ดังนั้นเมื่อผู้ถึงประโยคนี้จะสื่อความหมายที่แสดงให้เห็นว่า “นักฟุตบอลไทย” (สัญญาะที่ 2) เป็นบุคคลที่มีความสามารถสูงส่ง เก่งกาจ เหมาะสมแก่การยกย่องให้เป็น “เทพบุตร” ซึ่งในที่นี้เป็นสัญญาะตัวที่ 1 ที่ผู้พูดต้องการสื่อความหมายให้เห็น ทั้งนี้โดยเอาภาพของความเป็นเทพบุตรมาเข้าจับคู่เพื่อให้สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนและรวดเร็วขึ้น ซึ่งลักษณะการเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมยนี้จะพบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน อย่างคำหรือวลีต่างๆ เช่น ชาวหญิงหยวกกกล้วย พุดอย่างมะนาวไม่มีน้ำ เป็นต้น

2.) การวิเคราะห์แบบ Metonymy เป็นลักษณะของการถ่ายทอดความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ของสัญญาะที่เป็นส่วนย่อย (Part) มายืนหรือแสดงแทนความหมายของส่วนรวมทั้งหมด(Whole) การสร้างความหมายด้วยวิธีการใช้ส่วนย่อยแทนส่วนใหญ่มักพบเห็นได้ทั่วไป เช่น การนำเอารูปถ้วยกาแฟที่สร้างเป็นภาพกราฟิก(ส่วนย่อย)แทนความหมายของเครื่องดื่ม(ส่วนใหญ่) หรือในกรณีนำธงชาติมาเป็นตัวแทนความหมายของความรักชาติและความสามัคคี ส่วนในแวดวงวงการเมือง การสื่อสารแบบ Metonymy ได้ปรากฏให้เห็นอย่างในการรณรงค์หาเสียงที่พรรคการเมืองบางพรรคได้นำเอาภาพถ่ายบุคคลสำคัญอย่างภาพของนายปรีดี พนมยงค์ อดีตนายกรัฐมนตรีของไทยมาใช้เพื่อเป็นภาพแสดงความเป็นประชาธิปไตย (พงศกฤษฏี พลเลิศ, 2544:17)

ลักษณะของการสื่อความหมายโดยอาศัยวิธีการ Metonymy เป็นการเรียงรูปภาษาที่ใช้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาะกับตัวความหมายโดยอาศัยการเกี่ยวเนื่องของรูปทรง สี ตำแหน่ง องค์กร ตลอดจนลักษณะทางกายภาพ และ ฯลฯ เช่น กรณีเอาวัตถุมาแทนผู้ใช้หรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างที่ชัดเจน คือ “ตึกไทยคู่ฟ้า” แทนความหมาย “รัฐบาลไทย” รองเท้า “ท้อปบูต” แทนความหมาย “ทหาร” หรือในกรณีการนำเอาสถานที่หรือเหตุการณ์ อย่าง “เลียดนงธรรมศาสตร์” แทนความหมาย “6 ตุลาคม” ก็ปรากฏให้เห็นได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังนำเอามาประยุกต์ใช้ในการเรียงภาพถ่ายหรือภาพยนตร์ในลักษณะของเรียงรูป ลครูป - เพิ่มรูป(Visual Metonymy Visual Synecdoch) เช่น การใช้ภาพระยะใกล้หรือ Clos Up เพื่อให้เห็นบางส่วนแทนทั้งหมด ส่วนในงานโฆษณาจะนิยมใช้การตัดภาพบางส่วน เพื่อให้ผู้ชมสามารถเกิดจินตนาการหรือเติมเต็มบางส่วนที่ขาดหายไปด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเพิ่ม

ความต้องการและความปรารถนาของผู้ซื้อให้เกิดขึ้น ส่วนในงานด้านสื่อสารมวลชนมักจะพบเห็นในสื่อต่างๆ ที่มีการนำเอาภาพบางภาพมาใช้เป็นตัวแทนของเรื่องราวทั้งหมด เช่น โปสเตอร์หนัง บัตรเข้าชมคอนเสิร์ต หรือในกรณีที่เป็นงานวรรณกรรมบางประเภทจะนำเอาความคิดของคนชั้นกลางมาแทนคนทั้งประเทศ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 226-228)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นความพยายามในการค้นหาความหมายทางสังคมที่แฝงเร้นอยู่ในการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นปรากฏการณ์เชิงสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่มีความน่าสนใจตรงที่ว่าตัวภาพถ่ายสามารถสื่อหรือเป็นตัวแทนของความหมายที่เกิดจากความคิด ความเชื่อ ของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นๆ ในลำดับต่อไปขอนำเสนอเนื้อหาของงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับประเด็นของงานวิจัย ดังนี้

พงศ์กฤษฎี พลเลิศ(2544:78-79) ได้วิจัยเรื่อง การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสินค้าท่องเที่ยวชาวเขา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบแผนการสื่อความหมายของสินค้าท่องเที่ยวชาวเขา โดยใช้ทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยาและแนวความคิดเชิงโครงสร้างนิยมมาเป็นกรอบในการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สินค้าท่องเที่ยวชาวเขามีแบบแผนการสื่อความหมาย 3 ลักษณะ คือ 1) การใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายโดยนัย 2) ใช้การเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปมัยกับการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่ และ 3) การใช้ชุดของสัญลักษณ์สื่อความหมายภายใต้กระบวนทัศน์เดียวกัน ซึ่งแบบแผนของการสื่อความหมายของสินค้าท่องเที่ยวชาวเขาได้ถูกถ่ายทอดผ่านแนวความคิดสำคัญๆ ในสามลักษณะด้วยกัน คือ แนวคิดความเป็นผู้หญิง แนวคิดเรื่องของความแปลก และแนวคิดของความเป็นธรรมชาติและ การไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้จากการศึกษาพบข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับว่าแนวความคิดที่ถูกใช้แสดงแทนในสินค้าท่องเที่ยวชาวเขาจะมีการผสมผสานของสัญลักษณ์ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้มีพลังในการสื่อความหมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับแนวความคิดด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งสัญลักษณ์อื่นๆ ที่เป็นภาพตัวแทนของ “ความเป็นธรรมชาติ” และ “วัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง” มาเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชม ซึ่งจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจต่อไป

มริสสา ล่ามกิจจา(2549: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่ององค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยรัฐบาลและเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนเว็บไซต์มหาวิทยาลัยของรัฐบาลและเอกชน ผลการวิจัยพบว่าเว็บไซต์ของรัฐบาลมีองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์หลักคือ ชื่อสถาบันภาษาไทยและอังกฤษ ตราสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นการแสดงความหมายโดยอรรถที่สื่อความหมายถึงความเป็นมหาวิทยาลัยนั้นๆ องค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์หลักนี้มักจะอยู่ใน

ส่วนหน้าของเว็บไซต์ ส่วนองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์อื่นๆ อย่างเช่น ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย อาคารที่เป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยจะปรากฏอยู่ในส่วนของเนื้อหาของเว็บไซต์เพื่อสื่อความหมายโดยนัยของมหาวิทยาลัยนั้นๆ ส่วนเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยเอกชนมีองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์คือ ชื่อสถาบันภาษาไทยและอังกฤษ ตราสัญลักษณ์ เช่นเดียวกันกับของรัฐบาลซึ่งเป็นการสื่อความหมายโดยอรรถของมหาวิทยาลัยนั้น และมีความหมายโดยนัยที่สื่อถึงความหมายของปณิธาน หรือคำขวัญของมหาวิทยาลัยนั้นๆ มีภาพอาคารที่เป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ภาพเกี่ยวกับความสำเร็จของนักศึกษาที่เป็นรูปแบบของภาพเคลื่อนไหว ซึ่งทั้งหมดอยู่ในส่วนหน้าของเว็บไซต์ ส่วนโทนสีจะใช้สีของมหาวิทยาลัยเป็นหลักแต่ก็มีสีอื่น ๆ เข้ามาผสมผสานเป็นองค์ประกอบเพื่อให้ดูสวยงาม สะดุดตา และน่าสนใจยิ่งขึ้น ในส่วนความแตกต่างขององค์ประกอบเว็บไซต์ของทั้งสองมหาวิทยาลัยพบว่า มหาวิทยาลัยเอกชนมีองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่มีรายละเอียดและซับซ้อนมากกว่ามหาวิทยาลัยรัฐบาล ทั้งในด้านของการใช้โทนสี การเลือกภาพที่อยู่ในองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ซึ่งทำให้มีผลต่อความสวยงามและที่น่าสนใจในหน้าเว็บมากกว่าหน้าของมหาวิทยาลัยรัฐบาล

ฐิติวัฒน์ นงนุช(2550: 269-299) ได้วิจัยเรื่อง สัญลักษณ์แห่งสถานที่ กรณีศึกษาชุมชนชาวจีนย่านตลาดน้ำ กรุงเทพฯ โดยให้แนวความคิดปรากฏการณ์ศาสตร์และสัญลักษณ์วิทยาเป็นกรอบในการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายขอบเขตความเข้าใจทางปรากฏการณ์เกี่ยวกับการเมือง ที่ว่าง และสถาปัตยกรรม ผลการวิจัยพบว่า สัมผัสการรับรู้สถานที่เกิดจากองค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญ 5 ประการคือ 1) ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงเหลืออยู่ 2) วิถีชีวิตในรูปแบบพุทธของชาวจีน 3) การซ้อนทับของกิจกรรมในสถานที่เดียวกันอย่างแยกไม่ออก 4) ผู้คนเชื้อสายจีน และ 5) สัญลักษณ์ทางพิธีกรรมความเชื่อ ตลอดจนสถาปัตยกรรมและภาษาที่ใช้สื่อสารกัน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับอาคารและที่ว่างในย่านตลาดน้ำซึ่งพบว่า สัมผัสการรับรู้สถานที่นั้นเกิดจากสัญลักษณ์สี่ประการ คือ ผู้คนที่อยู่อาศัย ระบบที่ว่างที่ยังมีความหมายทางสัญลักษณ์ พิธีกรรมที่สืบทอดมาจากความเชื่อดั้งเดิม และรูปแบบทางเศรษฐกิจสังคม ทั้งนี้สัญลักษณ์ทั้งหมดนำไปสู่การตีความและสร้างความหมายให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งก็เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของคนในชุมชนที่ได้ใช้ชีวิตร่วมกันมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

สุรียา สมุทรคุปต์ และคณะ(2550: 12-14) ได้วิจัยเรื่องระหัดวิดน้ำลำตะคอง : สัญลักษณ์ศาสตร์ของเทคโนโลยีพลังน้ำพื้นบ้าน โดยพิจารณาระหัดวิดน้ำในฐานะที่เป็น “สัญลักษณ์” สำคัญของปรากฏการณ์ทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า ระหัดวิดน้ำเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ลึ้นไหลและกินความหมายที่ครอบคลุม วิถีชีวิต และชุมชนลุ่มน้ำลำตะคองที่หลากหลาย เป็นตัวอย่างสำคัญของการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อนิยามการพัฒนาหรือจัดการกับทรัพยากรลุ่มน้ำที่ชาวบ้านรายย่อยและคนธรรมดาสามัญมัก

ถูกเบียดขับให้กลายเป็นคนจนหรือคนชายขอบ ทั้งๆ ที่ระหัดวิดน้ำที่ครั้งหนึ่งเคยมีบทบาทสำคัญต่อสภาพวิถีการดำรงชีวิตของชาวนามาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่มาในขณะนี้ต้องกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งมายาคติของสินค้าสมัยใหม่ที่หลุดลอยไปจากรากฐานเดิมของชุมชนอย่างสิ้นเชิง

ปฐมมาพร เนตินันท์ (2552: 41-42) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย รวมทั้งเพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย 2 พรรค คือ พรรคไทยรักไทย และพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสื่อที่เผยแพร่ข้อมูลตามลำดับเวลา เช่น จากข่าวรายวัน รายสามวัน รายสัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 25 ฉบับ ในช่วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ทั้งนี้โดยใช้แนวความคิดการตลาดเพื่อการเมือง (Political Marketing) ของดอมินิก ริง และแนวคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้า(Brand Communication Process) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ผลการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจคือ พรรคการเมืองทั้งสองพรรค มีขั้นตอนในกระบวนการสื่อสารตราสินค้าสอดคล้องกับแนวความคิดด้านการตลาดและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารตราสินค้าเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันทั้งสองพรรคมีขั้นตอนของการใช้กระบวนการสื่อสารตราสินค้าคล้ายคลึงกัน และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบพบว่า ในการนำเอาแนวความคิดการตลาดเพื่อการเมืองมาใช้ พรรคการเมืองได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของแนวความคิดการตลาดเพื่อการเมือง และแนวความคิดกระบวนการสื่อสารตราสินค้า แต่พรรคไทยรักไทยจะเน้นกลยุทธ์ในแต่ละกระบวนการมากกว่าพรรคประชาธิปัตย์

ทศพร กรกิจ(2551: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างความน่าสะพึงกลัวในหนังสืออเมริกัน เกาหลี และไทย โดยใช้แนวการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีวัฒนธรรมที่หนังสือจำนวนทั้งสิ้น 50 เรื่อง ที่ได้เข้าฉายในโรงภาพยนตร์ในช่วงปี พ.ศ. 2542 - 2551 ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ทำให้เกิดความน่าสะพึงกลัวในหนังสืออเมริกัน เกาหลี และไทย นั้นประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลักๆ คือ 1) ตัวละครผี โดยในตัวละครผีในหนังสืออเมริกันมักจะเป็นผีที่เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องการต่อต้านพระคริสต์ศาสนา ส่วนตัวละครเกาหลีมักจะเป็นผีสาวที่ได้รับอิทธิพลมาจากผีในประเทศญี่ปุ่น สำหรับตัวละครผีไทยจะมีทั้งที่เป็นผีแบบดั้งเดิมแต่ถูกรื้อถอนความหมายและผ่านการตีความใหม่กับผีที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอื่นเข้ามาผสมผสาน 2) รหัสจะแบ่งออกเป็นรหัสทั่วไปและรหัสทางวัฒนธรรมที่มักเกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในสังคม และ 3) ความสัมพันธ์ของภาพและเสียง ซึ่งภาพยนตร์ทั้งสามชาติมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เนื่องจากภาพและเสียงจัดเป็นภาษาสากลที่ไม่ว่าใครดูหรือฟังแล้วก็จะเข้าใจความหมายได้ตรงกัน

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์เชิงสัญลักษณ์ผ่านการถ่ายภาพตลกแต่งบ้าน ซึ่งถือว่าเป็น “สัญลักษณ์” (Sing) ประเภทหนึ่งที่มีความหมายลึกซึ้งและซ่อนตัวอยู่ในระดับลึกเกินกว่าที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้โดยง่าย ดังนั้นในการศึกษาความหมายของสัญลักษณ์นี้ผู้วิจัยจึงได้อาศัยแนวความคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยา(Semiotic) รวมทั้งแนวความคิดที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการศึกษาควบคู่ไปกับการตีความและวิเคราะห์เนื้อหา(Textual Analysis) ของสัญลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็นจากการถ่ายภาพตลกแต่งบ้าน สำหรับการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาออกเป็นประเด็นๆ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การถ่ายตลกแนวความคิดความเชื่อผ่านการถ่ายภาพตลกแต่งบ้าน” ในครั้งนี้ เป็นความพยายามที่จะค้นหาความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมที่แฝงฝังอยู่ในตัวภาพถ่ายตลกแต่งบ้าน โดยใช้วิธีวิทยา (Methodology) สัญลักษณ์ศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้อาศัยชุมชนบ้านบางสะแก อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี มาเป็นพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Selective Sampling) โดยในเบื้องต้นได้ทำการออกสำรวจพื้นที่ซึ่งคาดว่าจะแหล่งข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ พร้อมนี้ผู้วิจัยได้นำเอากรอบแนวความคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยามาเป็นฐานคิดและมุมมองในการพิจารณาคัดเลือกชุมชนดังกล่าว ซึ่งผลจากการคัดเลือกพบว่า ชุมชนแห่งนี้มีปรากฏการณ์ของการถ่ายภาพตลกแต่งบ้านที่มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับประเด็นการวิจัยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะร่องรอยทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นจากตัวของภาพถ่ายตลกแต่งบ้าน ล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของไทย เช่น แนวความคิดในเรื่องของความรักและศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ได้สะท้อนให้เห็นจากสัญลักษณ์ที่เป็นภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งมีขนาดใหญ่และถูกติดตั้งไว้ในที่สูงๆ เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเคารพรักต่อสถาบันฯ นอกจากนี้ยังมีภาพถ่ายอื่นๆ อีกที่เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ทางสังคมรวมทั้งความหมายในเชิงลึก เช่น ภาพถ่ายบรรพบุรุษที่ล่องลับไปแล้วจะมีพวงมาลัยและแผ่นทองคำเปลวติดอยู่ที่รูปเพื่อแสดงออกถึงความเคารพสักการะที่มีต่อบุคคลในภาพนั้นๆ จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดหากนำมาวิเคราะห์โดยใช้มุมมองของทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยาแล้ว นับว่าเป็นเรื่องของการสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์แทบทั้งสิ้น

ขณะเดียวกันบริบทของชุมชนแห่งนี้ยังเอื้อต่อการจัดเก็บข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตราบลุ่มภาคกลาง ผู้คนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติรอบๆ ตัว อีกทั้งชุมชนยังเป็นลักษณะของครอบครัวขยายที่มีสมาชิกพ่อ แม่ ลูก รวมทั้งปู่ ย่า ตา ยาย เคยอาศัยอยู่ร่วมกัน ส่งผลทำให้มีจำนวนของภาพถ่ายค่อนข้างมากและหลากหลายเหมาะแก่การนำมาวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์ในลำดับต่อไป และด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงเลือกชุมชนบ้านบางสะแก อ. สองพี่น้อง จ. สุพรรณบุรี มาเป็นแหล่งข้อมูลหลักในการศึกษา ทั้งนี้ได้เลือกเอาบ้านหลังหนึ่งในชุมชนแห่งนี้มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เนื่องจากว่าได้พบร่องรอยของปรากฏการณ์ทางสังคมบางอย่างซึ่งมีความสอดคล้องอย่างมากกับประเด็นของการวิจัยเรื่องนี้ที่จะพยายามค้นหาความหมายที่เป็นความคิดความเชื่อของคนในสังคมต่อไป

2. ประเภทของแหล่งข้อมูล

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็นจากการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ซึ่งในขั้นนี้สามารถแบ่งแยกให้เห็นลักษณะของแหล่งข้อมูลที่สำคัญๆ ดังนี้

2.1. ข้อมูลประเภทภาพถ่าย

ภาพถ่ายนับว่าเป็นแหล่งข้อมูลหลักของงานวิจัยเรื่องนี้ โดยในเบื้องต้นพบว่ามีจำนวนภาพถ่ายทั้งสิ้น 126 ภาพ สำหรับการคัดเลือกจำนวนภาพถ่ายผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยาควบคู่ไปกับการสำรวจปรากฏการณ์ของการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้านในพื้นที่ศึกษา จากนั้นนำผลที่ได้นำมาเทียบเคียงกับภาพถ่ายในชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและทางสังคมที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เพื่อที่จะแบ่งแยกประเภทของภาพถ่ายออกมาเป็นกลุ่มๆ ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มภาพถ่ายตกแต่งบ้านออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะคัดเลือกภาพให้เหลือเพียงจำนวน 5 ภาพ โดยภาพที่ถูกคัดเลือกจะใช้เกณฑ์การพิจารณาจากแนวความคิดของ กาญจนนา แก้วเทพ (2547: 401) ในเรื่องการวิเคราะห์ "รหัสความหมาย" (Code) ของภาพขึ้นอยู่กับตัวสื่อว่ามีองค์ประกอบของรหัสปรากฏให้เห็นอยู่มากน้อยแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งในขั้นนี้ก็คือ รายละเอียดของรหัสหรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่ายนั่นเอง อาศัยแนวความคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกภาพที่มีองค์ประกอบของรหัสหรือสัญลักษณ์ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวทางสังคมต่างๆ ได้ดี เช่น ความหมายที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมพื้นฐานทางสังคมต่างๆ มาใช้เป็นเกณฑ์การคัดเลือกภาพลงในแต่ละกลุ่ม

ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้แยกแยะภาพถ่ายทั้งหมดออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ จำนวน 5 ภาพ ดังนี้

- 2.1 ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์
- 2.2 ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ

2.3 ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์เกี่ยวกับบรรพบุรุษและญาติพี่น้อง

2.2 ข้อมูลประเภทเอกสาร

ส่วนแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในทุกๆ ประเด็น รวมทั้งวิเคราะห์วรรณกรรมต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับการวิจัยในเรื่องนี้ ทั้งนี้เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลประเภทภาพถ่าย

หลังจากที่ได้ทำการศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการวิจัยทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพร้อมกับทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปในขณะเดียวกัน โดยในเบื้องต้นได้ออกแบบและพัฒนาเครื่องวิจัยหลักคือ “แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์” ภาพถ่ายตกแตงบ้าน เพื่อนำไปใช้ในการค้นหาความหมายเชิงวัฒนธรรมในลำดับต่อไป สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นหลักการสำคัญ ดังนี้

1. รวบรวมเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบและวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายตกแตงบ้าน

2. สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยอาศัยแนวความคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยาของ โรลิ่ง บาร์ตส์ (1915-1980) มาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่าย ดังนี้

2.1 แบบวิเคราะห์องค์ประกอบของสัญลักษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย สัญลักษณ์ (Sign) รูปสัญลักษณ์ (Signifier) และความหมายของสัญลักษณ์ (Signified)

2.2 แบบวิเคราะห์ความหมายโดยตรง (Denotative Meaning) และความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาพถ่าย และบริบทของภาพถ่าย

2.3 แบบวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Relation) โดยพิจารณาจาก คู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม (Binary Opposition) แบบวากยสัมพันธ์ (Syntagmatic) และแบบเชิงกระบวนทัศน์ (Paradigmatic)

2.4 แบบวิเคราะห์ Metaphor และ Metonymy

3. บันทึกและจัดเก็บข้อมูล โดยนำเอาข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสรุปออกเป็นประเด็นๆ เพื่อนำไปสู่การตอบโจทย์การวิจัย

4. สรุปและนำเสนอข้อมูล

3.2 ข้อมูลประเภทเอกสาร

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสาร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลพร้อมกับทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปในขณะเดียวกัน ในเบื้องต้นได้ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประเด็นการวิจัย เช่น ทฤษฎีสัญญาวิทยา แนวความคิดเกี่ยวกับภาพถ่าย และอื่นๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และเทียบเคียงกับกรอบแนวความคิดของการวิจัย โดยเฉพาะหลักการวิเคราะห์ความหมายของภาพถ่ายตกแตงบ้านที่จะต้องอาศัยแนวทางการวิเคราะห์สัญญาจากสื่อประเภทต่างๆ มาเป็นกรอบตัวอย่างในการวิเคราะห์ความหมาย ทั้งนี้เพื่อที่จะเข้าใจถึงขั้นตอนและวิธีการในการค้นหาความหมายทางสังคมที่ซ่อนเร้นอยู่ภาพถ่ายต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ มุ่งไปที่การตีความข้อมูลที่ปรากฏให้เห็นจากการใช้ภาพถ่ายตกแตงบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความคิดความเชื่อที่แฝงฝังอยู่ในตัวของภาพถ่าย โดยกระบวนการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Textual Analysis) เพื่อทำความเข้าใจกับตัวบทของภาพถ่ายตกแตงบ้าน และจะใช้แนวความคิดเชิงสัญญาวิทยามาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งประเด็นของการวิเคราะห์จะมีดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ความหมายของสัญญาที่ปรากฏจากการใช้ภาพถ่ายตกแตงบ้าน ผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหามาทำความเข้าใจกับภาพถ่ายตกแตงบ้านทั้ง 3 กลุ่ม โดยได้ใช้แบบวิเคราะห์สัญญาภาพที่สร้างขึ้นมาเป็นแนวทางในการค้นหาความหมายทางสังคมต่อไป

2. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสรุปแจกแจงพร้อมกับจำแนกออกเป็นประเด็นต่างๆ โดยข้อมูลจากการวิเคราะห์จะต้องสามารถตอบโจทย์ของการวิจัยได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความคิดความเชื่อของสังคม

3. ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด จะถูกนำมาสรุปเชื่อมโยงกับแนวความคิดความเชื่อและบริบททางสังคม ซึ่งผู้วิจัยจะต้องพรรณนาให้เห็นถึงความหมายของสัญญานเหล่านั้นว่ามีที่มาที่ไปเป็นอย่างไร โดยจะต้องเชื่อมโยงกับวรรณกรรม งานวิจัย ตลอดจนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสอดคล้องของงานวิจัยกับสภาพบริบทในสังคมที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันในส่วนของวิธีการสร้างความหมายเชิงสัญญาของภาพถ่าย ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของความหมายที่เกิดขึ้นว่ามีความเชื่อมโยงกับแนวคิดในเชิงทฤษฎีอย่างไร

5 การนำเสนอข้อมูล

สำหรับการนำเสนอข้อมูลในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกประเภท(Categories) เนื้อหาออกเป็นประเด็นต่างๆ พร้อมกับนำเสนอข้อมูลในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์>Analytical

Description) ซึ่งเป็นกรพรรณนาและอรรถธิบายให้เห็นลักษณะของการสื่อความหมายด้วยรูปสัญลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็นผ่านภาพถ่ายตึกแต่งบ้าน พร้อมนี้ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงให้เห็นถึงแนวความคิดความเชื่อที่ซุกซ่อนอยู่ในภาพถ่ายตึกแต่งบ้านว่ามีรูปแบบหรือแนวทางในการสร้างภาพตัวแทนเป็นอย่างไร สำหรับการนำเสนอเนื้อหาในบทต่อไปผู้วิจัยได้แบ่งออกให้เห็น ดังนี้

บทที่ 4 นำเสนอผลของการวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายตึกแต่งบ้าน โดยจะใช้แนวความคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตควบคู่ไปกับการใช้แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายตึกแต่งบ้านว่ามีว่าลักษณะให้เห็นเป็นอย่างไร

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำในการทำวิจัย ในบทนี้จะเป็นการนำเอาความคิดทั้งหมดที่ได้จากการศึกษามาประมวลผลการวิจัย โดยเนื้อหาที่ได้จะนำมาสรุปเทียบเคียงกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎี ผลงานวิจัย หนังสือ ตลอดจนความคิดความเชื่อ และค่านิยมทางสังคมที่ได้รับรู้กันโดยทั่วไป

จากการรวบรวมข้อมูลดังที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยได้พยายามชี้ให้เห็นถึงประเด็นของการวิจัย โดยเฉพาะความหมายเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ได้ซุกซ่อนอยู่ในตัวของภาพถ่ายตึกแต่งบ้าน ซึ่งจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลของการวิเคราะห์ภาพถ่ายตึกแต่งบ้านในรูปแบบของตารางร่วมกับการพรรณนาข้อมูลเพื่อให้เห็นรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละประเด็น ขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นถึงหลักการและวิธีการนำเสนอภาพตัวแทนของความหมายต่างๆ ที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 15 ภาพ จากภาพถ่ายทั้งหมดจำนวน 126 ภาพ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ทำการคัดเลือกภาพเพื่อศึกษาออกเป็นกลุ่มต่างๆ ได้ ดังนี้

ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ จำนวน 5 ภาพ

ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์เกี่ยวกับศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ จำนวน 5 ภาพ

ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์เกี่ยวกับบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ จำนวน 5 ภาพ

สำหรับการนำเสนอข้อมูลที่เป็นผลการวิจัย ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้จัดลำดับการวิเคราะห์และแยกแยะเนื้อหาของกรนำเสนอออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายตึกแต่งบ้าน

ตอนที่ 2 วิธีการสร้างความหมายของภาพถ่ายตึกแต่งบ้าน

สำหรับการวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายตึกแต่งบ้าน ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวความคิดสัญลักษณ์วิทยาเป็นเครื่องมือในการในการค้นหาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้ภาพถ่ายตึกแต่งบ้าน การศึกษาครั้งนี้จะใช้แบบการวิเคราะห์องค์ประกอบของสัญลักษณ์ คือ รูปสัญลักษณ์(Signer) และความหมายสัญลักษณ์ (Signified) โดยหลักการวิเคราะห์จะมุ่งเน้นไปที่การทำทำความเข้าใจความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) เพื่อตีความข้อมูลที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง“ตัวบท”กับ“บริบท” นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำเอาหลักการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม(Opposition) การวิเคราะห์เชิงวากยสัมพันธ์(Syntagmatic) และเชิงกระบวนทัศน์(Paradigmatic) รวมทั้งการวิเคราะห์ความหมายแบบ Metaphor และ Metonymy มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความหมายที่ได้จากสัญลักษณ์ต่างๆ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายตึกแต่งบ้าน

1. ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

ในส่วนภาพถ่ายตึกแต่งบ้านที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ปรากฏให้เห็นได้อย่างเด่นชัดภายในบริเวณบ้าน โดยภาพส่วนใหญ่จะเป็นภาพถ่ายที่อยู่ในแวดวงพระมหากษัตริย์ไทย ได้แก่ภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบัน ภาพถ่ายสมเด็จพระบรม

ราชินีนาถฯ รวมทั้งภาพถ่ายของพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีพระองค์ต่างๆ ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอให้เห็นได้ดังนี้

1.1 ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ภาพประกอบที่ 1 ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์

จากภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ จะสังเกตเห็นว่า ลักษณะของภาพถ่ายจะเป็นภาพบุคคลเต็มตัวและครึ่งตัวเป็นส่วนใหญ่ เป็นภาพถ่ายแบบหน้าตรง และเฉียงเล็กน้อย บุคคลที่อยู่ในภาพเป็นพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีสวมใส่เครื่องทรงของกษัตริย์ ดุยิ่งใหญ่และสูงส่ง โดยเฉพาะตัวชุดเครื่องทรงถูกปักจุดด้วยทองเกือบทั้งตัว นอกจากนี้ยังถูกประดับ ประดาไปด้วยเครื่องราชอิสริยาภรณ์และพระอิสริยยศต่างๆ ที่มีเครื่องถักกระเป๋ ส่วนฉากหลังเป็นสถานที่ เฉพาะสำหรับชนชั้นสูง ดูคล้ายกับเป็นห้องพระโรงภายในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องใช้ในราชสำนักที่มีความวิจิตรงดงามเป็นองค์ประกอบ อยู่ในฉาก ซึ่งเครื่องใช้ที่ปรากฏนี้มีความสวยงามและที่ความละเอียดอ่อนประณีตเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันก็เป็นสีทองอร่ามสวยงาม

สำหรับกรอบรูปมีลักษณะเป็นกรอบวิทยาศาสตร์ ด้านในมีเส้นขอบสีทองตัดกับตัวกรอบ รูปซึ่งมีสีแดง ช่วยทำให้ภาพมีความเด่นและสวยงาม ส่วนในด้านของการจัดวางพบว่าภาพถ่ายในกลุ่มนี้จะถูกแขวนไว้ในที่สูงๆ รวมทั้งเป็นตำแหน่งที่สำคัญของบ้าน ซึ่งจะทำให้เป็นที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่รับแขกในตัวบ้าน

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว - ฉลองพระองค์สีทองปักเย็บด้วยความละเอียดประณีต - กระบี่ - ฉากหลังที่เป็นที่ประทับ - อุปกรณ์ประกอบฉากสีทองงดงามวิจิตรและประณีต - แขนงไว้ในที่สูง - ตัวภาพมีขนาดใหญ่และอยู่ในตำแหน่งที่คนเห็นชัด - โทนสีภาพออกสีทองๆ - ตำแหน่งอยู่ใกล้กับภาพราชินี 	<ul style="list-style-type: none"> - พระเจ้าแผ่นดิน, กษัตริย์ - เป็นของสูงสำหรับกษัตริย์และใช้ในพิธีที่สำคัญๆ - เครื่องใช้ประจำกายของของทหาร, ตำรวจ และพระเจ้าแผ่นดิน - เป็นสถานที่ของชนชั้นสูงใช้ในราชพิธีสำคัญ ยกที่คนทั่วไปจะเข้าไปได้ - เป็นสิ่งของที่ควรคู่กับชนชั้นสูงและเป็นของที่มีคุณค่าสูงหายาก - ความเคารพและเทิดทูน - เป็นการให้ความสำคัญแก่ภาพ - สีทองมักเป็นสีที่ถูกใช้ในสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น พานพุ่ม, ฉลองพระองค์ - เป็นสิ่งที่ควรคู่กัน

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาพถ่ายตกแต่งบ้านที่เป็นภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยสัญลักษณ์ที่ว่าด้วยเรื่องของความรักและความเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งในที่นี้สามารถพบเห็นได้จากการนำเอาภาพถ่ายไปติดตั้งไว้ในที่สูงกว่าภาพในกลุ่มอื่นๆ ขณะเดียวกันก็ยังเป็นตำแหน่งที่เป็นจุดสนใจของบ้าน เช่น พื้นที่ในห้องรับแขก ซึ่งทั้งหมดได้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญและการยกย่องบุคคลที่อยู่ในภาพ ในส่วนขององค์ประกอบอื่นๆ เช่น ชุดเครื่องทรงที่สวมใส่ มีการปักเย็บด้วยความประณีตเรียบร้อย ตัวชุดมีส่วนผสมของทองซึ่งเป็นสิ่งของที่มีค่ามาก และเหมาะสมกับราชวงศ์ชั้นสูง นอกจากนี้ฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากยังเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นถึงบริบทของการเป็นสถานที่พิเศษและเฉพาะเจาะจง ซึ่งคนทั่วไปไม่สามารถเข้าไปได้โดยง่าย

1.2 ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถฯ

ภาพประกอบที่ 2 ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

จากภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ จะสังเกตเห็นว่า ลักษณะของภาพถ่ายจะเป็นภาพบุคคลเต็มตัวและครึ่งตัวเป็นส่วนใหญ่ เป็นภาพถ่ายแบบหน้าตรง และเฉียงเล็กน้อย บุคคลที่อยู่ในภาพเป็นพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีสวมใส่เครื่องทรงของกษัตริย์ ตัวชุดเครื่องทรงมีการปักฉลุด้วยทองคำเกือบทั้งตัว ทำให้ดูมีค่า นอกจากนี้ที่ตัวชุดยังถูกประดับประดาไปด้วยเครื่องราชอิสริยาภรณ์และพระอิสริยยศต่างๆ ที่มีเครื่องหมายที่เฉพาะ ส่วนฉากหลังเป็นสถานที่เฉพาะสำหรับชนชั้นสูง ดูคล้ายกับเป็นท้องพระโรงภายในพระบรมมหาราชวังและเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องใช้ในราชสำนักที่มีความวิจิตรงดงามเป็นองค์ประกอบอยู่ในฉาก ซึ่งเครื่องใช้ที่ปรากฏนี้มีความสวยงามและความละเอียดอ่อนประณีตเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันก็เป็นสีทองซึ่งเป็นสีแห่งความมงคล เหมาะแก่การนำไปใช้ประกอบในพิธีการสำคัญๆ ต่างๆ

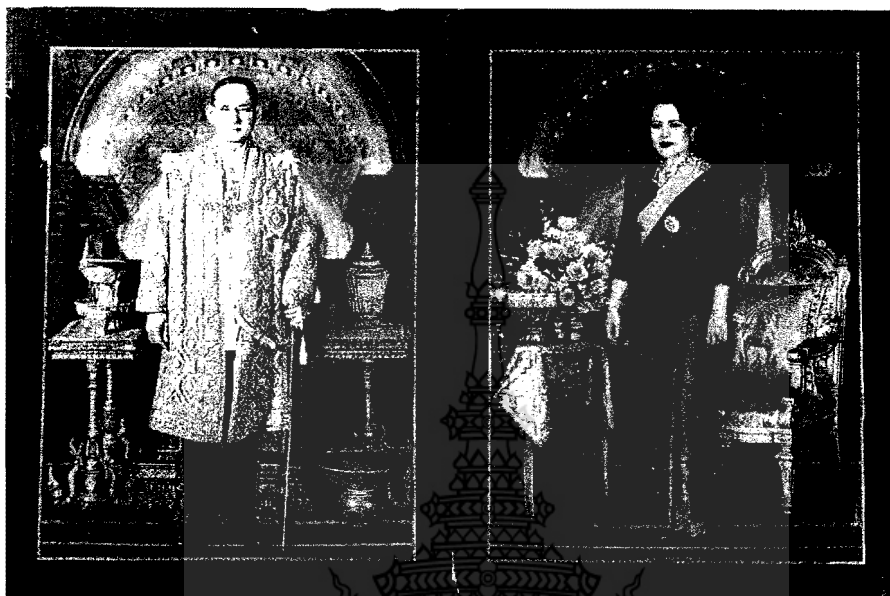
สำหรับกรอบรูปมีลักษณะเป็นกรอบวิทยาศาสตร์ ด้านในมีเส้นขอบสีทองตัดกับตัวกรอบรูปซึ่งมีสีแดง ช่วยทำให้ภาพมีความเด่นและสวยงาม ส่วนในด้านของการจัดวางพบว่าภาพถ่ายในกลุ่มนี้จะถูกแขวนไว้ในที่สูงๆ และเป็นตำแหน่งที่สำคัญของบ้านทั้งนี้เพื่อให้คนในบ้านได้เคารพบูชา

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง(Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว - ฉลองพระองค์สีทองปักเย็บด้วย ความละเอียดประณีต - กระบี่ - ฉากหลังที่เป็นที่ประทับ - อุปกรณ์ประกอบฉากสีทอง งดงามวิจิตรและประณีต - แขนงไว้ในที่สูง - ตัวภาพมีขนาดใหญ่ และอยู่ในตำแหน่งที่คนเห็นชัด - โทนสีภาพออกสีทองๆ - เป็นภาพคู่กับสมเด็จพระบรมราชินีนาถฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - พระเจ้าแผ่นดิน, กษัตริย์ - เป็นของสูงสำหรับกษัตริย์ และใช้ในพิธีที่สำคัญๆ - เครื่องใช้ประจำกายของ ของทหาร, ตำรวจ และ พระเจ้าแผ่นดิน - เป็นสถานที่ของชนชั้นสูงใช้ใน ราชพิธีสำคัญ ยากที่คนทั่วไปจะ เข้าไปได้ - เป็นสิ่งของที่ควรคู่กับชนชั้นสูง และเป็นของที่มีคุณค่าสูงหายาก - ความเคารพและเทิดทูน - เป็นการให้ความสำคัญแก่ภาพ - สีทองมักเป็นสีที่ถูกใช้ใน สถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น พานพุ่ม, ฉลองพระองค์ - เป็นของที่ควรคู่แก่กัน

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาพถ่ายตกแต่งบ้านที่เป็นภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ กับสมเด็จพระบรมราชินีนาถฯ ที่ทรงถ่ายคู่กัน ภาพนี้มีสัญลักษณ์ที่ว่าด้วยเรื่องของความรักและความเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ปรากฏให้เห็นอยู่ นั่นก็คือ ลักษณะของการนำเอาภาพถ่ายไปติดตั้งไว้ในที่สูงภายในบ้าน เพื่อแสดงออกถึงการยกย่อง บูชา ขณะเดียวกันภาพก็ยังคงจัดวางไว้ในตำแหน่งที่เป็นจุดสนใจของบ้านด้วยเช่นเดียวกัน ในที่นี้ คือ พื้นที่ในห้องรับแขก ซึ่งทั้งหมดได้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญและการยกย่องบุคคลที่อยู่ในภาพเป็นอย่างมาก นอกจากนี้องค์ประกอบของตัวภาพถ่ายยังปรากฏว่ามีสิ่งของที่มีค่าและเหมาะสมกับราชวงศ์ชั้นสูง เช่น ฉาก เป็นต้น

1.3 ภาพถ่ายสมเด็จพระบรมราชินีนาถฯ

ภาพประกอบที่ 3 ภาพถ่ายสมเด็จพระบรมราชินีนาถฯ

ภาพที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกเหนือจากภาพของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชแล้ว ยังปรากฏภาพของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่อยู่ติดกัน โดยลักษณะของภาพคือ เป็นภาพถ่ายบุคคลเต็มตัวอยู่ในท่าประทับยืนสวมใส่ฉลองพระองค์สีแดงสด มีสายสพายและเครื่องประดับของสตรีเป็นองค์ประกอบอยู่ในตัวชุด และดูมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนจากหลังเป็นพื้นที่ที่ดูคล้ายกับห้องพระโรงหรือที่ประทับภายในของพระบรมมหาราชวัง ดูแล้วให้ความรู้สึกถึงความสมพระเกียรติเหมาะสมกับราชินิกุลชั้นสูง โดยเฉพาะพรมที่มีสีสีแดงตัดกับองค์ประกอบของฉากที่เป็นสีทอง ส่งผลให้ภาพมีความเด่นสง่าและสวยงาม ส่วนแจกันดอกไม้ให้ความสดชื่นดูอ่อนหวานซึ่งสอดคล้องกับบุคลิกของผู้หญิงที่มักจะเป็นคนที่อ่อนโยนและชอบความสวยงาม

สำหรับกรอบรูปมีลักษณะเป็นกรอบวิทยาศาสตร์ ด้านในมีเส้นขอบสีทองตัดกับตัวกรอบรูปซึ่งมีสีแดง ช่วยทำให้ภาพมีความเด่นและสวยงาม ส่วนในด้านของการจัดวางพบว่าภาพถ่ายในกลุ่มนี้จะถูกจัดไว้ใกล้กับภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ขณะเดียวกันก็จะถูกแขวนไว้ในที่สูงๆ และเป็นตำแหน่งที่สำคัญของบ้าน ทั้งนี้ดูจากการวางตำแหน่งแล้วเหมือนว่าอยากจะบอกให้คนอื่นๆ ได้รับทราบถึงความภาคภูมิใจที่มีต่อภาพ(การนำมาติดตั้งไว้ในที่สำคัญภายในบ้าน ซึ่งจะสามารถมองเห็นได้ง่ายและสะดวก)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ภาพพระบาทสมเด็จพระราชินีฯ - ฉลองพระองค์สีทองปักเย็บด้วยความละเอียดปราณีต - ดอกไม้ - ฉากหลังที่เป็นที่ประทับ - อุปกรณ์ประกอบฉากสีทองงดงามวิจิตรและประณีต - แขนงไวโนที่สูง - ตัวภาพมีขนาดใหญ่และอยู่ในตำแหน่งที่คนเห็นชัด - โทนสีภาพออกสีทองๆ - ตำแหน่งอยู่ใกล้กับภาพพระเจ้าอยู่หัวฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - คู่ครองของพระเจ้าแผ่นดิน, เชื้อพระวงศ์ชั้นสูง - เป็นของสูงสำหรับเชื้อพระวงศ์และใช้ในพิธีที่สำคัญๆ - ความงาม, เป็นของที่คู่กับสตรี - เป็นสถานที่ของชนชั้นสูงใช้ในราชพิธีสำคัญ ยากที่คนทั่วไปจะเข้าไปได้ - เป็นสิ่งของที่ควรคู่กับชนชั้นสูงและเป็นของที่มีคุณค่าสูงหายาก - ความเคารพและเทิดทูน - เป็นการให้ความสำคัญแก่ภาพ - สีทองมักเป็นสีที่ถูกใช้ในสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น พานพุ่ม, ฉลองพระองค์ - เป็นของคู่กัน

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาพถ่ายตกแต่งบ้านที่เป็นภาพของพระสมเด็จพระบรมราชินีนาถฯ ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึง ความเป็นชนชั้นกษัตริย์ที่ควรค่าแก่ประชาชนคนไทยทั่วไปที่ต้องให้ความเคารพและความเทิดทูน ตัวหมายที่บ่งบอกถึงแนวความคิดดังกล่าวก็คือ การจัดวางภาพถ่ายไวโนที่สูงกว่าภาพของบุคคลทั่วไป ตัวภาพมีขนาดใหญ่ซึ่งถูกใส่กรอบรูปติดแขนงไวโนเป็นอย่างดี และวางอยู่ในตำแหน่งที่เป็นจุดสนใจของบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นการให้ความสำคัญกับภาพเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันก็อยู่ใกล้กับภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ทรงเป็นเจ้าแผ่นดินหรือชนชั้นเชื้อพระวงศ์เหมือนกัน

1.4 ภาพถ่ายสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ

ภาพประกอบที่ 4 ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ

ในส่วนของภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีลักษณะโดดเด่นอีกภาพหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือ ภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี เป็นภาพบุคคลครึ่งตัวถ่ายแบบหน้าตรง บุคคลที่อยู่ในภาพคือพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์หนึ่งที่ปวงชนชาวไทยได้ให้ความเคารพนับถือ ทั้งนี้เรามักจะพบเห็นภาพถ่ายหรือสัญลักษณ์อื่นๆ เกี่ยวกับพระองค์ท่านติดตั้งไว้ในบ้านเพื่อเป็นสิริมงคลแก่คนที่อยู่อาศัย ภาพเน้นไปที่เครื่องแบบที่ท่านทรงสวมใส่ ตัวชุดถูกประดับตกแต่งไปด้วยสายสะพาย เหรียญ และพระอิสริยยศชั้นต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงพระเกียรติภูมิและความยิ่งใหญ่เกรียงไกรของพระเจ้าแผ่นดินได้เป็นอย่างดี ส่วนฉากหลังเป็นแบบเรียบง่าย ที่ไม่ใช่เป็นฉากของพระบรมมหาราชวังเหมือนกับภาพอื่นๆ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้ดูรู้ว่าต้องการเน้นหรือให้ความสำคัญกับคนที่ถูกถ่ายมากกว่าสิ่งอื่นๆ

สำหรับกรอบรูปมีลักษณะเป็นกรอบวิทยาศาสตร์ ที่ตัวกรอบมีลวดลายสวยงาม ด้านในมีเส้นขอบสีทองตัดกับตัวกรอบรูปซึ่งมีสีแดง ช่วยทำให้ภาพมีความเด่นและสวยงาม ส่วนในด้านของการจัดวางพบว่าภาพถ่ายในกลุ่มนี้จะถูกแขวนไว้ในที่สูงๆ และเป็นตำแหน่งที่สำคัญของบ้านทั้งนี้เพื่อให้คนในบ้านได้เคารพบูชา

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ

รูปสัญลักษณ์ (Sign)	ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ภาพถ่ายรัชกาลที่ 5 - เครื่องแบบทหารพร้อมเครื่องราชอิสริยาภรณ์ - ตัวภาพมีขนาดใหญ่และอยู่ในตำแหน่งที่คนเห็นชัด - โทนสีภาพออกสีออกแดงๆ - ตำแหน่งอยู่ใกล้กับภาพพระเจ้าอยู่หัว 	<ul style="list-style-type: none"> - กษัตริย์ในราชวงศ์จักรี - พระเกียรติยศชื่อเสียง - เป็นการให้ความสำคัญแก่ภาพ - สีแดงเป็นสีแห่งนักรบ, ทหาร - มีสถานะภาพในระดับเดียวกัน

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาพถ่ายในรัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี ทรงเป็นภาพที่มีคุณค่าภาพหนึ่งในบรรดาหลายๆ ภาพที่ใช้ตกแต่งบ้าน ทั้งนี้จะสังเกตเห็นว่าลักษณะของการจัดวางภาพถ่ายจะถูกติดตั้งอยู่เหนือภาพอื่นๆ ทั่วไป ขณะเดียวกันตัวภาพจะมีขนาดใหญ่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่ภาพนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ส่วนชุดที่เป็นเครื่องแบบทหารพร้อมกับสายสะพาย เหรียญ ฯลฯ เป็นตัวหมายที่บ่งบอกให้เห็นถึงสถานะภาพทางสังคม ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้วบุคคลทั่วไปไม่มีสิทธิ์ในการสวมใส่ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการหรือเจ้าแผ่นดินเท่านั้น สำหรับภาพนี้เป็นการแสดงออกถึงความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าแผ่นดินไทยที่สะท้อนให้เห็นจากการสวมใส่ชุดเครื่องแบบทหารอย่างเป็นทางการพร้อมๆ กับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างๆ ที่ติดอยู่บนตัวเครื่องแบบ ซึ่งทั้งหมดเป็นการบอกถึงพระเกียรติคุณของพระองค์ท่านที่ทรงมีจากการเป็นพระมหากษัตริย์ไทย ส่วนตำแหน่งของภาพเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าอยู่ในจุดสนใจของการมองเห็น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทความสำคัญของภาพได้อีกประการหนึ่ง

1.5 ภาพถ่ายสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ และภาพพระบรมวงศานุวงศ์

ภาพประกอบที่ 5 ภาพถ่ายสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ และพระบรมวงศานุวงศ์

สำหรับในส่วนของภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ พบว่าภายในกรอบรูปเดียวกันเป็นภาพชุดของพระบรมวงศานุวงศ์ทั้ง 3 พระองค์ คือภาพถ่ายของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงสวมใส่ชุดเครื่องแบบทหารบก ถัดมาเป็นภาพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาดจักรีสิรินธรฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงสวมใส่เครื่องแบบของทหารอากาศ ตัวชุดเป็นสีน้ำเงิน ส่วนอีกภาพหนึ่งเป็นภาพของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ที่ทรงสวมใส่ชุดเครื่องแบบทหารเรือ ซึ่งเป็นชุดสีขาว

ในส่วนกรอบรูปมีลักษณะค่อนข้างเก่า มีเนื้อไม้บางส่วนได้หลุดและชำรุดไปบ้าง ซึ่งแสดงว่าเป็นภาพเก่าที่ถูกใช้มานาน สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ ภายในกรอบรูปจะเป็นภาพที่รวมทั้ง 3 พระองค์อยู่ด้วยกัน เหมือนเป็นว่าพี่น้องกัน และมีการสวมใส่ชุดเครื่องแบบทหารทั้งสามเหล่าทัพ ได้แก่ กองทัพบก กองทัพอากาศ และกองทัพอากาศ ซึ่งทั้งสามเหล่าทัพนี้ถือเป็นกองกำลังสำคัญของชาติไทยที่จำเป็นต้องคอยปกป้องและรักษาอธิปไตยของชาติเอาไว้ โดยภาพจะติดไว้ในที่สูงเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ และพระบรมวงศานุวงศ์

รูปสัญลักษณ์ (Sign)	ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ภาพพระบรมวงศานุวงศ์ ทั้ง 3 พระองค์ - เครื่องแบบทหาร - เครื่องประดับแบบเต็มยศ - ตัวภาพมีขนาดใหญ่ และอยู่ในตำแหน่งที่คนเห็นชัด - กรอบรูปเก่า - ตำแหน่งอยู่ใกล้กับภาพพระเจ้าอยู่หัว 	<ul style="list-style-type: none"> - ลำดับพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี - ทหารบก ทหารอากาศ และทหารเรือ - เป็นการให้ความสำคัญแก่ภาพ - ถูกใช้มานาน,เก่า - มีสถานะภาพในระดับเดียวกัน

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาพถ่ายของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณฯ สยามมกุฎราชกุมาร ภาพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธรฯ สยามบรมราชกุมารี และภาพของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เป็นการลำดับชั้นของพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีที่มีการเรียงลำดับพระอิสริยยศไว้อย่างชัดเจน โดยเริ่มจากพระองค์โตไล่ลงมาจนถึงพระองค์เล็ก ซึ่งภาพทั้งสามพระองค์นี้เน้นให้เห็นถึงความผูกพันทางสายเลือดและพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน

ส่วนชุดของเครื่องแบบทหารทั้งสามเหล่าทัพ เป็นสัญลักษณ์ของกองทัพบก กองทัพอากาศ และกองทัพเรือ ตามลำดับ ซึ่งทั้งสามเหล่าทัพนี้ถือว่าเป็นกองกำลังสำคัญของชาติไทยในการปกป้องและรักษาอธิปไตยประเทศไทย โดยการจัดวางจะอยู่ในที่สูงเช่นเดียวกับภาพของพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่นๆ ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญและเทิดทูน

2. ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ

ในส่วนภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ จากการศึกษาพบว่า ภาพถ่ายในกลุ่มนี้มีทั้งสิ้น 32 ภาพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาพพระพุทธรูปที่นับถือ มีบางส่วนที่เป็นภาพบุคคลใกล้ชิดที่บวชเรียนเป็นพระมาแล้วถ่ายภาพใส่กรอบนำมาติด นอกจากนี้เป็นภาพกิจกรรมต่างๆ ไปเกี่ยวกับงานประเพณี เช่น งานศพ ฯลฯ โดยในที่นี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกเหลือ 5 ภาพ ดังนี้

2.1 ภาพพระพุทธรูป

ภาพประกอบที่ 6 ภาพถ่ายพระพุทธรูป

สำหรับในส่วนของการถ่ายภาพที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณี พบว่าเป็นภาพของพระพุทธรูปซึ่งเป็นตัวแทนของศาสนาพุทธ เป็นสิ่งที่ชาวไทยทั่วไปได้ให้ความเคารพบูชาและกราบไหว้ สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ที่กรอบรูปมีทองคำปิดอยู่บริเวณด้านล่างของตัวภาพซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

ส่วนกรอบรูปทำมาจากไม้ที่อยู่ในสภาพที่ดี ตัวกรอบเป็นสีทองและมีลวดลายประดับสวยงาม ในขณะที่ภาพจะถูกติดไว้ในที่สูงเหมือนกับภาพของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายพระพุทธรูป

รูปสัญลักษณ์ (Sign)	ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - พระพุทธรูป - ทำนังวิปัสสนากรรมฐาน - แผ่นทองที่ปิดอยู่บนกรอบรูป - ติดไว้ในที่สูง - ติดไว้ใกล้กับภาพพระสงฆ์อื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ศาสนาพุทธ, ความเลื่อมใส - ปฏิบัติ เคารพครัดในศีล - ความเลื่อมใสบูชา - การให้ความเคารพและนับถือ - มีสถานะภาพในระดับเดียวกัน

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการมีจิตใจที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นับเป็นความเชื่อทางวัฒนธรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธที่มักจะกราบไหว้บูชาพระพุทธรูป ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของศาสนา โดยเฉพาะชาวไทยพุทธจะให้ความเลื่อมใสและศรัทธามาก มีบางคนถึงกับนำเอาแผ่นทองคำเปลวมาติดที่ตัวรูปและทำการกราบไหว้บูชา

สำหรับการจัดวางตัวภาพ สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ภาพจะถูกจัดวางในตำแหน่งสูงในระดับเดียวกันกับภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และภาพของพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่นๆ ซึ่งก่อนหน้านี้ได้ถูกจัดวางไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2.2 ภาพพระสงฆ์

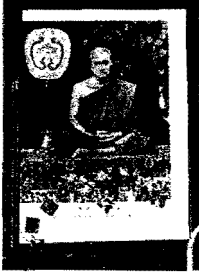

ภาพประกอบที่ 7 ภาพถ่ายพระสงฆ์

สำหรับในส่วนของภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณี พบว่าเป็นภาพของพระสงฆ์ที่บุคคลคนในบ้านได้ให้ความเคารพบูชา ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นพระอาจารย์เกจิชื่อดังที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเป็นอย่างดี ลักษณะของภาพเป็นภาพถ่ายบุคคลทำนงวิปัสสนา สวมใส่เครื่องแบบสงฆ์มีสีเหลืองชัดเจน ที่พัฒนาเป็นองค์ประกอบจาก สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ที่กรอบรูปมีทองคำปิดอยู่บริเวณด้านล่างของตัวภาพซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

ส่วนกรอบรูปทำมาจากไม้ที่ดูค่อนข้างเก่าแต่ก็ยังอยู่ในสภาพที่ดี นอกจากนี้สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ตัวภาพจะถูกติดไว้ในที่สูงเหมือนกับภาพของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายพระสงฆ์

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - เครื่องแบบพระสงฆ์ - ทำเนียบวิปัสสนากรรมฐาน - ทองที่ปิดอยู่บนกรอบรูป - ติดไว้ในที่สูง - ติดไว้ใกล้กับภาพพระสงฆ์อื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ศาสนา, ความเลื่อมใส - พระนักปฏิบัติ เคร่งครัดในศีล - ความเลื่อมใสบูชา - การให้ความเคารพและนับถือ - มีสถานะภาพในระดับเดียวกัน

สำหรับในส่วนของการถ่ายภาพที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณี นอกจากจะเป็นภาพถ่ายพระพุทธรูปที่บูชาแล้ว ยังมีภาพถ่ายของพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปแขวนติดบูชาไว้ในบ้านด้วยเช่นเดียวกัน โดยส่วนใหญ่มักเป็นพระอาจารย์เกจิชื่อดังที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเป็นอย่างดี ลักษณะของภาพเป็นภาพถ่ายบุคคลท่านั่งวิปัสสนา สวมใส่เครื่องแบบสงฆ์มีสีเหลืองชัดเจน ฉากหลังเป็นต้นไม้(ต้นโพธิ์) สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ก็คือ ที่บริเวณกรอบรูปด้านหน้ามีทองคำเปลวปิดอยู่ ซึ่งเหมือนกับว่าเป็นการบูชาและเคารพต่อภาพ

ส่วนกรอบรูปทำมาจากไม้ที่ดูค่อนข้างเก่าแต่ก็ยังอยู่ในสภาพที่ดี นอกจากนี้สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ตัวภาพจะถูกติดไว้ในที่สูงเหมือนกับภาพของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

2.3 ภาพพระสงฆ์แบบถ่ายหมู่

ภาพประกอบที่ 8 ภาพถ่ายพระสงฆ์แบบหมู่

สำหรับภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณีที่เป็นภาพหมู่ ได้แก่ภาพของอาจารย์เกจิที่มีชื่อเสียงรวมทั้งสิ้น 9 รูป ซึ่งอยู่ในกรอบเดียวกัน ลักษณะของการถ่ายทั้งหมดเป็นแบบทำนักรรรมฐานวิปัสสนา ท่าทางดูสงบและเคร่งครัด บุคคลในภาพค่อนข้างดูมีอายุอยู่ในวัยชรา(สังเกตเห็นได้จากเส้นผมสีขาวและใบหน้าที่ดูชรามาก) ส่วนฉากหลังเป็นสถานที่คล้ายกับปราสาทหรือทับหลังที่มีภาพของพระพุทธรูปตั้งรวมอยู่ด้วย

ส่วนกรอบรูปทำมาจากไม้ซึ่งอยู่ในสภาพที่ดี ตัวกรอบรูปเป็นสีเนื้อไม้ออกน้ำตาลๆ คล้ายกับสีของเครื่องแต่งกายสงฆ์ในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ตัวภาพจะถูกติดไว้ในตำแหน่งที่สูง เหมือนกับภาพพระสงฆ์รูปอื่นๆ ที่มีอยู่ในบ้าน

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายพระสงฆ์แบบหมู่

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - เครื่องแบบพระสงฆ์ - ทำนักรรรมฐานวิปัสสนา - พระสงฆ์หลายๆ รูป - ติดไว้ในที่สูง - ติดไว้ใกล้กับภาพพระสงฆ์อื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ศาสนา, ความเลื่อมใส - พระนักปฏิบัติ เคร่งครัดในศีล - รวมพระนักปฏิบัติดีๆ เข้าด้วยกัน - การให้ความเคารพและนับถือ - มีสถานะภาพในระดับเดียวกัน

สำหรับในส่วนของภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณี ภาพต่อไปจะเป็นภาพบุคคลแบบหมู่ของพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่น่าเชื่อถือของคนทั่วไป รวมแล้วทั้งสิ้น 9 รูป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทำนักรรรมฐานวิปัสสนาธรรมสมาธิชุดพระสงฆ์ ลักษณะภาพเต็มตัวเห็นรายละเอียดได้อย่างชัดเจนว่าใครเป็นใคร

ส่วนกรอบรูปเป็นกรอบวิทยาศาสตร์แข็งแรงสวยงาม เป็นสีลายไม้คล้ายกับสีเครื่องนุ่งห่มของพระสงฆ์ ที่ตัวกรอบมีเส้นสีทองล้อมรอบสวยงาม ในส่วนของการติดตั้งภาพนี้จะถูกแขวนไว้ในที่สูงเหมือนกับภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ แต่แยกกลุ่มหรือพื้นที่กันอย่างชัดเจน โดยภาพนี้จะแขวนรวมอยู่ในกลุ่มภาพของพระสงฆ์ และภาพของพระพุทธรูปต่างๆ

2.4 ภาพพระสงฆ์ที่เป็นญาติพี่น้อง

ภาพประกอบที่ 9 ภาพถ่ายพระสงฆ์ที่เป็นญาติพี่น้อง

สำหรับภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณี เป็นภาพถ่ายของบุคคลใกล้ชิดที่เป็นญาติพี่น้อง หรือคนสนิท ซึ่งครั้งหนึ่งได้ผ่านการบวชพระมาแล้วนำภาพตอนที่ตนเองบวชเป็นพระมาแขวนหรือติดตั้งไว้ในบ้าน(เป็นความเชื่อของคนไทยที่มีจิตใจเลื่อมใสในศาสนาพุทธ โดยเชื่อว่าเมื่อชายไทยที่มีอายุครบ 20 ปี บริบูรณ์จะต้องเข้าพิธีบวชพระหรืออุปสมบท) ซึ่งเป็นภาพถ่ายขาว-ดำ ที่บันทึกในห้องถ่ายภาพ(Studio) โดยลักษณะของภาพจะมีความคมชัดค่อนข้างสูง และมีการจัดแสงไฟในการถ่ายซึ่งทำให้ภาพมีความสวยงาม น่าสนใจ

ส่วนกรอบรูปทำมาจากไม้ซึ่งอยู่ในสภาพเก่า เนื้อไม้บางส่วนได้หลุดไปบ้างตามกาลเวลา สำหรับการติดตั้งรูปเป็นที่น่าสังเกตก็คือ ตัวภาพจะอยู่แขวนไว้ในบริเวณภาพถ่ายของญาติพี่น้อง และคนใกล้ชิด ซึ่งลักษณะการติดจะไม่นำไปรวมกับภาพในกลุ่มอื่นๆ เช่น พระพุทธรูป หรือภาพของพระบรมวงศานุวงศ์ ขณะเดียวกันตำแหน่งของการติดตั้งก็อยู่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับภาพของญาติพี่น้องทั่วไปที่ไม่ได้บวชเป็นพระภิกษุ นี้ก็จะอยู่สูงกว่าอย่างชัดเจน แม้ว่าบุคคลในภาพนั้นจะมีอายุหรือความอาวุโสมากกว่าก็ตาม

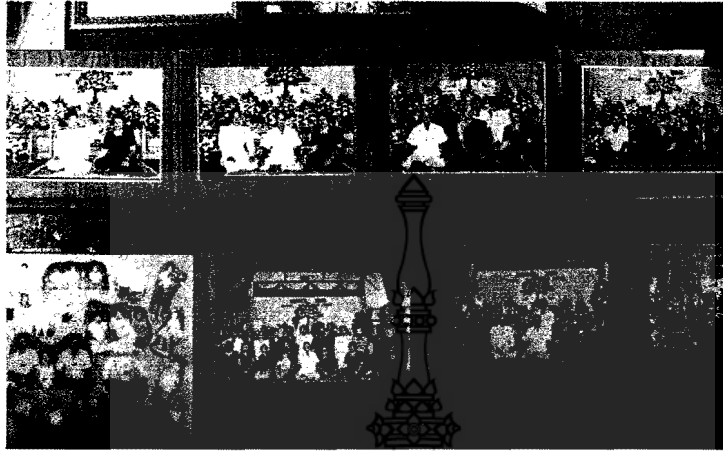
ตารางที่ 9 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายพระสงฆ์ที่เป็นญาติพี่น้อง

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - บุคคลในเครื่องแบบพระสงฆ์ - เครื่องแบบพระสงฆ์ - ภาพขาว - ดำ - ถ่ายใน Studio - กรอบรูปไม้ที่ดูเก่าแก่ - ติดไว้ใกล้กับภาพพี่ๆ น้องๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - คนในครอบครัว, ญาติพี่น้อง - ศาสนาพุทธ, ความเลื่อมใส - เก่าแก่, อดีต - เป็นภาพที่มีความสำคัญ - ผ่านกาลเวลามายาวนาน - ความผูกพันในสายเลือด

สำหรับในส่วนของการถ่ายภาพที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณี นอกจากจะเป็นภาพถ่ายพระพุทธรูปที่บูชาแล้ว ยังปรากฏภาพถ่ายบุคคลใกล้ชิดหรือญาติพี่น้องที่บวชเป็นพระ แขนงไว้รวมอยู่กับเครื่องบูชาด้วย โดยภาพๆ นี้จะเป็นภาพขาว-ดำ ที่บันทึกในห้องบันทึกภาพ มีการจัดแสงไฟและการตกแต่งภาพดูแล้วเป็นมืออาชีพที่เปิดให้บริการถ่ายรูปโดยเฉพาะ ลักษณะของภาพเป็นแบบครึ่งตัว ตัวภาพเน้นไปที่รายละเอียดของใบหน้าและเครื่องแต่งกาย ที่ด้านล่างของตัวภาพมีชื่อร้านพิมพ์กำกับไว้ด้วยตัวอักษรสีทองปรากฏชัดเจน

ส่วนกรอบรูปทำมาจากไม้ที่ดูค่อนข้างเก่าเก็บ มีบางส่วนที่ชำรุดไปบ้าง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเก่าแก่ได้เป็นอย่างดี โดยลักษณะของการติดจะไว้ในที่ที่ค่อนข้างสูงเหมือนกับภาพของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ เพียงแต่อยู่คนละกลุ่มกัน ข้อสังเกตที่น่าสนใจก็คือ ภาพนี้จะอยู่สูงกว่าตำแหน่งภาพของญาติพี่น้องทั่วไปแม้ว่าจะมีความอาวุโสกว่าก็ตาม แสดงให้เห็นว่าเป็นการให้ความสำคัญกับสถานภาพระหว่างบุคคลที่เป็นปูชนียธรรมดากับบุคคลที่อยู่ในเพศบรรพชิตได้อย่างชัดเจน โดยดูได้จากตำแหน่งการติดตั้งภาพ

2.10 ภาพถ่ายงานศพ

ภาพประกอบที่ 10 ภาพถ่ายงานศพ

ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณีที่น่าสนใจอีกภาพหนึ่ง ก็คือ ภาพงานศพ ซึ่งเป็นภาพที่นิยมถ่ายกันโดยทั่วไป โดยเฉพาะเมื่อเวลาถึงงานศพเจ้าภาพในงานก็มักจะถ่ายภาพแขกและญาติพี่น้องที่มาร่วมงานเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึกเสมอ สำหรับสถานที่ที่ใช้สำหรับถ่ายภาพก็จะเป็นบริเวณหน้างานซึ่งเป็นที่ตั้งของพิธีกรรม บริเวณแห่งนี้จะถูกประดับประดาไปด้วยดอกไม้และของบูชาอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการประกอบพิธี คนที่มาร่วมงานมักจะสวมใส่เสื้อผ้าสีดำและสีขาวตามประเพณีนิยม โดยลักษณะของภาพถ่ายจะมีทั้งถ่ายเดี่ยวและถ่ายหมู่ปะปนกันไป

ส่วนกรอบรูปเป็นกรอบวิทยาศาสตร์ เป็นมีสีเนื้อไม้ดูสวยงามและแข็งแรง ตัวกรอบมีลักษณะค่อนข้างใหม่ สำหรับการติดตั้งรูปจะอยู่ในบริเวณตำแหน่งทั่วไปที่มีความสูงไม่มากนัก และมักจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มๆ

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายงานศพ

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - บุคคลที่อยู่ในเครื่องแบบสงฆ์ - บุคคลที่เป็นญาติพี่น้อง - ฉากหลังเป็นงานศพ - ติดไว้ใกล้กับภาพที่เป็นงานในลักษณะเดียวกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวแทนของศาสนาพุทธ - สายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน - เป็นสักขีพยานบอกให้ทราบว่าเป็นงานศพ - ความใกล้ชิดและผูกพันกันในสายเลือดและญาติพี่น้อง

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่าภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณี ยังปรากฏภาพถ่ายงานศพซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อของคนไทยทั่วไป โดยลักษณะของภาพถ่ายที่เห็นพบว่า เป็นภาพลักษณะของการถ่ายหมู่หลายๆ คน มีบุคคลที่สวมใส่เครื่องแบบสงฆ์อยู่ตรงกลาง คาดว่าคงเป็นญาติที่บวชเณรเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้เสียชีวิตที่จากไป โดยภาพถ่ายหมู่ยังแสดงให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ในกลุ่มเครือญาติพี่น้องที่มีความผูกพันซึ่งกันและกัน ตามแบบฉบับของคนไทยที่มักจะรักพวกพ้องของตนเอง โดยถ้ามีกิจกรรมใดๆ ก็มักจะช่วยเหลือจุนเจือกัน โดยเฉพาะงานศพซึ่งเป็นงานที่ต้องแสดงถึงความรักและความเคารพ ส่วนบุคคลที่สวมเครื่องแบบสงฆ์เป็นตัวแทนของญาติพี่น้องที่มีความเชื่อเรื่องการบวชเณรเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย

ส่วนกรอบรูปเป็นกรอบวิทยาศาสตร์ที่ดูค่อนข้างสดและดูใหม่ แสดงว่าเป็นภาพถ่ายใหม่ที่ไม่นานมากเท่าไร สำหรับการแขวนจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ไม่ปนกัน โดยที่ลักษณะของการติดจะไม่สูงมากนัก

3. ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ

ภาพถ่ายที่ใช้ตกแต่งบ้านในส่วนภาพที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ มีด้วยกันทั้งสิ้น 77 ภาพ โดยส่วนใหญ่จะเป็นภาพบุคคลในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ และญาติพี่น้องที่มีสายสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นพี่น้องกัน สำหรับภาพถ่ายที่ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์นั้นจะเป็นภาพที่มีลักษณะของการใช้สัญลักษณ์ปรากฏให้เห็นในภาพถ่ายอย่างชัดเจน ทั้งจากตัวของภาพถ่ายและบริบทของการจัดวาง เช่น ลักษณะของการติดตั้ง ตำแหน่งการจัดวาง ฯลฯ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ในเบื้องต้นแล้วทั้งหมดจะต้องมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับประเด็นของการวิจัยในครั้งนี้ โดยภาพถ่ายในกลุ่มนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกภาพเหลือจำนวน 5 ภาพ ที่สำคัญๆ ดังนี้

3.1 ภาพถ่ายการรับพระราชทานปริญญา

ภาพประกอบที่ 11 แสดงภาพถ่ายต่างๆ ที่อยู่ในบ้าน

ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ เป็นภาพที่ปรากฏชัดเจนภายในตัวบ้าน คือ ภาพบุคคลขณะรับพระราชทานปริญญาบัตรจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี โดยลักษณะของภาพเป็นการถ่ายเต็มตัวเห็นรายละเอียดและสถานที่ได้อย่างชัดเจน

ส่วนกรอบรูปเป็นกรอบวิทยาศาสตร์ เป็นมีสีเนื้อไม้ดูสวยงามและแข็งแรง ตัวกรอบมีลักษณะค่อนข้างใหม่ สำหรับพื้นที่การติดตั้งจะถูกนำมาติดไว้บริเวณกลางตัวบ้านคล้ายกับห้องรับแขก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใครเขามาก็จะมองเห็นได้อย่างสะดวก ขณะเดียวกันตัวกรอบภาพก็มีขนาดค่อนข้างใหญ่

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายการรับพระราชทานปริญญาบัตร

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ที่เข้ารับพระราชทานฯ - การสวมใส่ชุดครุยเข้ารับพระราชทานฯ - สมเด็จพระเจ้าลูกเธอฯ - ฉากหลังที่เป็นที่ประทับ - กรอบรูปสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ และมีลวดลายสวยงาม - ติดไว้ในพื้นที่สำคัญ และมองเห็นได้ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - บุคคลที่กำลังได้รับการเชิดชูเกียรติ - ความสำเร็จทางการศึกษาที่กำลังจะได้รับ - ตัวแทนของราชวงศ์ชั้นสูง - เป็นสถานที่ที่จัดขึ้นเฉพาะบุคคล และใช้ในพิธีการที่สำคัญยิ่ง - ความเด่น ยิ่งใหญ่ และเป็นมงคล - ต้องการเน้นหรือแสดงออกให้คนได้เห็นชัดเจน

จากตารางข้างต้นที่เป็นการแสดงภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ เป็นภาพถ่ายเกี่ยวกับการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรของคนในบ้านซึ่งเป็นลูกหลานที่อาศัยอยู่ในบ้าน เนื่องในโอกาสเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษา ลักษณะของตัวภาพเป็นแบบเต็มตัวสามารถเห็นอุปกรณ์ประกอบฉากที่ถูกจัดให้เป็นที่ประทับของราชวงศ์ชั้นสูง เมื่อมองดูภาพรวมๆ แล้วพบว่า ดูสมเกียรติและยิ่งใหญ่สมกับเป็นพิธีการที่สำคัญยิ่ง นอกจากนี้ภาพของการสวมใส่ชุดครุยยังเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสำเร็จในชีวิตทางการศึกษาของคนผู้นั้นด้วย

ส่วนกรอบรูปที่ใหญ่ สง่างาม และดูเป็นมงคลชีวิต เนื่องจากมีสีทองทั้งตัวกรอบขณะเดียวกันวัสดุที่ทำก็มีความละเอียดอ่อนและประณีตศิลป์ ซึ่งดูเหมาะสมแก่พิธีการที่สำคัญและยิ่งใหญ่อย่างกรณีของความสำเร็จการศึกษาที่อาจจะมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่จะได้รับ

3.2 ภาพถ่ายการเข้ารับการประดับยศ

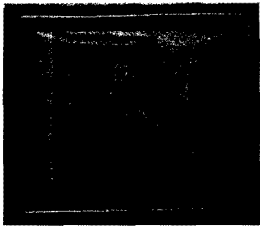

ภาพประกอบที่ 12 ภาพถ่ายการเข้ารับการประดับยศ

ภาพถ่ายที่ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ โดยภาพนี้เป็นภาพถ่ายบุคคลที่กำลังได้รับการประดับยศจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งดูจากลักษณะแล้วคล้ายจะรับราชการทหาร ทั้งนี้สังเกตได้จากชุดเครื่องแบบที่สวมใส่

สำหรับลักษณะของการติดตั้ง พบว่า เป็นภาพที่ถูกแขวนอยู่รวมๆ กับภาพญาติพี่น้องและคนใกล้ชิดในครอบครัว ตัวภาพมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ส่วนกรอบเป็นไม้สัก

ตารางที่ 12 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายการเข้ารับการประดับยศ

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ชุดเครื่องแบบทหาร - การประดับยศ - ฉากหลังที่เป็นประชุมและมีธงชาติไทย - กรอบรูปมีขนาดใหญ่ - ติดไว้ในพื้นที่สำคัญ - และมองเห็นได้ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - การรับใช้ชาติ - เกียรติยศ, การเลื่อนชั้นให้สูงขึ้น - เป็นสถานที่ที่จัดขึ้นเฉพาะบุคคลและใช้ในพิธีการที่สำคัญๆ - การให้ความสำคัญแก่ภาพ - ต้องการเน้นหรือแสดงออกให้คนได้เห็นชัดเจน

จากตารางในข้างต้น สัญญาของภาพถ่ายที่ปรากฏให้เห็นนี้เป็นสิ่งยืนยันที่แสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาหรือเหตุการณ์สำคัญของชีวิต นั่นคือ การได้เลื่อนยศหรือตำแหน่งที่สูงขึ้น ภาพถ่ายที่เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความสำเร็จนี้นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับชีวิตของผู้ที่ได้รับราชการ เพราะเป็นหลักฐานชิ้นหนึ่งที่บอกให้คนรู้ถึงสถานภาพของบุคคลที่อยู่ในภาพนั้นได้ อย่างในกรณีนี้ ก็คือ เป็นการเพิ่มวิทยฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่การงานให้มีระดับที่สูงขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นรางวัลตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และมีประสิทธิภาพทำให้งานราชการมีความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะบรรยากาศในภาพถ่ายซึ่งดูเหมือนจะเป็นห้องที่ถูกจัดขึ้นมาเป็นการเฉพาะกิจเพื่อประกอบพิธีสำคัญดังกล่าว ขณะเดียวกันบุคคลที่อยู่ในภาพยังสวมใส่ชุดเครื่องแต่งกายของทหาร โดยภาพถ่ายจะเป็นลักษณะของผู้ที่เข้ารับการติดยศได้เพียงไหล่เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้ติดเครื่องวิทยฐานะแก่ผู้เข้ารับการเลื่อนยศ ซึ่งภาพถ่ายอย่างนี้นับเป็นความภาคภูมิใจและเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลเป็นอย่างมาก

สำหรับกรอบรูปที่ดูค่อนข้างจะมีขนาดใหญ่ และตั้งวางอยู่ตรงจุดที่คนสามารถมองเห็นได้ง่าย อีกทั้งตัวกรอบรูปยังเป็นกรอบไม้สักซึ่งถือว่าเป็นของที่มีค่าและราคา แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับภาพๆ นี้ได้อย่างชัดเจน ซึ่งก็นับว่าเป็นเรื่องปกติที่คนทั่วไปจะได้เลือกสรรแต่สิ่งดีๆ สำหรับสิ่งที่สำคัญในชีวิต

3.3 ภาพถ่ายการรับมอบเกียรติบัตร

ภาพประกอบที่ 13 ภาพถ่ายการรับมอบเกียรติบัตร

ในลำดับต่อมาภาพถ่ายที่ใช้สัญญาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ สำหรับภาพนี้เป็นภาพถ่ายการเข้ารับมอบเกียรติบัตรคาดว่าน่าจะเป็นข้าราชการระดับสูงที่เป็นผู้แทน

ของภาครัฐบาลมาทำหน้าที่มอบรางวัลหรือเกียรติบัตรแก่ผู้ที่ถูกคัดเลือก บรรยากาศภายในดูเหมือนอยู่ภายในอาคารคล้ายกับหอประชุมที่ทางราชการจัดให้มีพิธีขึ้น ฉากหลังมีธงชาติ ส่วนที่พื้นเป็นพรมสีแดง ดูน่าเกรงขาม สำหรับลักษณะของการติดตั้ง พบว่า ตัวภาพอยู่ในตำแหน่งที่สำคัญของตัวบ้าน และค่อนข้างอยู่สูงทำให้สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพด้วยการรับมอบเกียรติบัตร

รูปสัญลักษณ์(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ชุดที่สวมใส่ดูสุภาพเรียบร้อย - การมอบเกียรติบัตร - ฉากหลังที่เป็นประชมและมีธงชาติไทย - กรอบรูปมีขนาดใหญ่ - ติดไว้ในพื้นที่สำคัญและมองเห็นได้ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ในงานที่เป็นทางการและสำคัญ - เกียรติยศ ชื่อเสียง และรางวัล - เป็นสถานที่ที่จัดขึ้นเฉพาะบุคคลและใช้ในพิธีการที่สำคัญๆ - การให้ความสำคัญแก่ภาพ - ต้องการเน้นหรือแสดงออกให้คนได้เห็นชัดเจน

จากภาพถ่ายที่ปรากฏ สัญลักษณ์สำคัญของภาพ นี้ ก็คือ ฉากหรือบรรยากาศในภาพที่ดูค่อนข้างจะเป็นทางการ เมื่อมองดูภาพโดยรวมแล้วพบว่า เป็นภาพถ่ายของคนที่กำลังรับรางวัลหรืออาจจะเกียรติบัตรบางอย่างที่ทางราชการแจกให้ บริบทภายในภาพบ่งบอกถึงการเป็นพิธีการที่สำคัญ เนื่องจากมีการจัดตกแต่งสถานที่เป็นอย่างดี และมีการประดับดอกไม้สดเพื่อความสวยงาม ดูแล้วน่าจะเป็นงานมงคล ที่บริเวณข้างๆ มีผู้หญิงสวมชุดข้าราชการนั่งอยู่ ภาพขณะที่รับเป็นสิ่งที่ยังบอกถึงความสำเร็จอย่างหนึ่งในชีวิตที่เหตุการณ์เช่นนี้อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกๆ คน ดังนั้นจึงนับว่าเป็นความน่ายินดีและเป็นเกียรติสำหรับผู้ที่ได้รับรางวัลนี้ ซึ่งสามารถใช้แสดงให้คนทั่วไปรับรู้ถึงความสำเร็จได้อย่างหนึ่ง

สำหรับบริเวณหรือพื้นที่ติดตั้งตัวภาพถ่ายดูแล้วจะอยู่ในตำแหน่งค่อนข้างสูง สามารถเป็นที่สังเกตของคนทั่วไปได้ง่าย(แม้ว่าตัวรูปจะไม่ได้มีขนาดที่ใหญ่สักก็ตาม) ขณะเดียวกันภาพๆ นี้ยังถูกจัดวางไว้ในตำแหน่งที่สำคัญของตัวบ้านด้วย ซึ่งนับว่าเป็นการเน้นย้ำเพื่อให้คนได้พบเห็นได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

3.4 ภาพถ่ายบรรพบุรุษ

ภาพประกอบที่ 14 ภาพถ่ายบรรพบุรุษ

สำหรับภาพถ่ายบรรพบุรุษที่ปรากฏให้เห็นนี้ ส่วนใหญ่เป็นภาพบุคคลในครอบครัว รวมทั้งเครือญาติที่สนิทกัน หลายคนปรากฏอยู่ในภาพได้เสียชีวิตไปบ้างแล้ว และเมื่อพิจารณาถึงขนาดของภาพพบว่า มีขนาดใหญ่ และเป็นภาพขาว-ดำ ซึ่งถ่ายในห้องบันทึกภาพระดับมืออาชีพ และเป็นการถ่ายแบบครึ่งตัว สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ที่บริเวณตัวภาพจะมีแผ่นทองคำเปลวติดไว้ รวมทั้งมีพวงมาลัยแขวนไว้เพื่อแสดงความเคารพและเทิดทูนคน

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายบรรพบุรุษ

รูปสัญลักษณ์ (Sign)	ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวภาพเป็นขาว-ดำ - แผ่นทองคำเปลวที่ติดอยู่บนกรอบรูป - กรอบรูปมีขนาดใหญ่ - พวงมาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ความเก่าแก่ ดั้งเดิม - การให้ความเคารพ บูชา และเทิดทูน - การให้ความสำคัญแก่ภาพ - เป็นสิ่งที่ให้ความเคารพ บูชาและควรค่าแก่การกราบไหว้สักการะ

จากภาพถ่ายที่ปรากฏให้เห็นในข้างต้นนี้ มีชุดของสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงความรัก ความเคารพและศรัทธาในตัวภาพเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะพวงมาลัยและการปิดทองคำเปลวลงบนตัวภาพนับเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเทิดทูนบูชา(เหมือนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนได้ให้ความนับถือ) นอกจากนี้ตัวภาพถ่ายยังอยู่ในตำแหน่งที่เห็นได้ชัด

สำหรับบริบทของการจัดวางเป็นสิ่งที่น่าสังเกตว่า จะอยู่รวมๆ กันกับภาพถ่ายญาติๆ พี่น้องที่สนิทสนมและรักใคร่กัน ไม่แยกไปอยู่กับภาพในลักษณะอื่นๆ สำหรับขนาดของภาพดูค่อนข้าง จะมีความใหญ่โตพอสมควร แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาพได้อย่างชัดเจน

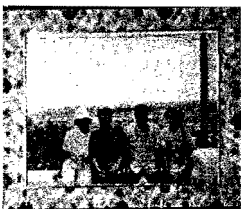
3.5 ภาพถ่ายครอบครัว

ภาพประกอบที่ 15 ภาพถ่ายครอบครัว

สิ่งที่ปรากฏให้เห็นจากภาพถ่ายครอบครัว คือ ภาพสมาชิกของพ่อ แม่ และลูก ที่อยู่กันพร้อมหน้า เป็นภาพถ่ายนอกสถานที่ดูคล้ายกับการเดินทางไปท่องเที่ยวยังต่างแดนเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ สังเกตจากฉากหลังมีความเป็นไปได้น่าจะเป็นวิวตัวเมืองเชียงใหม่ โดยภาพในมุมมองนี้ มักจะเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมดอยสุเทพแล้วบันทึกภาพเก็บเอาไว้เป็นที่ระลึก สิ่งที่น่าสนใจคือ ตัวกรอบรูปเป็นลวดลายของดอกไม้สีส้มสวยงามเหมาะแก่ภาพในเชิงท่องเที่ยว

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์องค์สัญญาณภาพถ่ายครอบครัว

รูปสัญญาณ(Sign)	ตัวหมาย(Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)
	<ul style="list-style-type: none"> - ภาพพ่อ-แม่-ลูก ที่ดูใกล้ชิดกัน - ด้านหลังเป็นวิวในตัวเมือง - กรอบรูปมีลายดอกไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ความเป็นครอบครัว และความ ผูกพันใกล้ชิดกัน - ประสบการณ์การท่องเที่ยว ในต่างแดน - ความสวยงาม สดใส

ภาพถ่ายครอบครัวที่ปรากฏให้เห็นจากข้างต้นนี้ เป็นภาพที่ถ่ายนอกสถานที่ บุคคลที่อยู่ในภาพเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน ลักษณะของการถ่ายเป็นภาพครึ่งตัวเห็นรายละเอียดของทุกคนได้อย่างชัดเจน โดยนั่งเรียงกันเป็นแถวติดกัน ซึ่งแสดงถึงความรู้สึกใกล้ชิดและสนิทสนม

สำหรับกรอบรูปเน้นสีชมพูลายดอกไม้ ให้ความรู้สึกสดชื่น สวยงาม ไม่น่าเบื่อและเป็นทางการจนเกินไป การใช้กรอบสีนี้จึงดูงดงามและชวนให้คนมองดูภาพ

จากการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญญาณ ของภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ดังที่ปรากฏให้เห็นมาในข้างต้น ผู้วิจัยได้ค้นพบร่องรอยของโครงสร้างแนวความคิดสำคัญ ๆ พอที่จะสรุปและแยกแยะให้เห็นได้ดังนี้

1. คุณค่าทางสังคม

สำหรับคุณค่าทางสังคม นับเป็นความหมายเชิงสัญญาณที่ปรากฏให้เห็นจากภาพถ่ายตกแต่งบ้าน และเป็นแนวความคิดที่ได้จากการวิเคราะห์ความหมาย โดยในที่นี้สามารถสรุปนำเสนอให้เห็นคุณค่าทางสังคมที่สะท้อนออกมาจากการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน คือ

1.1 ความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

สิ่งที่ปรากฏจากการวิเคราะห์สัญญาณในเชิงลึก พบว่า การใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้านมีนัยความหมายที่ทางสังคมบ่งบอกถึงความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งทั้งสามสิ่งนี้คนไทยถือว่าเป็นสถาบันหลักที่ปวงชนชาวไทยทุกคนจะต้องให้ความเคารพเทิดทูน ผู้ใดจะกระทำการใด ๆ ที่ดูหมิ่นหรือทำให้เสียหายมิได้ ความรักและศรัทธาที่แสดงออกให้เห็นนี้สามารถนำมาสรุปถึงความสัมพันธ์ของสัญญาณ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 16 สัญลักษณ์เกี่ยวกับความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

คุณค่าทางสังคม	รูปสัญลักษณ์	ความหมายเชิงสัญลักษณ์
ความรักและเทิดทูนใน ชาติศาสนาและพระมหา กษัตริย์	- ภาพถ่ายพระเจ้าอยู่หัวฯ - ภาพถ่ายพระพุทธรูป - ภาพถ่ายทหารกำลัง เข้ารับการประดับยศ - การติดไว้ในที่สูง	- ตัวแทนของพระเจ้าแผ่นดิน - ตัวแทนของพระศาสนาพุทธ - ตัวแทนของความเป็นชาติ - ความเคารพนอบน้อมและศรัทธา

จากตารางข้างบน ผู้วิจัยยังพบว่าสัญลักษณ์ที่แสดงความหมายถึงความเคารพและศรัทธาที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์นั้น เกิดจากบริบทของการจัดวางภาพถ่าย ซึ่งในที่นี้ก็คือลักษณะของการแขวนหรือการติดตั้งที่จิตใจจะวางเอาไว้ในที่สูงๆ เพื่อแสดงถึงความเคารพนอบน้อมที่คนในบ้านที่มีต่อภาพๆ นั้น ขณะเดียวกันก็ยังวางไว้ในตำแหน่งที่เป็นพื้นที่สำคัญภายในตัวบ้าน เช่นในห้องรับแขก แสดงว่าภาพนั้นต้องมีความสำคัญ ปราภฏการณ์ดังที่กล่าวมาในข้างต้นนี้เป็นการใช้ชุดของสัญลักษณ์เพื่อบอกเล่าเรื่องราวถึงการรักษาและสืบสานประเพณีที่ดีงามของสังคมและวัฒนธรรมซึ่งมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ(คนไทยทั่วไปมีความรักและศรัทธาในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในสามัญสำนึกของคนไทยทุกคนอยู่แล้ว)

การประกอบขึ้นมาเป็นชุดของความหมาย โดยใช้สัญลักษณ์ต่างๆ เรียงร้อยเข้ากัน นับเป็นการสื่อความหมายที่มีความแยบยลเป็นอย่างยิ่ง และมีการเกี่ยวข้องกับวิธีการเข้ารหัสและถอดรหัสความหมาย ซึ่งในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะได้นำเสนอกลยุทธ์การสื่อสารในเชิงสัญลักษณ์เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของชุดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ได้นำมาศึกษา

ชนชั้นสูง(กษัตริย์)ตั้งไว้ในที่สูง

ชนชั้นสามัญ(ธรรมดา)ตั้งไว้ในที่ต่ำ

ภาพประกอบที่ 19 แสดงความแตกต่างของคู่ตรงข้าม

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับแบบแผนของการสื่อความหมาย ก็คือ ความแตกต่างแบบตรงข้ามที่เกิดจากการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายระหว่างชนชั้นกษัตริย์(สูง) กับชนชั้นสามัญทั่วไป(ต่ำ) ซึ่งในที่นี้ได้แสดงออกมาให้เห็นในรูปของการจัดวางตำแหน่ง โดยถ้าเป็นกษัตริย์จะอยู่ในที่สูง แต่ถ้าเป็นคนทั่วไปจะอยู่ต่ำกว่า ทั้งนี้นับเป็นรูปแบบการสื่อความหมายคู่สัมพันธ์แบบตรงข้าม

1.2 การปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคม

ในส่วนของคุณค่าทางสังคมอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญกับข้อค้นพบในงานวิจัยเรื่องนี้ คือ การปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีที่ได้สะท้อนภาพความหมายมาจาก กรณีของภาพถ่ายตกแต่งบ้านประเภทของภาพถ่ายงานศพ ภาพถ่ายบุคคลช่วงที่บวชเป็นพระสงฆ์ ปรากฏการณ์ในลักษณะนี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่จะต้องมีการบวช วัฒนธรรมประเพณีเป็นแนวทางในการปฏิบัติ อย่างเช่น การจัดพิธีกรรมทางด้าน งานศพ งานบวช งานแต่ง หรืองานมงคลต่างๆ ที่มักจะเกิดขึ้นเสมอ ๆ ในรอบปี สำหรับในส่วนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอชุดของสัญลักษณ์ที่มีนัยแสดงออกถึงการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณี ซึ่งถือว่าเป็นคุณค่าทางสังคมอย่างหนึ่งที่คนไทยได้ยึดถือและปฏิบัติ

ตารางที่ 17 สัญลักษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคม

คุณค่าทางสังคม	รูปสัญลักษณ์	ความหมายเชิงสัญลักษณ์
การปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคม	- ภาพถ่ายงานบวช - ภาพถ่ายงานแต่ง	- เป็นผู้ยึดมั่นในจารีตปฏิบัติ - เป็นผู้ยึดมั่นในจารีตปฏิบัติ

จากตารางข้างต้นทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชุดของสัญลักษณ์สื่อความหมายที่ว่าด้วยเรื่องของการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีที่คนไทยทั่วไปพึงจะปฏิบัติ ดูเหมือนแนวทางดังกล่าวนี้จะเป็นคุณสมบัติที่ติดตัวกับคนไทยทุกคน โดยเฉพาะคนไทยก็จะมีจารีตปฏิบัติที่ได้มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่ได้จัดขึ้น อาทิ งานแต่งงาน งานบวช หรือแม้แต่ งานศพ ทั้งนี้สิ่งที่เป็นเครื่องยืนยันอย่างหนึ่งก็คือ ภาพถ่ายที่ถูกบันทึกขึ้นระหว่างงาน ยกตัวอย่าง เมื่อมีงานศพ เจ้าภาพก็มักจะถ่ายภาพแขกและญาติพี่น้องที่มาร่วมงานเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก

นอกจากนี้สิ่งที่น่าสนใจก็คือ การใช้ชุดของสัญญาณที่ค่อนข้างบอกความหมายชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับการรักษาจารีตประเพณีเอาไว้ ก็คือ ภาพถ่ายงานศพที่คนในงานสวมใส่เสื้อผ้าชุดดำ ซึ่งสื่อถึงงานศพได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันสัญญาณอีกชุดหนึ่งที่ช่วยตอกย้ำว่าการเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีที่ดั่งามของสังคมไทยนั่นก็คือ บริเวณฉากหลังของภาพถ่ายที่มีโลงศพพร้อมกับการจัดวางดอกไม้ประดับอยู่ ซึ่งทำให้ทราบว่าเป็นงานอะไร ในส่วนของภาพถ่ายบุคคลที่บ้านที่กไว้ในช่วงที่บวชเป็นพระสงฆ์ ยังเป็นสัญญาณที่ช่วยยืนยันได้ว่าครั้งหนึ่งในชีวิตของลูกผู้ชายได้ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว สังคมไทยมีความเชื่อว่าชายไทยเมื่อมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะต้องเข้าพิธีบวชพระรักษาศีลตามประเพณี ฉะนั้นการบวชพระจึงเป็นสัญญาณของการเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมประเพณีไทย

2. ความสัมพันธ์ทางสังคม

จากการวิเคราะห์และถอดรหัสความหมายของภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ผู้วิจัยพบว่า ภาพถ่ายที่แสดงนัยความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมหรือนัยหนึ่งก็คือเป็นการเกี่ยวพันเป็นญาติพี่น้องกัน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นโดยสายเลือดเดียวกัน เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง รวมถึงญาติและบรรพบุรุษที่ใกล้ชิด ลักษณะของความหมายทางสังคมที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวบทนี้ มีหลายกรณีที่สัญญาณเหล่านั้นไม่ได้ปรากฏตัวให้เห็นโดยตรง ต้องใช้การตีความหมายโดยนัยประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหาในระดับลึก จึงจะสามารถเข้าใจความหมายนั้นได้อย่างถ่องแท้ ในเบื้องต้นนี้ผู้วิจัยสรุปเนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญออกเป็นดังนี้

2.1 ความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษ

เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ปรากฏตัวให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านรูปสัญญาณที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนในการบอกกับสังคมว่า ความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษและญาติพี่น้องเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของสังคมไทยที่มักจะมี ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและญาติพี่น้องของตนเอง ซึ่งในที่นี้อาจจะแสดงผ่านให้เห็นได้ทั่วไปก็คือ ภาพถ่ายบรรพบุรุษและญาติพี่น้องที่แขวนหรือติดอยู่ในบ้าน บางกรณีบุคคลในภาพได้ล่วงลับไปแล้ว ก็ยังมีให้ได้พบเห็นอยู่ ซึ่งนั่นได้แสดงให้เห็นว่าความรักความผูกพัน ยังเป็นสิ่งที่ไม่เคยห่างเหินไปจากสังคมไทย แม้ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานเท่าใดก็ตาม

สำหรับความเคารพและความศรัทธาในบรรพบุรุษนั้น ในสังคมไทยปรากฏให้เห็นพบเห็นอยู่ทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากรากเหง้าในวัฒนธรรมของคนไทยเป็นบุคคลที่มีจิตใจอบอ้อมอารี และมักจะให้ความเคารพกับผู้สูงอายุ คนที่อาวุโสน้อยกว่าจะเป็นฝ่ายปฏิบัติต่อผู้อาวุโสมากกว่าด้วยความนอบน้อม ทั้งนี้จะเห็นว่าผู้อาวุโสที่มีอายุมากถึงแม้จะล่วงลับไปแล้ว แต่ลูกหลานก็ยังระลึกถึงและกราบไหว้เสมอ อย่างในกรณีของงานวิจัยเรื่องนี้จะมีพวงมาลัยหรือไม้ก็แผ่นดินทองคำเปลวซึ่งเป็นสัญลักษณ์

ของการบูชาและกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ติดไว้ที่รูปบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว ทั้งนี้เหมือนกับว่าเป็นการให้ความเคารพและศรัทธาที่ลูกหลานยังมีต่อบรรพบุรุษ

ตารางที่ 18 สัญลักษณ์เกี่ยวกับความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษ

ความสัมพันธ์ทางสังคม	รูปสัญลักษณ์	ความหมายเชิงสัญลักษณ์
ความเคารพและศรัทธา ในบรรพบุรุษ	- ภาพถ่ายคนในครอบครัว - ภาพถ่ายบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว - วางไว้ในบริเวณเดียวกัน	- สายสัมพันธ์เดียวกัน - ความผูกพันกัน - ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พลังของการสื่อความหมายในเรื่องเกี่ยวกับความรักและศรัทธาในบรรพบุรุษมาจากการรวมตัวของสัญลักษณ์ในชุดต่างๆ เช่นจากตัวของภาพถ่ายที่เป็นตัวแทนของบุคคล ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นตัวแทนสำคัญที่บ่งชี้ว่าภาพๆ นั้น มีความสำคัญกับคนในบ้านอย่างไรขณะเดียวกันในส่วนของวิธีการนำเสนอที่สะท้อนผ่านให้เห็นจากบริบทของการจัดวางซึ่งได้แก่

1) การปิดของที่ตัวรูป แสดงถึงความเคารพนอบน้อมและบูชา (คล้ายกับที่คนไทยบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วๆ ไป ที่นิยมใช้แผ่นทองคำปิดลงวัตถุเพื่อแสดงถึงความเคารพ เทิดทูน)

2) การบูชาพวงมาลัยที่ตัวรูป ก็มีนัยความหมายเช่นเดียวกันกับการปิดทอง (คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธจะใช้พวงมาลัยดอกไม้บูชาพระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์)

สำหรับการประกอบสร้างความหมายจากแนวความคิดในเรื่องของความรักและศรัทธาในบรรพบุรุษ ดังที่กล่าวมานี้ จะมีการหยิบยืมชุดของสัญลักษณ์ที่ว่าด้วยเรื่องของ "การบูชา" นั่นก็คือ "ทอง" ที่ปิดอยู่ที่ตัวรูปกับ "พวงมาลัย" ดอกไม้ ซึ่งทั้งสองเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระพุทธรูป แต่ในกรณีถูกนำมาใช้ในภาพถ่ายของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว นับเป็นการให้ความสำคัญกับภาพๆ นั้นเป็นอย่างมาก (ถึงขนาดนำเอาแผ่นทองและพวงมาลัยมาแปะ ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้จะถูกใช้เฉพาะในพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น) นัยหนึ่งก็คือเป็นการยกสถานะภาพของคนๆ นั้นให้มีความสำคัญเทียบเท่ากับพระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนในสังคมได้นับถือ

3. การนำเสนอตนเอง (Self Presentation)

สำหรับการนำเสนอตนเอง เป็นแนวความคิดความเชื่อที่สามารถสะท้อนความเป็นตัวตนของบุคคลที่อยู่ในบ้านได้เป็นอย่างดีที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากว่าเมื่อเปรียบเทียบปริมาณของภาพทั้งหมดจะพบว่า ส่วนใหญ่เป็นภาพถ่ายบุคคลที่อยู่ในบ้าน รวมทั้งภาพของญาติพี่น้องที่ไปมาหาสู่และเป็นที่ยอมรับกัน ซึ่งลักษณะของการนำเสนอภาพตามแนวความคิดนี้ ผู้วิจัยสามารถแยกแยะได้ ดังนี้

3.1 ความสำเร็จในชีวิต

สิ่งที่ปรากฏในการวิเคราะห์สัญญาณของภาพถ่ายตกแต่งบ้านในลำดับต่อมา คือแนวความคิดเรื่องความสำเร็จในชีวิต โดยภาพที่ดูน่าสนใจออกมานั้นมีสัญญาณที่แสดงให้เห็นถึงภาพแห่งความสำเร็จในชีวิต กล่าวคือ ภาพรับพระราชทานปริญญาบัตรที่ผู้ได้รับมีการสวมชุดครุยวิทยฐานะ นอกจากนี้ยังมีภาพถ่ายบุคคลที่กำลังเข้ารับการติดยศทหาร (เลื่อนยศ) และภาพถ่ายบุคคลสวมใส่ชุดข้าราชการพร้อมกับติดเข็มวิทยฐานะแสดงไว้ที่ตัวเสื้อ ซึ่งทั้งหมดถูกจัดอยู่ในสัญญาณที่บ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคมของผู้ที่อยู่ในสภาพ เช่นกรณีการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร มีความหมายว่า การเป็นบุคคลที่ผ่านการเล่าเรียนมาจนประสบความสำเร็จ (ได้รับพระราชทานปริญญาบัตร) ในชีวิตของการเรียน หรือในกรณีของภาพถ่ายบุคคลที่เป็นข้าราชการรับใช้แผ่นดิน ภาพถ่ายแสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาการเข้ารับการเลื่อนยศให้สูงขึ้น ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่โดยปกติแล้ว จะต้องสูงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นเหตุการณ์หรือช่วงเวลาดังกล่าวนี้ จึงเป็นช่วงเวลาที่สำคัญของชีวิตของคน ๆ นั้นที่จะมีโอกาสเลื่อนยศหรือตำแหน่งหน้าที่ให้สูงขึ้น หลายคนอาจจะเก็บภาพแห่งความประทับใจเหล่านั้นเอาไว้ด้วยการถ่ายภาพช่วงบรรยากาศในขณะนั้นเอาไว้เพื่อเก็บเล่าเรื่องราวและประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าเอาไว้ดูในภายหลัง โดยเฉพาะภาพที่มักปรากฏให้เห็นโดยทั่วไปเช่น ภาพการรับปริญญาบัตร ฯลฯ ซึ่งถูกแขวนหรือติดตั้งไว้ในบ้าน ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะนำเสนอชุดของสัญญาณแห่งความสำเร็จในชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นการนำเสนอตัวตนดังนี้

ตารางที่ 19 สัญญาณเกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิต

การนำเสนอตนเอง	รูปสัญญาณ	ความหมายเชิงสัญญาณ
ความสำเร็จในชีวิต	- ภาพถ่ายรับปริญญา - ภาพถ่ายบุคคลในขณะที่เข้ารับรางวัล - ภาพถ่ายบุคคลที่สวมเครื่องแบบทหารกำลังรอการติดยศ	- ความสำเร็จที่น่าชื่นชม - เกียรติยศชื่อเสียง - ความสำเร็จและสถานภาพทางสังคม

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาพแห่งความสำเร็จยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับคนในสังคมทั่วไปที่มักจะชอบแสดงให้กับคนภายนอกได้รับทราบถึงความสำเร็จของตนเอง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษาคือหาความรู้ที่จะสามารถพบเห็นได้จากภาพถ่ายวันรับปริญญา ที่คนทั่วไปมักจะนำไปใส่ กรอบรูปและแขวนไว้ในบ้านเพื่อบอกให้สังคมได้รู้ว่าตนเองผ่านความสำเร็จในชีวิตทางด้านการศึกษามา อย่างในกรณีนี้ ก็คือ ภาพถ่ายปริญญาบัตรตัวเนื้อหาของภาพเองเป็นสื่อตัวแทนของ

ความสำเร็จ โดยเฉพาะชุดของสัญญาณที่ได้แก่ชุดครุยวิทยฐานะที่สวมใส่ ตลอดจนบรรยากาศของภาพ โดยรวมที่ทำให้เห็นถึงช่วง พิธีการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ก็เป็นเครื่องยืนยันที่บ่งบอกให้เห็นถึงเกียรติและความสำเร็จที่ได้มา ขณะเดียวกันภาพถ่ายบุคคลที่สวมใส่ชุดทหารในขณะที่เข้ารับการประดับยศเลื่อนชั้นยศ ก็เป็นสัญลักษณ์ แห่งความสำเร็จในหน้าที่อาชีพรับราชการ คือเมื่อทำงานไประยะหนึ่งแล้วมีผลงานและความดีความชอบ ก็จะได้รับ การเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ในระดับที่สูงขึ้น ถือว่าเป็นรางวัลชีวิต ที่มีความภาคภูมิใจ อย่างหนึ่งของ คนในสังคม ฉะนั้นภาพถ่ายในลักษณะนี้จึงเป็นสื่อตัวแทนของความมีเกียรติยศ ชื่อเสียงความแก่การ ยกย่อง สรรเสริญ (ทั้งนี้เนื่องจากว่าโดยปกติแล้วการเลื่อนยศหรือตำแหน่งให้สูงขึ้นไม่ใช่ทุกคนจะมีโอกาสทำได้ เพราะต้องใช้ศักยภาพและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่จนประสบความสำเร็จจึงจะมีการเลื่อนยศหรือตำแหน่งได้)

3.2 การนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์

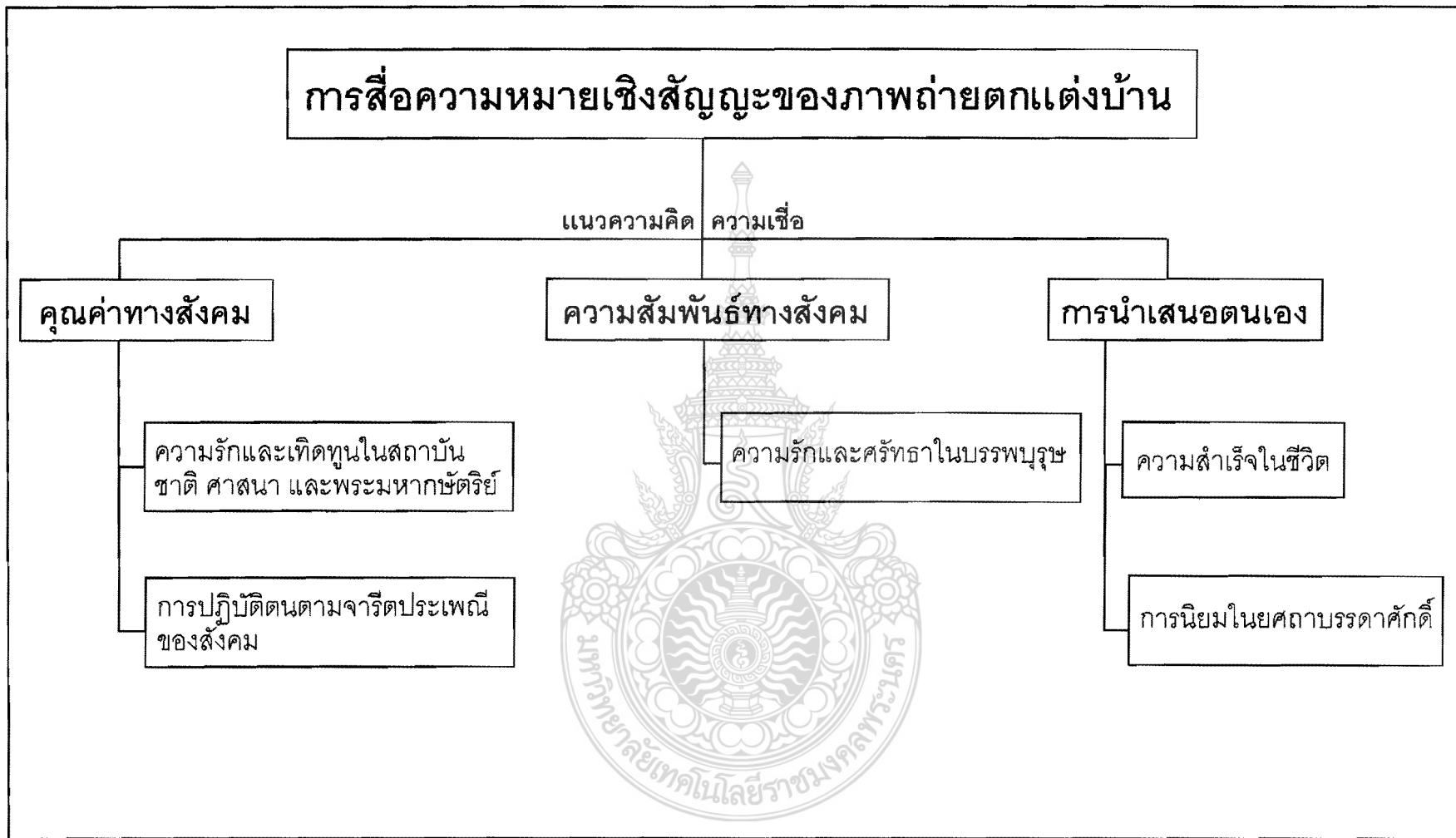
ภายใต้บริบทของสังคมไทยยังมีผู้นิยมยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่มียศถาบรรดาศักดิ์และเจ้าใหญ่ นายโตอยู่ เพราะถือว่าคนเหล่านั้นเป็นบุคคลที่มียศและตำแหน่งเหนือกว่าบุคคลธรรมดา เช่น คนที่มีหน้าที่ทำงานรับใช้ประเทศชาติ อย่างกรณี การรับราชการทหาร ตำรวจ ฯลฯ ซึ่งต้องมีการบรรจุแต่งตั้งและคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย มีการระบุชั้นยศและตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน คนที่มียศและตำแหน่งที่สูงกว่าก็จะได้รับการให้เกียรติมากกว่าคนที่มียศน้อยกว่า ทั้งนี้หากใครที่มีญาติพี่น้องหรือคนในครอบครัวของตนเองที่มีอาชีพเป็นข้าราชการทหาร ตำรวจ ฯลฯ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ หรือมียศถาบรรดาศักดิ์ในหน้าที่การงานต่างๆ บุคคลเหล่านั้นจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องและได้รับเกียรติจากคนในสังคมโดยทั่วไป เช่น ให้เป็นตัวแทนประธาน หรือที่ปรึกษาต่างๆ ผู้ที่มีญาติพี่น้องที่มียศถาบรรดาศักดิ์ ก็จะพลอยมีหน้ามีตา และได้รับเกียรตินี้ไปด้วย อย่างเช่นในกรณีภาพถ่ายตกแต่งบ้านที่เป็นภาพถ่ายบุคคลสวมใส่ชุดข้าราชการพร้อมกับมีติดยศติดตำแหน่งไว้อย่างครบถ้วน ก็เป็นเครื่องหมายของการเป็นผู้ที่มียศถาบรรดาศักดิ์ หรือ อย่างภาพบุคคลที่สวมใส่ชุดทหารช่วงที่เข้ารับการติดยศ ก็เป็นอีกสัญลักษณ์หนึ่งที่บ่งบอกถึงสถานภาพทาง สังคมของผู้ที่สวมใส่ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะถ้ามีตำแหน่งใหญ่โตก็จะค่อนข้างได้รับเกียรติที่สูงตามไปด้วยสำหรับสัญญาณที่เป็นองค์ประกอบของการเป็นผู้ที่นิยมชมชอบยศถาบรรดาศักดิ์ก็คือชุดเครื่องแบบราชการแบบเต็มยศ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้แยกแยะให้เห็น ดังนี้

ตารางที่ 20 สัญญาเกี่ยวกับการนำเสนอตนเอง

การนำเสนอตัวเอง	รูปสัญญา	ความหมายเชิงสัญญา
การนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์	- ภาพถ่ายบุคคลที่สวมเครื่องแบบทหาร	- เกียรติยศศักดิ์ศรี
	- เครื่องแสดงวิทยฐานะ	- เกียรติยศและอำนาจ

จากตารางที่ปรากฏให้เห็นในข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า สัญญาที่ทำหน้าที่สื่อความหมายถึงการ มียศถาบรรดาศักดิ์ ก็คือบรรยากาศในภาพถ่ายที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์สำคัญของชีวิต โดยชายในภาพที่ สวมใส่เครื่องแบบทหารเพื่อรอรับการประดับยศให้สูงขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มวิทยฐานะให้กับตนเอง ขณะ เดียวกันจากหลังยังเป็นสถานที่ที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อประกอบพิธีเป็นการเฉพาะ มีภาพของผู้บังคับบัญชา ที่ด้าน หลังมีธงชาติและการจัดโต๊ะหมู่บูชา ซึ่งทั้งหมดเป็นสัญญาที่ยืนยันให้เห็นถึง "พิธีการ" สำคัญอย่างหนึ่งที่มี จะปรากฏให้เห็นในการประชุม สัมมนา การมอบรางวัลและเกียรติบัตร สถานที่ที่จะถูกจัดเตรียมไว้อย่างสมเกียรติ เช่น มีการจัดให้มีโต๊ะหมู่สำหรับวางพระพุทธรูปมีธงชาติ และมีภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นองค์ประกอบอยู่ด้วยเสมอ

สำหรับแนวความคิดความเชื่อที่ตั้งกล่าวมาแล้วในข้างต้นทั้งหมด นับเป็นข้อค้นพบที่สำคัญของงานวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากเนื้อหาที่ปรากฏในภาพถ่ายตกแต่งบ้านมีองค์ประกอบของความคิดความเชื่อทางสังคมแฝงเร้นอยู่ ซึ่งในงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดของทฤษฎีสัญญาวิทยามาเป็นเครื่องมือในการค้นหาคำตอบ โดยวิธีวิทยาจะมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ความหมายเชิงลึกหรือเชิงนัยที่ปรากฏให้เห็นจากกระบวนการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ผลการวิจัยพบว่าภาพถ่ายตกแต่งบ้านมีแนวความคิดความเชื่อสำคัญๆ ใน 3 ลักษณะ คือ 1) คุณค่าทางสังคม 2) ความสัมพันธ์ทางสังคม และ 3) การนำเสนอตนเอง ทั้งนี้แนวความคิดความเชื่อต่างๆ เหล่านี้จะมีแบบแผนตามจารีตวัฒนธรรม รวมทั้งค่านิยมทางสังคมปรากฏให้เห็นในรูปแบบต่างๆ ขณะเดียวกันยังพบอีกว่าแนวความคิดความเชื่อเหล่านี้มีลักษณะที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรมของสังคมไทย ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะขอนำเสนอถึงวิธีการสื่อความหมายของภาพถ่ายว่ามีกลวิธีหรือรูปแบบเป็นอย่างไร

แผนภาพที่ 4 แสดงการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพถ่ายตกแตงบ้าน

ตอนที่ 2 วิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพถ่ายตกแต่งบ้าน

การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ผู้วิจัยจะนำเอาความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญลักษณ์ กับความหมายเชิงสัญลักษณ์มา สังเคราะห์เพื่อให้เห็นแบบแผนของการสื่อความหมายโดยใช้กรอบแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ วิเคราะห์มาเป็นหลักการในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเพื่อที่จะทำความเข้าใจกับรหัสความหมายต่างๆ จากนั้นผู้วิจัยจะสรุปแยกแยะความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์แล้วนำมาเชื่อมโยงและเทียบเคียงกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมไทยว่ามีประเด็นใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกัน ขณะเดียวกันก็พยายามทำความเข้าใจถึงรูปแบบหรือวิธีการสื่อความหมายของแต่ละประเด็นด้วยว่ามีลักษณะปรากฏให้เห็นเป็นอย่างไร

สำหรับวิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพถ่ายตกแต่งบ้าน พบว่ามีวิธีการสื่อความหมายอยู่ด้วยกัน ลักษณะคือ

1. การใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายโดยตรงและโดยนัย
2. การใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายโดยการใช้ภาพตัวแทน เช่น การใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่
3. การใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายโดยการใช้ความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม รวมทั้งการใช้ชุดของสัญลักษณ์ในระบวนที่สัมพันธ์กันในการสื่อความหมาย

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ วิธีการสื่อความหมายที่ปรากฏให้เห็นจากทั้ง 3 แนวความคิดสำคัญๆ นี้เกิดขึ้นจากตัวเนื้อหาของภาพถ่ายเองว่าเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร สำหรับในงานวิจัยเรื่องนี้ตัวสัญลักษณ์จะอยู่ในรูปแบบของภาพเหมือนหรือว่า Icon เป็นหลัก ซึ่งลักษณะของภาพเหมือนนี้ก็จะสามารถสื่อความหมายได้ด้วยตัวของมันเอง ไม่ต้องอาศัยการตีความให้ยุ่งยากมากนัก ภาพเหมือนที่ปรากฏให้เห็นนี้จะถูกใช้เป็นส่วนตัวแทนของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญกับคนในบ้าน นัยหนึ่ง ก็คือ “สัญลักษณ์” ประเภทหนึ่งนั่นเอง สิ่งที่น่าสนใจ ก็คือ องค์ประกอบของสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในภาพจะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เห็นรายละเอียดของความหมายชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ที่ถ่าย สิ่งของเครื่องใช้ที่อยู่ในภาพ จากนั้น ตลอดจนบริบทของภาพถ่ายที่ผ่านการตกแต่งหรือจัดวางภาพล้วนแล้วแต่มีนัยความหมายแฝงฝังอยู่ทั้งสิ้น ความหมายที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เชิงสัญลักษณ์ดังกล่าวมานี้ เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยเทียบเคียงกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบริบททางสังคมที่เกิดขึ้นต่างๆ พบว่าในหลายๆ กรณีมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะองค์ประกอบของความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์สัญลักษณ์ต่างๆ สามารถนำมาสรุปรวบรวมและแยกแยะออกมาเป็นประเด็นๆ จนทำให้เห็นร่องรอยหรือโครงร่างของความคิดความเชื่อได้ในที่สุด ซึ่งในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะนำเสนอให้เห็นถึงวิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ผ่านแนวคิดความเชื่อที่สำคัญๆ ดังนี้

1. คุณค่าทางสังคม

สำหรับลักษณะของคุณค่าทางสังคมที่ปรากฏให้เห็นจากการวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพ ถ่ายตกแต่งบ้าน พบว่า มีร่องรอยของแนวความคิดความเชื่อที่สำคัญๆ ซึ่งในที่นี้พอที่จะสรุปให้เห็นได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ภายใต้บริบทของสังคมไทย แนวความคิดในเรื่องของความรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของปวงชนชาวไทยมานาน ขณะเดียวกันคนไทยก็ได้ยึดเอา สถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์เป็นแบบแผนในการประพฤติและปฏิบัติตน ในการดำรงชีวิตและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปของสังคมกันดีอยู่แล้ว ทั้งนี้หากจะอาศัยแนวความคิดดังที่กล่าว ทั้งสามสถาบันหลักนี้จึงเป็นสิ่งที่แสดงถึง "ความเป็นคนไทย" ได้อย่างชัดเจนที่สุด สมกับที่ วีระ อำพันสุข (2526 : 52-53) ได้กล่าวถึงความเป็นคนไทยไว้อย่างน่าสนใจถึงความที่สรุปโดยรวมว่า ความเป็นไทย หมายถึง ผลรวมขององค์ประกอบ 4 อย่างที่แสดงออกถึงลักษณะเด่นของคนไทย คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรม องค์ประกอบทั้งสี่อย่างนี้เสมือนเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่ได้อยู่คู่กับสังคมไทยมาจนถึงทุกวันนี้ โดยเฉพาะความรักและความเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ที่พระองค์ทรงอยู่ในฐานะของพระประมุขของประเทศ ฉะนั้นจากความเชื่อและศรัทธาในพระองค์เราจึงสามารถพบเห็นว่าภายในบ้านของคนไทยทั่วไปมักจะมีสัญลักษณ์หรือภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภาพถ่ายพระพุทธรูป (เป็นตัวแทนของศาสนา) รวมทั้งธงชาติ (เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาติไทย) ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปตามบ้านเรือนของคนไทย สำหรับวิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ ในที่นี้สามารถนำมาวิเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 21 วิธีการสื่อความหมายความเกี่ยวกับความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

สัญลักษณ์	ตัวหมาย	วิธีการสื่อความหมาย
ความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์	- ภาพพระเจ้าอยู่หัวฯ พระพุทธรูป และภาพทหารที่กำลังประดักประเดิด - การติดตั้งไว้ในที่สูงๆ - พวงมาลัยที่บูชา - แผ่นทองที่ติดอยู่ที่กรอบรูป	- ส่วนน้อยแทนความหมายส่วนใหญ่ - การสื่อความหมายโดยนัย - การสื่อความหมายโดยนัย - การสื่อความหมายโดยนัย

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแบบแผนหรือวิธีการสื่อความหมายโดยใช้ภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์เป็นภาพที่ใช้แสดงแทนถึงพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันสูงสุดของปวงชนชาวไทยที่จะต้องให้ความเคารพ ผู้ใดจะก้าวล่วงมิได้ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองสถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นสถาบันที่คนไทยเทิดทูนและยกย่องให้เกียรติและอยู่เหนือสิ่งอื่นใดทั้งปวง อาศัยแนวความคิดดังกล่าวภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงถูกนำมาติดไว้ในที่สูงๆ ภายในบ้านเสมอเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและเทิดทูน นอกจากนี้ในส่วนของพระพุทธรูปยังเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธมักจะมีรูปภาพหรือพระพุทธรูปซึ่งเป็นตัวแทนของศาสนาติดตั้งไว้ในบ้านเพื่อกราบไหว้บูชา ขณะเดียวกันความรักและศรัทธาในสถาบันยังสามารถแสดงให้เห็นจากแผ่นทองคำเปลวที่ถูกปิดไว้ที่ตัวรูปซึ่งมีนัยหมายถึงความเชื่อและความศรัทธา ทั้งนี้เนื่องจากแผ่นทองคำมักจะถูกนำมาใช้ประกอบในพิธีกรรมเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อกราบไหว้บูชา

สำหรับความรักและศรัทธาในสถาบันชาติในที่นี่ได้สะท้อนให้เห็นจากภาพถ่ายบุคคลที่สวมใส่เครื่องแบบทหารเพื่อรอกการติดยศหรือวิทยฐานะ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วแนวความคิดในเรื่องเกี่ยวกับชาติและบ้านเมืองนี้ได้ถูกปลูกฝังให้กับคนไทยมานานโดยมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญว่า ความเป็นชาติจะดำรงอยู่ได้ก็ต้องอาศัยการปกป้องและรักษาอธิปไตยของชาติไว้โดย “ทหาร” ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นรั้วของชาติที่คอยปกป้องและคุ้มภัยจากผู้ไม่หวังดีไม่ให้เข้ามารุกรานแผ่นดินได้ และจากแนวความคิดนี้เองภาพของทหารที่ปรากฏให้เห็นจึงเป็นการสื่อความหมายแบบการใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นการสื่อความหมายไปสู่การเป็นสถาบันชาติ นั่นเอง ความคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของสังคมที่เรามักจะพบเห็นว่ามีการใช้สัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย เช่น เมื่อเราขับรถไปบนถนนและเป็นป้ายที่มีรูปช้อนแทนความหมายว่ามีการอาหารจำหน่ายหรือเห็นแก้วน้ำหมายถึงมีเครื่องดื่มไว้คอยให้บริการ เป็นต้น

1.2 การปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคม

ในวัฒนธรรมไทยจะมีความยึดถือเรื่องการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณี ซึ่งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับศาสนพิธีเสมอๆ เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ การจัดงานในลักษณะนี้คนไทยมักจะนิยมจัดกันโดยเชิญแขกและผู้มีเกียรติมาร่วมงาน สำหรับวิธีการสื่อความหมายในเรื่องเกี่ยวกับการเป็นผู้ปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคมนั้น ผู้วิจัยสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 22 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคม

สัญลักษณ์	ตัวหมาย	วิธีการสื่อความหมาย
การปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคม	- ภาพถ่ายงานศพ - ภาพถ่ายพระสงฆ์	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่ - ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมมีความผูกพันกับวิธีการปฏิบัติตามจารีตวัฒนธรรม โดยตัวหมายที่เป็นภาพตัวแทนนั้นก็คือ ภาพถ่ายงานศพที่โดยธรรมชาติ ของเนื้อหาที่อยู่ในภาพถ่ายบ่งบอกถึงงานที่ต้องแสดงความไว้อาลัย (สื่อความหมายถึงงานศพ) ขณะเดียวกันงานพิธีการที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีของสังคมที่ตนเองอยู่ ก็คือ ภาพถ่ายบุคคลขณะที่บวชเป็นพระสงฆ์ โดยสัญลักษณ์ที่สำคัญที่เป็นสื่อตัวแทนของศาสนาหรือการเป็นผู้ที่มีจิตใจเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาในที่นี้ก็คือ เครื่องแบบสงฆ์ ซึ่งหมายถึงการเป็นผู้ที่ผ่านประเพณีบวชพระมาแล้ว (โดยปกติทั่วไปแล้วชายไทยที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์จะต้องเข้าพิธีอุปสมบทรับใช้พระพุทธศาสนา โดยการบวชนี้ถือว่าเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ได้นิยมปฏิบัติและสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ)

2. ความสัมพันธ์ทางสังคม

ในส่วนแนวความคิดความเชื่อที่แสดงออกในรูปของความสัมพันธ์ของสังคมปรากฏให้เห็น ดังนี้

2.1 ความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษ

ปรากฏการณ์เกี่ยวกับเรื่องของความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษและญาติพี่น้องเป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่สมาชิกและญาติพี่น้องพึงกระทำเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครอบครัว และวงศ์ตระกูล ซึ่งโดยธรรมชาติของวัฒนธรรมไทยแล้ว ผู้ที่มีอายุไม่น้อยกว่าก็จะเคารพและเชื่อฟัง รวมทั้งให้เกียรติผู้ที่มีความอาวุโสสูงกว่า โดยเฉพาะถ้าเป็นญาติพี่น้องสนิทที่สนิทเป็นลูก หลานก็จะต้องให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เพื่อบอกนิตยคนไทยมีความรักและกตัญญูต่อผู้มีพระคุณที่เลี้ยงดูเรามา ทั้งนี้สิ่งที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปก็คือ บางครอบครัวมีภาพถ่ายบรรพบุรุษติดตั้งไว้ใน บ้านเพื่อให้ลูกหลานรุ่นหลังได้ระลึกถึง (แม้ว่ามีบางคนจะได้เสียชีวิตไปแล้วก็ตาม)

สำหรับวิธีการนำเสนอความหมายในเรื่องเกี่ยวกับความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษ ผู้วิจัยได้แยกแยะให้เห็นรายละเอียดของความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

ตารางที่ 23 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษ

สัญญาณ	ตัวหมาย	วิธีการสื่อความหมาย
ความเคารพและศรัทธา ในบรรพบุรุษ	- ภาพถ่ายบรรพบุรุษ - แผ่นทองคำเปลวและ - พวงมาลัยที่ใช้บูชา	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่ - การสื่อความหมายโดยนัย - การสื่อความหมายโดยนัย

จากตารางในข้างต้นจะเป็นได้ว่าวิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษ ตัวภาพถ่ายที่เป็นบุคคลที่ทำให้คนนึกถึงญาติพี่น้องและบรรพบุรุษ ส่วนแผ่นทองคำเปลวและ พวงมาลัยดอกไม้เป็นการสร้างความหมายโดยนัยที่ต้องการสื่อถึงความศรัทธา ทั้งนี้เนื่องจากทองคำเปลวและพวงมาลัยที่ถูกบูชาไว้ที่ภาพถ่าย เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์ เช่น พระพุทธรูป ฉะนั้นเมื่อดูจากปรากฏการณ์นี้แล้ว พวงมาลัยและแผ่นทองคำเปลวที่ถูกติดมากับภาพถ่ายจึงเป็นสื่อความหมายโดยนัยที่พยายามเชื่อมโยงไปสู่ความเคารพและศรัทธาในบรรพบุรุษและญาติพี่น้องของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากทั้งแผ่นทองคำเปลวและพวงมาลัยดอกไม้ไม่นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยมานาน ดังนั้นเมื่อพบเห็นของสองสิ่งดังที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ก็จะมียุทธศาสตร์ถึง ความเคารพบูชา ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเด่นของคนไทยทั่วไปที่มักจะรู้จักวิธีการปฏิบัติตนเองเกี่ยวกับการแสดงออกถึงความรักและศรัทธาต่อญาติพี่น้องหรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร (เช่น การจัดพิธีทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ หรือการจัดพิธีรดน้ำดำหัวให้กับผู้ใหญ่ที่ได้นับถือ เป็นต้น)

3. การนำเสนอตนเอง

สำหรับในส่วนของแนวความคิดความเชื่อที่ได้สะท้อนให้เห็นผ่านลักษณะของการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้านในลำดับต่อไปคือ แนวความคิดเกี่ยวกับการนำเสนอตนเอง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก ในที่นี้ผู้วิจัยสามารถแยกแยะประเด็นออกได้เป็น ดังนี้

3.1 ความสำเร็จในชีวิต

แนวความคิดเรื่องเกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิตนับเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป และมักจะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจนเป็นปกติวิสัยธรรมดา โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มักจะชอบแสดงออกให้ใครต่อใครได้รับรู้ถึงความสำเร็จในชีวิตของตนเองและญาติพี่น้อง เช่น หากใครมีญาติพี่น้องที่อยู่ในแวดวงของการศึกษา เมื่อได้เรียนจบจนสำเร็จการศึกษาและได้มีโอกาสเข้ารับ

การพระราชทานปริญญาบัตรก็จะเป็นความภาคภูมิใจและเป็นเกียรติยศชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ความสำเร็จนี้โดยปกติแล้วจะเป็นสิ่งที่ได้รับการเชิดหน้าชูตาในสังคมทั่วไป และมักจะบอกเล่าให้คนอื่น ๆ ได้รับรู้ถึงความสำเร็จนี้ด้วย ซึ่งสิ่งที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป คือ การนำเอาภาพถ่ายรับพระราชทานปริญญาบัตรมาติดไว้ในบ้านเพื่อบอกเล่าถึงความสำเร็จที่ได้รับ ทั้งนี้โดยมีเครื่องวิทยฐานะอันได้แก่ ชุดครุย ใบปริญญาบัตร หรือภาพเหตุการณ์การเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันถึงสถานภาพที่ได้รับมา ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการสื่อความหมายในเรื่องเกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิต ดังนี้

ตารางที่ 24 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิต

สัญลักษณ์	ตัวหมาย	วิธีการสื่อความหมาย
ความสำเร็จในชีวิต	- ภาพถ่ายรับปริญญา - ภาพถ่ายบุคคลที่กำลังรับรางวัล - ภาพถ่ายบุคคลที่กำลังได้รับการ ประดับยศ	- การสื่อความหมายโดยนัย - การสื่อความหมายโดยนัย - การสื่อความหมายโดยนัย

จากตารางข้างต้นพบว่าภาพแห่งความสำเร็จในชีวิตสามารถแสดงออกให้เห็นในมิติต่างๆ ได้ เช่น ถ้าเป็นความสำเร็จในชีวิตการศึกษาจะเป็นภาพถ่ายในวันเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาหรือวันสำคัญที่สุดของชีวิต เพราะนั่นหมายถึงการได้รับเกียรติสูงสุดของชีวิตในวัยเรียน โดยเฉพาะหากจะวิเคราะห์โครงสร้างประกอบของภาพถ่ายจะพบว่าสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายไปในทิศทางของความสำเร็จที่ได้รับ เช่น ใบปริญญาบัตร และชุดครุยวิทยฐานะ มีความหมายโดยนัยที่บอกว่าการที่ใครจะได้เข้ามามีโอกาสสวมใส่ชุดครุยหรือถือปริญญาบัตรผู้ได้นั้น คนผู้นั้นจะต้องผ่านกระบวนการของการศึกษาจนสำเร็จหลักสูตรตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้จึงจะสามารถมีสิทธิเข้ารับพระราชทานปริญญาได้ (ใบปริญญาบัตรเป็นตัวแทนของความสำเร็จทางการศึกษา) เช่นเดียวกับภาพถ่ายบุคคลที่เข้ารับรางวัล และภาพถ่ายชายที่สวมใส่ชุดทหารที่กำลังรอการติดยศเพิ่มเติม ถือเป็นภาพแห่งความมีเกียรติยศชื่อเสียงที่ได้ดำเนินมาจนสำเร็จลุล่วงไปได้ระดับหนึ่ง ซึ่งในส่วนของคนที่ทำงานแล้วถือเป็นเรื่องที่น่ายินดีและปลาบปลื้มที่จะได้เลื่อนยศหรือตำแหน่งหน้าที่การงานให้สูงขึ้น(ในความเป็นจริงแล้วอาจจะไม่ได้มีกันทุกคน) ดังนั้นภาพเหตุการณ์ในลักษณะนี้จึงมีนัยหมายถึงการเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งในหน้าที่การงาน และทางการศึกษา

3.2 การนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์

ในบริบทของสังคมไทยความนิยมและชื่นชอบผู้ที่มียศถาบรรดาศักดิ์มักปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะสังคมไทยซึ่งแต่เดิมเป็นสังคมของเจ้าขุนมูลนายมีระบบชนชั้นและวรรณะเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ผู้คนในสังคมมีการแบ่งแยกสถานภาพกันอย่างชัดเจน เช่น สังคมชนชั้นสูง สังคมของพ่อค้า และสังคมของไพร่ หรือสามัญชน ดังนั้นกลุ่มคนที่อยู่ในชนชั้นสูงของสังคมจะค่อนข้างได้รับเกียรติมากกว่าชนชั้นสามัญทั่วไป ทั้งนี้โดยปกติทั่วไปแล้วการแบ่งระดับชั้นทางสังคมนี้จะสามารถสังเกตได้จากยศถาบรรดาศักดิ์ และ ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลนั้นได้ เช่น ชุดของเครื่องแต่งกาย ยศหรือเครื่องแสดงวิทยฐานะที่ปรากฏให้เห็น โดยเฉพาะการรับราชการซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติและคู่มือหน้ามีตาในสังคม ทั้งนี้หากใครมียศถาบรรดาศักดิ์ก็จะรับการชื่นชมและยกย่องจากบุคคลทั่วไป

สำหรับวิธีการสื่อความหมายของแนวความคิดความเชื่อนี้ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอให้เห็นความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

ตารางที่ 25 วิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับการนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์

สัญลักษณ์	ตัวหมาย	วิธีการสื่อความหมาย
การนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์	- ภาพถ่ายบุคคลที่กำลังได้รับการ ประดับยศ - เครื่องแสดงวิทยฐานะ	- การสื่อความหมายโดยนัย - การสื่อความหมายโดยนัย

จากตารางในข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการนิยมยศถาบรรดาศักดิ์ปรากฏให้เห็นจากลักษณะของการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ซึ่งนี่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่มีความหมายลึกซึ้งกินใจ โดยแนวความคิดที่ได้นี้มีความสอดคล้องกับสังคมไทยที่มักจะนิยมชมชอบบุคคลที่มีตำแหน่งและมั่งมีในยศถาบรรดาศักดิ์ที่ใหญ่โต โดยเฉพาะถ้ามีคนในครอบครัวหรือญาติพี่น้องของตนเองมีอาชีพรับราชการและได้เป็นใหญ่เป็นโตในอาชีพหน้าที่การงานของตนเองก็จะได้รับการยกย่องสรรเสริญจากญาติพี่น้องรวมทั้งวงศาคณาญาติ ในทำนองเดียวกันรายได้มียศหรือตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงๆ ก็ค่อนข้างจะได้รับเกียรติมากตามไปด้วย

ในที่นี้สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่นิยมในยศถาบรรดาศักดิ์คือภาพถ่ายบุคคลที่สวมใส่เครื่องแบบทหารที่กำลังรอการติดยศ(เพิ่มเติม) มีนัยหมายถึงการเป็นผู้ที่มียศตำแหน่ง (ชุดทหาร) ส่วนการติดยศและเครื่องแสดงวิทยฐานะต่างๆ เป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นปกครองหรือผู้มีอำนาจในบ้านในเมือง เช่น ข้าราชการทหาร ตำรวจ ฯลฯ โดยเฉพาะเครื่องแบบข้าราชการที่มีการประดับเครื่องแสดงวิทยฐานะไม่ว่าจะเป็นที่ตรงบริเวณบ่าและหน้าอกเสื้อ มีความหมายโดยนัยที่พยายาม

สื่อถึง “ยศ” และ “อำนาจ” ที่ได้รับ ซึ่งในความเป็นจริงอาจจะมีความแตกต่างจากกันไปขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและโอกาสของบุคคลนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร

จากปรากฏการณ์ของการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้านดังที่กล่าวมาทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนมาจากภาพถ่ายที่เลือกนำมาวิเคราะห์สามารถถ่ายทอดความหมายเพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้คนได้รับรู้ได้ ทั้งนี้โดยใช้สัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นอย่างมีแบบแผนเป็นกลไกในสื่อความหมาย ทั้งนี้การสะท้อนภาพความหมายที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่ถูกรับรู้เข้าใจในแบบแผนจารีตของคนในสังคม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การถ่ายทอดแนวความคิดความเชื่อผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน" ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจแนวความคิดความเชื่อผ่านการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน รวมทั้งเพื่อวิเคราะห์วิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็นจากแนวความคิดความเชื่อเหล่านั้น ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาพถ่ายตกแต่งบ้านที่ได้เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการศึกษาตามกรอบทฤษฎีสัญลักษณ์เป็นแนวทางในการทำวิจัย ทั้งนี้สามารถสรุปผลของการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

สำหรับการสรุปผลของการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยสามารถแยกแยะเนื้อหาออกเป็นประเด็นที่สำคัญๆ ได้ดังต่อไปนี้

1.1 คุณค่าทางสังคม เป็นแนวความคิดที่ปรากฏให้เห็นในลักษณะของค่านิยมพื้นฐานของ สังคมที่คนส่วนใหญ่ได้ยึดถือและปฏิบัติจนเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมได้รับรู้กันโดยทั่วไป นั่นคือ "ความรักและเทิดทูนในสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์" ค่านิยมพื้นฐานดังที่ปรากฏให้เห็นจากกรณีของสัญลักษณ์ภาพถ่ายตกแต่งบ้านนี้มาจากภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภาพถ่ายสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และภาพถ่ายสมเด็จพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีพระองค์ต่างๆ โดยภาพเหล่านั้นได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งคนไทยเห็นแล้วจะต้องให้ความเคารพเทิดทูนเช่นเดียวกับความรักและการศรัทธาต่อสถาบันชาติและศาสนา แนวความคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับลักษณะเด่นของคนไทยที่ วีระ อัมพันสุข(2526:52-53) ได้นิยามความหมายของความเป็นไทยไว้อย่างน่าสนใจสรุปความได้ว่า ความเป็นไทย หมายถึง ผลรวมขององค์ประกอบที่มี ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะพระเจ้าแผ่นดินทรงอยู่ในฐานะพระประมุขของประเทศที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยมาตั้งแต่โบราณกาล ส่วนพระสงฆ์และพระพุทธรูปถือว่าเป็นตัวแทนของศาสนาพุทธที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางใจให้คนได้ปฏิบัติดี ซึ่งทั้งหมดนี้หลอมรวมเป็น "ชาติไทย" มาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้

สำหรับคุณค่าทางสังคมอีกประการหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นจากการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ภาพถ่ายตกแต่งบ้านคือ "การปฏิบัติตนตามจารีตประเพณี" ซึ่งในบริบทของสังคมไทยนับว่าเป็น สิ่งที่คนส่วนใหญ่ได้ยึดถือและปฏิบัติตามกันมาจวบจนกลายมาเป็นวิธีการดำเนินชีวิตอย่างหนึ่งที่อาจจะขาดเสียมิได้ โดยเฉพาะคนไทยมักจะนิยมในการจัดพิธีและงานต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ ภาพถ่ายที่สะท้อนให้เห็นแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตาม

จารีตประเพณีนี้ ก็คือ ภาพถ่ายงานศพที่มีญาติพี่น้องถ่ายรูปร่วมกันตรงบริเวณด้านหน้าของสถานที่จัดงาน รวมทั้งภาพถ่ายพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นบุคคลในบ้านบันทึกไว้ในขณะที่บวชเป็นพระ ลักษณะภาพทั้งสองนี้เป็นสิ่งยืนยันให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในประเพณีปฏิบัติของคนไทย สอดคล้องกับที่ ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ (2546:131) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับประเด็นนี้อาไว้ อย่างน่าสนใจซึ่งในที่นี้สามารถสรุปความได้ว่า คนไทยมีความยึดมั่นกับจารีตประเพณีมาโดยตลอด โดยเฉพาะงานบวชถือเป็นบทบัญญัติในพระพุทธศาสนาที่ถือว่าชายไทยที่นับถือศาสนาพุทธทุกคนก่อนแต่งงานต้องบวชเป็นพระภิกษุก่อน ทั้งนี้เพื่อสนองคุณบิดามารดา รวมทั้งยังเป็นการแสวงหาความรู้ในพระธรรมวินัย

1.2 ความสัมพันธ์ทางสังคม นับเป็นอีกหนึ่งแนวความคิดความเชื่อที่ปรากฏให้เห็นจาก ภาพถ่ายครอบครัวที่ประกอบไปด้วย พ่อ-แม่-และลูก ซึ่งทั้งสามถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความ เป็นครอบครัว และเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสังคมไทยด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะสังคมไทยเป็นสังคมแบบเครือญาติพี่น้อง ลักษณะของการอยู่อาศัยมีทั้งเป็นครอบครัวขยายและครอบครัวเดี่ยว ความสัมพันธ์ทางสังคมนี้ได้ถูกถ่ายทอดสู่สมาชิกในครอบครัวรุ่นแล้วรุ่นเล่า ทั้งนี้จะสามารถพบเห็นว่าสังคมไทยจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เช่น ในบรรดาญาติพี่น้องก็มักจะมีกิจกรรมที่ทำให้สมาชิกมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันอย่างกรณีการไป เทียวก็มักจะเชิญชวนญาติพี่น้องเดินทางไปด้วยกัน หรือเวลาที่มีการจัดงานหรือการเลี้ยงสังสรรค์ ก็มักจะมีสมาชิกในครอบครัวและวงศ์ตระกูลมาร่วมพบปะสังสรรค์พูดคุยถึงในเรื่องราวต่างๆ กัน จุดนี้เองที่ถือว่าการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ทางครอบครัวที่เริ่มต้นมาจาก "บ้าน" นับเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทยอย่างหนึ่งที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป แนวคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ สุพัตรา สุภาพ(2534: 11-12) ที่กล่าวถึงสังคมไทยว่าเป็นสังคมของความกตัญญูรู้คุณและเคารพผู้อาวุโส โดยเฉพาะเด็กๆ จะต้องมีสัมมาคารวะ คือ รู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ รู้ที่สูง-ที่ต่ำ ไม่ทำอะไที่เป็นการลบหลู่ผู้ใหญ่ ขณะเดียวกันก็ให้ความเคารพบูชาผู้มีพระคุณ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุจะได้รับการเคารพยกย่องจากลูกหลาน ยกตัวอย่างเช่น เมื่อพบเห็นผู้อาวุโสคนที่มีอาวุโสน้อยกว่าจะไหว้แสดงความเคารพเมื่อพบปะกัน หรือการจัดพิธีการสำคัญต่างๆ ผู้จัดมักจะเชิญผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุเปิดงานเพื่อเป็นการให้เกียรติ นอกจากนี้ในกรณีหากมีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วลูกหลานยังได้นำเอาภาพถ่ายมาติดตั้งไว้ในบ้านเพื่อกราบไหว้รวมทั้งให้คนในบ้านได้ระลึกถึงอีกด้วย

1.3 การนำเสนอตนเอง นับเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทยอย่างหนึ่ง และมักจะปรากฏให้เห็นในรูปแบบต่างๆ มากมาย เช่นในกรณีของภาพถ่ายตกแต่งบ้านที่ได้แสดงออกให้เห็นจากการรับปริญญา ภาพการรับรางวัล หรือแม้แต่มุมมองของภาพผู้สวมใส่เครื่องแบบทหารกำลังรอการติดยศ ทั้งหมดนี้นับว่าเป็นภาพแห่งความสำเร็จในชีวิต ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จทางการศึกษาที่มีชุดครุยวิทยฐานะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสำเร็จ หรือความสำเร็จในหน้าที่การงาน คือ ภาพการเข้า

รับการติดยศหรือวิทยฐานะให้สูงขึ้น ล้วนแล้วแต่มีนัยความหมายที่แสดงออกถึงความมีเกียรติภูมิทั้งสิ้น สำหรับในส่วนของกรณำเสนอตัวเองอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสนใจและปรากฏให้เห็นจากการวิเคราะห์สัญญาณภาพถ่ายก็คือ “การนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์” ดังสะท้อนให้เห็นจากภาพถ่ายบุคคลที่สวมใส่เครื่องแบบทหารที่กำลังรับการประดับยศหรือวิทยฐานะจากผู้บังคับบัญชาอยู่ สำหรับค่านิยมพื้นฐานนี้ค่อนข้างมีความสอดคล้องอย่างมากกับวัฒนธรรมไทยที่มักจะให้ความสำคัญกับผู้ที่มียศมีตำแหน่ง โดยเฉพาะหากญาติพี่น้องหรือลูกหลานของตนเองมีอาชีพรับราชการและมีตำแหน่งหน้าที่งานใหญ่โตก็จะพลอยภูมิใจในความรู้ความสามารถที่ปรากฏออกมาให้เห็นนี้ด้วย มีบางรายถึงขนาดจัดพิธีเลี้ยงฉลองในความสำเร็จอย่างใหญ่โตเพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลและศักดิ์ศรีของเจ้าภาพ(ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2546:111)

1.4 สำหรับประเด็นการสื่อความหมายเชิงสัญญาณของภาพถ่ายตกแต่งบ้านปรากฏให้เห็นในสอง ลักษณะคือ หนึ่งการสื่อความหมายที่เกิดจากตัวเนื้อหา (Content) ของภาพถ่ายเอง ในที่นี้หมายถึงลักษณะของภาพถ่ายว่าเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร ตัวภาพมีรายละเอียดสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาณอะไรบ้าง เช่น องค์ประกอบของฉากตลอดจนวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ล้วนแล้วแต่มีนัยความหมายทางสังคมแทบทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่จากหลังดูคล้ายกับพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นที่ประทับของชนชั้นสูง (กษัตริย์) ทำให้สื่อได้ว่าจากหลังที่ถูกจัดขึ้นนี้เป็นของสูงที่ควรคู่กับกษัตริย์หรือเจ้าแผ่นดิน สองลักษณะการสื่อความหมายโดยใช้วิธีการนำเสนอ (form) หมายถึงรูปแบบการสื่อความหมายของภาพ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการจัดวางตำแหน่งสูง - ต่ำของภาพ การจัดวางตำแหน่งที่สำคัญภายในบ้านรวมทั้งบริบทของภาพโดยการนำเอาทองคำเปลวมาติดไว้ที่รูปและการนำเอาเครื่องบูชาอย่าง พวงมาลัยดอกไม้มากวางไว้ที่รูปถ่ายก็นับว่าเป็นวิธีการสื่อความหมายอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสัญญาณที่เกิดขึ้นแก่ภาพถ่าย อย่างในกรณีของแผ่นทองคำเปลวและพวงมาลัยดอกไม้มีนัยหมายถึงความเคารพและศรัทธา

1.5 ความหมายที่เกิดจากแนวความคิดความเชื่อ มีทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย เช่น ภาพพระภิกษุสงฆ์มิได้มีความหมายในเชิงพื้นฐานว่าเป็นตัวแทนของศาสนาเพียงอย่างเดียว หากแต่มีนัยลึกซึ้งที่สื่อถึงการเป็นผู้ที่มีจิตใจเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา รวมทั้งการเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนตาม จารีตประเพณีของวัฒนธรรมไทยด้วยเช่นเดียวกัน หรือในกรณีของภาพรับปริญญาซึ่งมีชุดครุยวิทยฐานะ เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสำเร็จทางการศึกษารวมทั้งเป็นการบ่งบอกถึงเกียรติและสถานภาพทางสังคมของผู้ที่สวมใส่ด้วย

1.6 ในส่วนของความหมายที่สะท้อนให้เห็นจากความคิดความเชื่อดังที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น พบว่า ส่วนใหญ่มีองค์ประกอบของการสื่อความหมายในหลายลักษณะ เช่น การใช้ส่วนย่อยแทนความหมายถึงส่วนใหญ่ อย่างกรณีของภาพบุคคลที่สวมใส่เครื่องแบบเต็มยศเป็นตัวแทนที่สื่อความหมายไปถึงความเป็นสถาบันชาติ ส่วนในกรณีของการสื่อความหมายอีกรูปแบบ

หนึ่ง คือ การสื่อความหมายในระบวนทัศน์เดียวกันที่จะต้องมียุทธของสัญลักษณ์ย่อยๆ เป็นองค์ประกอบในการสื่อสาร ในที่นี้จะปรากฏให้เห็นจากแนวความคิดในเรื่องความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ซึ่งแสดงผ่านให้เห็นจากการติดตั้งรูปถ่ายไว้ในที่สูงๆ รวมทั้งมีการนำเอาแผ่นทองคำเปลวและพวงมาลัยดอกไม้มาไว้ที่ตัวรูป (สังคมไทยถือว่าสิ่งของเหล่านี้เป็นของใช้สำหรับบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์) เพื่อแสดงออกถึงความเคารพและบูชา ขณะเดียวกันในส่วนของการสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามหรือคู่ต่างก็สามารถพบเห็นได้จากกรณีการแบ่งชัดตรงข้ามระหว่างสูงกับต่ำอย่างชัดเจน ในที่นี้ก็คือภาพของพระมหากษัตริย์รวมทั้งราชวงศ์ชั้นสูงจะถูกนำไปติดตั้งไว้ในที่สูงๆ ตรงข้ามกับภาพถ่ายบุคคลในครอบครัวและบรรพบุรุษที่มักจะถูกติดตั้งไว้ในที่ต่ำกว่า เป็นการแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางสถานะของชนชั้นได้เป็นอย่างดีระหว่างชนชั้นกษัตริย์(ชนชั้นสูง)กับชนชั้นสามัญ(ชนชั้นต่ำ) แนวความคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับที่ กฤษดา เกิดดี (2547:61) ที่ได้กล่าวถึงการสร้างภาพยนตร์ละคร ฯลฯ ไว้ที่น่าสนใจว่า เนื้อหาของภาพยนตร์โดยพื้นฐานแล้วมักจะกล่าวถึง “ความขัดแย้ง” ในทุกๆ ระดับ เช่น ความขัดแย้งระหว่างความเจริญกับความป่าเถื่อนหรือล้าหลัง โดยพยายามสร้างตัวละคร ตลอดจนการวางโครงเรื่องที่ผูกกับความขัดแย้งไว้เสมอ

1.7 ลักษณะของสัญลักษณ์ที่พบในภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ส่วนใหญ่จะอยู่ในประเภทรูปเหมือน หรือ Icon ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายกับวัตถุจริง อย่างกรณีนี้ก็คือ ภาพถ่ายต่างๆ ที่ได้ทำการศึกษานั้นเอง ลักษณะของสัญลักษณ์หรือตัวแทนประเภทนี้ไม่ต้องอาศัยการตีความในเชิงลึกก็สามารถเข้าใจได้ แต่สัญลักษณ์ที่เป็นสัญลักษณ์(Symbol) อย่างเช่นเครื่องหมายที่แสดงวิทยฐานะต่างๆ ที่ใช้ติดเครื่องแบบชุดข้าราชการทหารจะต้องมีคิดเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์นั้นๆ กับบริบททางสังคมควบคู่ไปด้วย ยกตัวอย่าง ทหารยศนายพลกับทหารยศนายร้อยมีเครื่องแสดงวิทยฐานะแตกต่างกันอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันชั้นยศหรือความแตกต่างของตำแหน่งที่สูง-ต่ำนั้นก็มีความหมายต่อการรับรู้ของคนในสังคมด้วย(ผู้มียศหรือตำแหน่งสูงกว่าย่อมได้เปรียบผู้มียศหรือตำแหน่งต่ำ)

1.8 องค์ประกอบของความหมายที่เกิดจากสัญลักษณ์ต่างๆ สามารถนำมาจัดเรียงและเชื่อมโยงกันเป็นความหมายใหม่ขึ้นมาได้ ขณะเดียวกันก็นำมาประมวลเข้าด้วยกันจนสามารถมองเห็นโครงร่างของ แนวความคิดความเชื่อได้ในที่สุด ยกตัวอย่างเช่น กรณีปิดแผ่นทองคำเปลวและการบูชาพวงมาลัยดอกไม้ ในสังคมไทยถือว่าทั้งสองสิ่งนี้เป็นสิ่งของเครื่องใช้สำหรับการประกอบพิธีกรรม เช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกนำมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพเทิดทูนและกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ตนเองได้นับถือ เช่น พระพุทธรูป แต่ในสถานการณ์นี้วัตถุทั้งสองชนิดได้ถูกนำมาใช้บูชาที่ตรงบริเวณกรอบรูปแทน นั่นแสดงให้เห็นว่ามีการหยิบยืมสัญลักษณ์จากบริบทหนึ่งมาใช้กับอีกบริบทหนึ่งเพื่อสื่อความหมายถึงเคารพเทิดทูน ซึ่งเป็นความหมายที่ผู้ใช้ได้สร้างมันขึ้นมาตามที่ต้องการ

อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจ ก็คือ ลักษณะของการสื่อความหมายดังที่ปรากฏให้เห็นในข้างต้นนี้ นับว่าเป็นรูปแบบหรือวิธีการสื่อความหมายที่ถูกค้นพบในงานวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งในหลายๆกรณีจะเห็นได้ว่าความหมายของสัญลักษณ์ต่างๆ ที่รวมตัวกันขึ้นจะมีกฎเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์เป็นตัวจัดระบบความหมายให้สามารถสื่อสารเข้าใจร่วมกันได้ ทั้งนี้โดยการนำเอาสัญลักษณ์ของชุดต่างๆ มาแยกแยะ ผสมผสานรวมทั้งประมวลเข้าด้วยกันจนสามารถมองเห็นเป็นโครงร่างของแนวความคิดความเชื่อได้ในที่สุด

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปและนำเสนอข้อมูล เรื่อง "การถ่ายทอดแนวความคิดความเชื่อผ่านการถ่ายภาพถ่ายตลกแต่งบ้าน" พบว่า การสื่อความหมายของภาพถ่ายตลกแต่งบ้านมีแนวความคิดความเชื่อทางสังคมปรากฏให้เห็น เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าทางสังคมที่มีค่านิยมพื้นฐานอันได้แก่ ความรักและเทิดทูนใน สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นประเด็นในการสื่อความหมาย โดยลักษณะของสัญลักษณ์จะปรากฏให้เห็นผ่านภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภาพถ่ายพระพุทธรูป และภาพถ่ายบุคคลที่สวมใส่ชุดเครื่องแบบทหาร ซึ่งทั้งสามสัญลักษณ์นี้ถือว่าเป็นตัวแทนของสถาบันที่มีบทบาทต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยทั่วไปที่โดยปกติแล้วจะมีความจงรักภักดีต่อสถาบันทั้งสามดังที่กล่าวมา แนวความคิดดังกล่าวนี้ปรากฏให้เห็นจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2550 ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวที่จะแบ่งแยกไม่ได้ และพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ สอดคล้องกับที่ สุพัตรา สุเทพ(2534 : 7-8) ที่ได้กล่าวไว้ในประเด็นเดียวกันว่า คนไทยรักและยกย่องสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ให้อยู่เหนือชีวิตเปรียบเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้ปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่ามีกำลังใจและมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้ยึดมั่นในการปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม ส่วนศาสนาพุทธก็มีปรัชญาที่ลึกซึ้งสอนให้คนมีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารีไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ส่งผลให้คนมีศีลธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข

สำหรับความสัมพันธ์ทางสังคมก็เป็นอีกแนวความคิดหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นจากกรณีของภาพถ่ายบรรพบุรุษที่คนในบ้านได้ทำการปิดทองให้กับภาพ รวมทั้งได้นำเอาพวงมาลัยดอกไม้มาแขวนบูชาเพื่อไหว้และสักการะภาพถ่าย (คนที่อยู่ในภาพเสียชีวิตไปแล้ว) ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ของคนที่มีความเกื้อกูลและช่วยเหลือกันนี้ในสังคมไทยสามารถพบเห็นได้ทั่วไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างที่ ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์(2546:115) ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน โดยในที่นี้สามารถสรุปความได้ว่า คนไทยมีเอกลักษณ์และประเพณีที่สืบทอดกันมาประเพณีบางอย่าง เช่น การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเป็นสิ่งที่ควรกระทำรวมทั้งต้องสั่งสอนให้

ลูกหลานรู้จักบุญคุณของบรรพบุรุษแม้ว่าจะล่วงลับไปแล้วก็ตาม ในขณะที่เดียวกันเมื่อมีเวลาว่างก็ควรหาโอกาสตอบแทนคุณในช่วงเวลาที่ท่านเหล่านั้นยังมีชีวิตอยู่ ทั้งนี้แนวความคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องอย่างมากกับที่ สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์(2536:8) ที่ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่าคนไทยส่วนใหญ่จะมีความรักและผูกพันกันในหมู่ของเครือญาติพี่น้อง โดยเฉพาะลูกหลานควรมีความกตัญญูกตเวทิต่อพ่อแม่และผู้มีพระคุณทั้งหลายที่เคยได้ช่วยเหลือมา

ในส่วนของแนวความคิดหรือค่านิยมเกี่ยวกับการนำเสนอตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะตัวอย่างหนึ่งของสังคมไทย โดยในที่นี้ได้ถูกนำเสนอผ่านภาพถ่ายรับปริญญา ภาพถ่ายการเข้ารับรางวัล และภาพถ่ายบุคคลที่สวมใส่ชุดทหารกำลังรอกการประดับยศ ปราภฏการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ นับเป็นลักษณะที่เห็นเด่นชัดของสังคมไทยและมีมานานจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แนวความคิดนี้มีความสอดคล้องกับที่ สุพัตรา สุภาพ(2534:13) ซึ่งได้กล่าวไว้ในหนังสือสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยมีความพอสรุปได้ว่า สังคมไทยมีความนิยมในยศถาบรรดาศักดิ์ เจ้ายศเจ้าอย่าง ชื่นชอบบุคคลที่มียศมีตำแหน่งใหญ่โต หากใครมียศถาบรรดาศักดิ์ก็จะได้รับการยกย่องให้เกียรตินับหน้าถือตา โดยเฉพาะการรับราชการจะมีผู้นิยมและศรัทธามากกว่าอาชีพพ่อค้า จากแนวความคิดดังกล่าวมาแสดงให้เห็นว่าคนไทยมีความชื่นชอบในเรื่องของความสำเร็จในชีวิตและหากใครในครอบครัวของตนเองสามารถก้าวไปสู่ความมีหน้ามีตาได้ก็จะได้รับการยกย่องให้เกียรติเหนือกว่าบุคคลธรรมดา ซึ่งสิ่งที่ช่วยตอกย้ำความเชื่อนี้ก็คือ ภาพความสำเร็จที่สะท้อนให้เห็นจากภาพถ่ายบุคคลในครอบครัวที่สวมใส่ชุดทหารกำลังรอกการประดับยศที่ถูกติดตั้งไว้ในที่เด่นๆ ภายในบ้านเพื่ออวดสายใครต่อใครที่ผ่านเข้ามา

ในส่วนวิธีการนำเสนอความหมายของภาพถ่ายตกแต่งบ้านที่มีองค์ประกอบของสัญลักษณ์เป็นปัจจัยในการสื่อความหมายนั้น ในงานวิจัยเรื่องนี้พบว่า การใช้ภาษาภาพหรือมุกกล้องไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญแก่กระบวนการสร้างความหมายเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากความหมายที่เกิดขึ้นนั้นมาจากสัญลักษณ์ที่ตัวภาพโดยตรง เช่น เป็นภาพเกี่ยวกับอะไร และบุคคลที่อยู่ในภาพนั้นเป็นใคร ดังนั้นในเรื่องของการจัดองค์ประกอบภาพ การจัดแสงเงา การใช้ขนาดภาพ ฯลฯ จึงไม่ใช่ประเด็นหลักที่จะถูกนำมาใช้ในการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ของงานวิจัยเรื่องนี้ ปราภฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้มีทิศทางที่สอดคล้องกับหลักการของการถ่ายภาพเชิงข่าวที่ไม่ได้เน้นความสวยงามหรือการจัดองค์ประกอบภาพเป็นสาระสำคัญ หากแต่เน้นไปที่การเล่าเรื่องของภาพแทนว่าเป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับอะไร แตกต่างไปจากภาพเชิงสวยงามที่ได้ให้ความสำคัญของมุกกล้อง แสงเงา และองค์ประกอบเชิงศิลปะแทน

ประเด็นที่เป็นข้อค้นพบเชิงทฤษฎีที่น่าสนใจคือ ความหมายหรือแนวความคิดที่ปรากฏให้เห็นดังที่กล่าวมาทั้งหมด มีทิศทางที่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของสังคมไทย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคุณค่าทางสังคมที่คนทั่วไปได้รับรู้และยึดถือปฏิบัติจนเป็นเรื่องปกติที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป อย่างกรณี ความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ หรือค่านิยมพื้นฐานอย่างการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั่งงามของสังคม ซึ่งก็ตรง

กันกับวิถีชีวิตของคนไทยที่มักจะยึดมั่นในจารีตปฏิบัติที่ได้สืบทอดกันมา นอกจากนี้ยังรวมถึงแนวคิดในเรื่องของความรักและศรัทธาในบรรพบุรุษกันว่าเป็นภาพสะท้อนสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสัญญา ก็คือ ภาพสะท้อนความเป็นตัวตนของคนในสังคมนั่นเอง สมกับประโยคที่ว่า “คนสะท้อนสื่อ สื่อสะท้อนคน”

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องนี้ เป็นความพยายามในการค้นหาความหมายจากปรากฏการณ์ของการใช้ภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ซึ่งเป็นการทำวิจัยในมิติของการสื่อสาร โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดของทฤษฎีสัญญาวิทยามาเป็นกรอบในการศึกษา ผลของการวิจัยทำให้เกิดข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการ ในลำดับต่อไปจะขอเสนอถึงข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

3.1 ข้อค้นพบจากการวิจัย ทำให้เกิดกระบวนการค้นหาความหมายทางวัฒนธรรมในมิติอื่นๆ ที่มีความลุ่มลึกมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากแนวความคิดของทฤษฎีสัญญาวิทยานับศาสตร์สาขาหนึ่งที่มีความพยายามในการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ในเชิงลึกของสังคม ขณะเดียวกันก็ยังเป็นวิทยาการอีกแขนงหนึ่งที่มุ่งอธิบายความหมายของสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ในสังคมได้สร้างขึ้น ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าแนวความคิดเชิงสัญญาวิทยาเป็นวิธีวิทยาที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่นับวันจะมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นทุกขณะ

3.2 การทำความเข้าใจกับความหมายที่เกิดจากสัญญาของภาพถ่ายตกแต่งบ้าน ผู้วิจัยจะต้องศึกษาบริบท(Context) ทางสังคมและวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการวิเคราะห์สัญญาไปพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะการศึกษาสัญญาที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่มีพลวัตที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างและถ่ายทอดความหมายทั้งสิ้น ฉะนั้นผู้ศึกษาจึงมีอาจจะทั้งบริบททางสังคมได้

3.3 ในการทำวิจัยโดยใช้แนวทางของสัญญาวิทยามาเป็นเครื่องมือหรือกรอบแนวความคิดในการวิจัย ผู้วิจัยมีความเชื่อว่ายังมีปรากฏการณ์ทางสังคมอื่นๆ อีกที่ยังรอการค้นหาความหมายในเชิงลึกต่อไป และในขณะเดียวกันก็ไม่ได้จำกัดอยู่ในแวดวงสื่อสารมวลชนเท่านั้น หากแต่เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในฐานะ “ตัวบททางวัฒนธรรม” ทั้งหมดทั้งปวง(นันทนัย ประสานนาม, 2551:23)

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไป โดยเฉพาะประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังนี้

4.1 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการทำวิจัยในสื่อประเภทต่างๆ รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงสัญญาวิทยามาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งจะทำได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีประโยชน์

ต่อการศึกษาย่างแท้จริง โดยเฉพาะการวิเคราะห์สื่อในสังคมสมัยใหม่ที่มักจะเน้นที่แฝงเร้นไปด้วย
ความหมายต่างๆ มากมาย

4.2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยในทางสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยควรนำเอา
แนวความคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยามาเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อที่จะ
ทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกซึ่งเป็นความคิดความเชื่อของคนและสังคมต่อไป

4.3 ในการศึกษาภาพถ่าย หรือสื่อพื้นบ้านต่างๆ ที่มีการใช้ทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยา
เป็นกรอบในการศึกษา ในอนาคตควรขยายไปสู่สื่อที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อความคิดความอ่าน
ของคนในสังคมด้วย เช่น สื่อภาพยนตร์ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่กำลัง
ได้รับความสนใจจากประชาชนในสังคมด้วย

จากข้อมูลทีกล่าวมาทั้งหมดตั้งแต่แรก นับว่าเป็นงานวิจัยเรื่องหนึ่งที่มีความพยายาม
ในการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมในเชิงลึก โดยใช้ทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยาเป็นกรอบแนว
ทางในการศึกษาร่วมกับแนวความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยทำให้ประเด็นต่างๆ ที่
เคยค้างคาอยู่ในใจได้รับการคลี่คลายจนกระจ่างแจ้งในที่สุด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. 2553. **แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2549. **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.

_____. 2547. **สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัทไอซีเอ็น บัคมาร์ท จำกัด.

_____. 2543. "ความเรียงว่าด้วย สัญญาวิทยา กับสื่อสารมวลชน. ใน **มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่**. กรุงเทพฯ : น. 1-89.

กนกรัตน์ ยศไกร. 2551. **การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ : บริษัท ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

กฤษดา เกิดดี. 2547. **ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ : การศึกษาว่าด้วย 10 ตระกูลสำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทสถาพรบุ๊ค จำกัด.

กองบรรณาธิการ. 2551. **ธุรกิจภาพถ่าย รวยง่าย ยุคดิจิทัล**. กรุงเทพฯ : บริษัท พีเพิลมีเดีย จำกัด.

ฐิติวัฒน์ นงนุช. 2550. **สัญญาแห่งสถานที่ กรณีศึกษา : ชุมชนชาวจีนย่านตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ทัศนีย์ บุญนาค. 2546. **กระจกส่องสื่อ**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : บริษัท เนชั่นบุคส์อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด.

ทศพร กรกิจ. 2551. "การสร้างค่านาสะพริงกั้วในหนังสือ อเมริกัน เกาหลี และไทย." ใน **วารสารนิเทศศาสตร์**, ฉบับที่ 3 ปีที่ 26. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น.1 - 26.

ธีรยุทธ บุญมี. 2551. **การปฏิบัติศาสตร์ของไซเบอร์ เส้นทางสู่โพสต์โมเดิร์นนิสม์**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : บริษัท เคล็ดไทย จำกัด.

นัทธนัย ประสานนาม. 2551. **โดยนัยนี้ อีกนัยหนึ่ง**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นับทอง ทองใบ. 2553. **ศิลปวิจารณ์ รายการวิทยุโทรทัศน์**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ปฐมพร เนตินันท์. 2552. "กระบวนการสื่อสารตราสินค้าของพรรคการเมืองไทย." ใน **วารสารศาสตร์บัณฑิตยงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ปี 2551**, ฉบับที่ 1 ปีที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. น.41 - 42.

- ประวิทย์ แต่งอักษร. 2551. **มาทำหนังสือกันเถอะ(ฉบับตัดต่อใหม่)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด.
- ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. 2546. **สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พงศ์กฤษฎี พลเลิศ. 2544. **การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสินค้าท่องเที่ยวชาวเขา**. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พูน เกษจำรัส. 2523. "วิวัฒนาการถ่ายภาพในเมืองไทย". ใน **ประวัติศาสตร์การถ่ายภาพ**. กรุงเทพฯ : บริษัท สารมวลชน จำกัด. น. 65-68.
- มริสสา ล่ามกิจจา. 2549. **องค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนและทักษะของเว็บมาสเตอร์**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วีระ อำพันสุข. 2526. **ความเป็นไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สุธี พลพงษ์. 2548. **การลำดับภาพอย่างสร้างสรรค์ สำหรับงานผลิตวีดิทัศน์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท เคล็ดไทย จำกัด.
- สุพัตรา สุภาพ. 2534. **สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนาประเพณี**. กรุงเทพฯ : บริษัท ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2551. **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาณี กอสุวรรณศิริ และสุมิตรา ชันตยาภรณ์. 2531. **จากอดีต... ถึงปัจจุบัน การถ่ายภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท สารมวลชน จำกัด.
- สุมิตรา ชันตยาภรณ์. 2523. **ประวัติวิชาถ่ายภาพ**. กรุงเทพฯ : บริษัท สารมวลชน จำกัด.
- สุรียา สมุทคุปดี และคณะ. 2550. **ระหัดวิดน้ำลำตะคอง: สัญลักษณ์ของเทคโนโลยีพลังงานพื้นบ้าน**. นครราชสีมา : สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิยาภรณ์. 2536. **ประเพณีและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : บริษัท ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สมาน เฉตระการ. 2551. **การถ่ายภาพเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคโนโลยีพันธ์.
- เอนก นาวิกมูล ก. 2541. **ถ่ายรูปเมืองไทยสมัยแรก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงแดด.
- เอนก นาวิกมูล ข. 2541. **เล่าเรื่องถ่ายรูป**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงแดด.

ภาษาอังกฤษ

Lezano Daniel. 2004. **The Photography Bible**. North America : A David & Charles Book.

ภาคผนวก

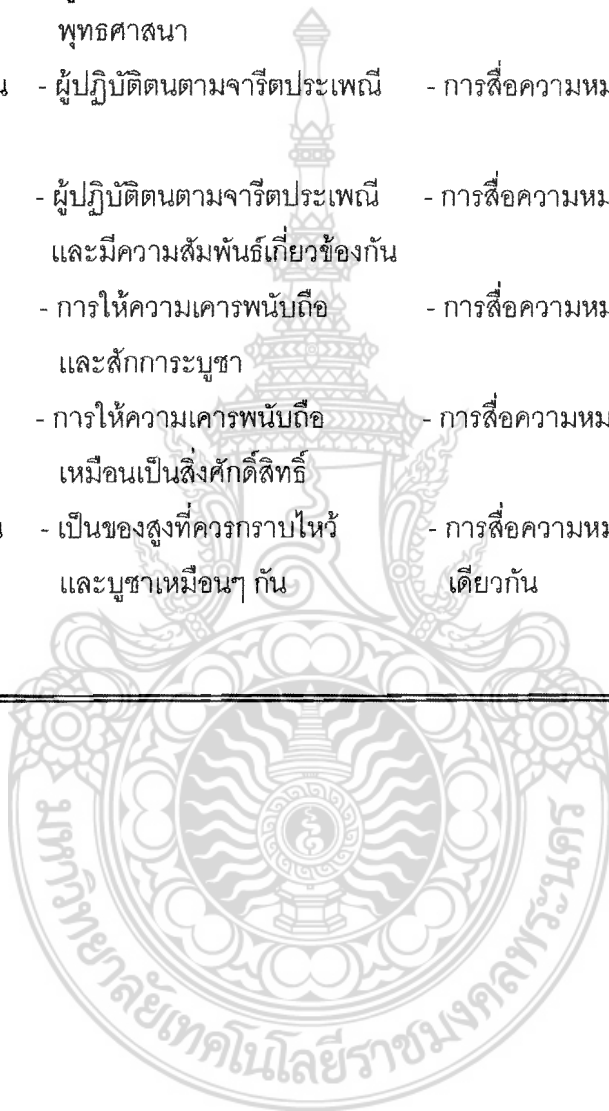

แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

ตัวหมาย	ตัวหมายถึง	วิธีการสื่อความหมาย
- ภาพถ่ายพระเจ้าอยู่หัวฯ	- พระเจ้าแผ่นดิน	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ภาพถ่ายพระบรมราชินีนาถ	- พระบรมราชินีนาถ	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ฉลองพระองค์สีทอง	- เครื่องทรงของกษัตริย์	- การสื่อความหมายโดยนัย
- เครื่องราชอิสริยาภรณ์	- เกียรติยศ	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ฉากหลังเป็นพระราชวัง	- ที่ประทับของกษัตริย์	- การสื่อความหมายโดยนัย
- อุปกรณ์ประกอบฉากมีความประณีตงดงาม	- เป็นของสูงค่า	- การสื่อความหมายโดยนัย
- กระบี่	- อำนาจ	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ตัวภาพมีขนาดใหญ่และถูกตัดในตำแหน่งที่เด่นสง่า	- การให้ความสำคัญ	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ตัวภาพถูกแขวนไว้ในที่สูง	- การให้ความเคารพนับถือ	- การสื่อความหมายโดยนัย
- กรอบภาพมีสีทอง	- มีคุณค่าราคาและเป็นมงคล	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ตัวภาพติดไว้ในบริเวณใกล้เคียงกัน	- เป็นของสูงศักดิ์เหมือนกัน	- การสื่อความหมายในกระบวนการทัศน์เดียวกัน

แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ

ตัวหมาย	ตัวหมายถึง	วิธีการสื่อความหมาย
- ภาพพระพุทธรูป	- ศาสนาพุทธ	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ภาพถ่ายพระสงฆ์	- ผู้เผยแพร่คำสั่งสอนของพระ พุทธศาสนา	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่
- ภาพถ่ายพระสงฆ์ที่เป็น ญาติพี่น้องกัน	- ผู้ปฏิบัติตนตามจารีตประเพณี	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ภาพถ่ายงานศพ ที่มีญาติถ่ายรูปร่วมกัน	- ผู้ปฏิบัติตนตามจารีตประเพณี และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ตัวภาพถูกแขวนไว้ ในที่สูง	- การให้ความเคารพนับถือ และสักการะบูชา	- การสื่อความหมายโดยนัย
- แผ่นทองที่ติดอยู่ที่ตัว กรอบรูป	- การให้ความเคารพนับถือ เหมือนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ตัวภาพติดไว้ในบริเวณ ใกล้กับภาพพระสงฆ์ องค์อื่นๆ	- เป็นของสูงที่ควรกราบไหว้ และบูชาเหมือนกัน	- การสื่อความหมายในกระบวนทัศน์ เดียวกัน

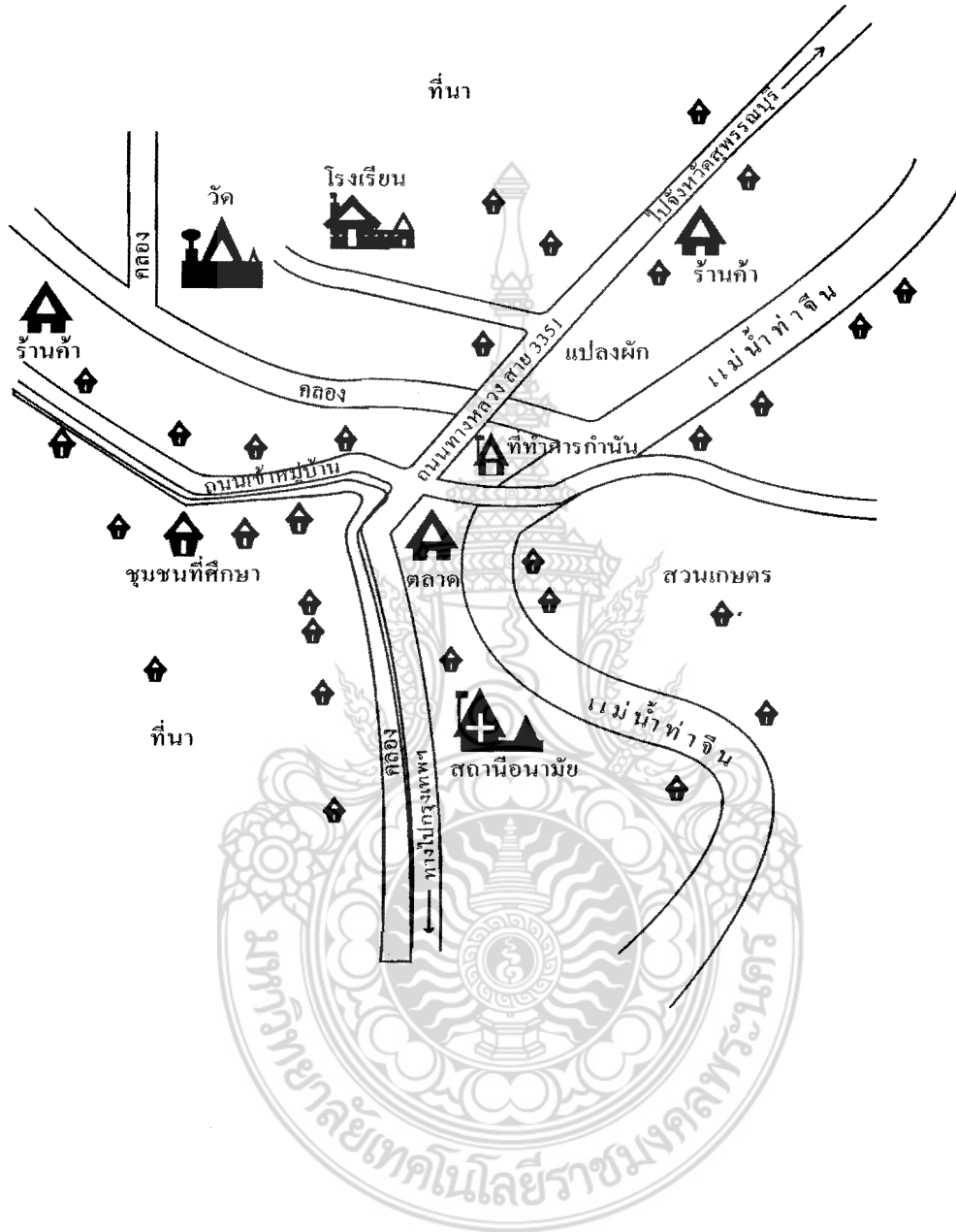

แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ

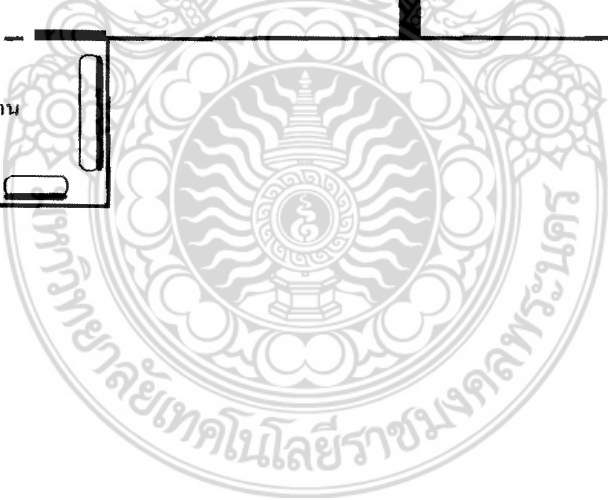
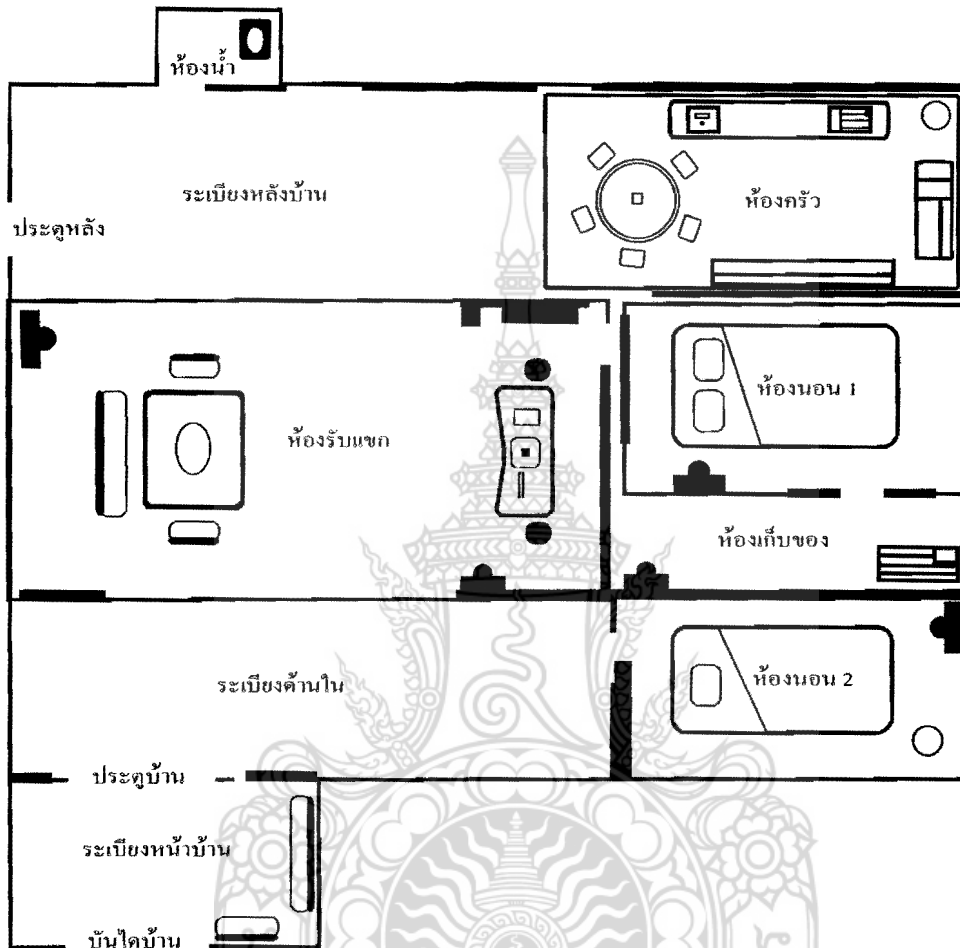
ตัวหมาย	ตัวหมายถึง	วิธีการสื่อความหมาย
- ภาพถ่ายรับปริญญา (ใส่ชุดครุย)	- ความสำเร็จที่ได้รับ	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ภาพถ่ายการเข้ารับระดับยศ (ใส่ชุดเครื่องแบบทหาร)	- ความสำเร็จและเกียรติยศ	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ภาพถ่ายการรับรางวัล	- เกียรติยศ ชื่อเสียง	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ภาพถ่ายบรรพบุรุษที่ตัวกรอบ รูปมีแผ่นทองคำและพวงมาลัย ดอกไม้บูชา	- ความผูกพันในสายเลือด และความเคารพนับถือ	- ส่วนย่อยแทนความหมายส่วนใหญ่ และการสื่อความหมายโดยนัย
- ภาพถ่ายครอบครัว	- ความสัมพันธ์ในครอบครัว	- การสื่อความหมายโดยนัย
- ตัวภาพติดไว้ในบริเวณ ใกล้เคียงกัน	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน	- การสื่อความหมายในกระบวนทัศน์ เดียวกัน
- ติดตั้งไว้ในตำแหน่งที่สำคัญ หรือในที่เด่นๆ	- เน้นให้คนได้มองเห็นชัดๆ	- การสื่อความหมายโดยนัย

แสดงแผนผังหมู่บ้านบางสะแก อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

แสดงแผนผังภายในบ้าน

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล : นายพงศ์กฤษฏ์ พลเลิศ
วัน เดือน ปีเกิด : 12 มกราคม พ.ศ. 2513
ภูมิลำเนาเดิม : จังหวัดสุพรรณบุรี
ตำแหน่งปัจจุบัน : รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
สังกัด : คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
โทรศัพท์ 02-282-9009-15 ต่อ 6830
E-Mail : palalert@gmail.com
การศึกษา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(นิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2544)

